

A szociális jogok európai egyezménye és magyarországi végrehajtása

A jelenleg negyvenhat tagországot számláló, strasbourg-i székhelyű Európa Tanácsot – amelyet az Európai Unió, illetőleg annak jogelőd szervezetei létrejötte előtt alakítottak meg, és az Európai Uniótól független, önálló nemzetközi szervezet – 1949. május 5-én tíz ország^[1] hozta létre. Magyarország a rendszerváltást követően, 1990-ben csatlakozott.

Az Európa Tanács 1949. május 5-én aláírt alapszabályának 3. cikke a tagállamok kötelezettségévé teszi az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartását. E kötelezettség teljesítésének szükségességét az 1950 novemberében, Rómában aláírt, az Emberi jogok európai egyezménye néven ismertté vált regionális dokumentumban, majd a hozzáfűzött kiegészítő jegyzőkönyvekben – a védelemben részesítendő emberi jogok felsorolásával – is megfogalmazták.^[2] Az Emberi jogok európai egyezménye nem szól a szociális jogokról, hanem e jogokat – azzal összefüggésben, hogy a gazdasági fellendülés időszakában úgy tűnt, a szociális jogok biztosításának anyagi lehetőségei megteremtődtek – 1961-ben, Torinóban külön dokumentum, az Európai Szociális Karta fogalmazta meg. Magyarország az 1961-ben aláírt eredeti Kartát, valamint az időközben további négy dokumentummal kibővült „kartacsomagból” az 1988-as kiegészítő jegyzőkönyvet, és az 1991-es módosító jegyzőkönyvet 1999-ben hirdette ki, mely által az említett dokumentumok a hazai jog részévé váltak.

A Kartának különös jelentőséget ad, hogy az Amszterdami Szerződéssel módosított Európai Közösséget létrehozó szerződés Szociális rendelkezések fejezetének 136. cikke az Európai Unió tagállamai számára előírja a Kartában meghatározott szociális jogok figyelembe vételét. Az Európai Szociális Karta ezáltal összekötő kapocsá vált az Európa Tanács és az Európai Unió között.

1996-ban az eredeti Karta több vonatkozásban is felülvizsgálatra került. Ennek hatására megszületett a Módosított Európai Szociális Karta. Magyarországon azonban csak 2009-ben került sor a Módosított Szociális Karta kihirdetésére. A jelen tanulmány ehhez a hazai eseményhez kapcsolódóan kíván áttekintést adni az eredeti, valamint a módosított Karta kevésbé ismert sajátosságairól, amelyek meglehetősen eltérnek a többi nemzetközi dokumentum, illetőleg a belső jogszabályok esetében megszokott szabályozási mechanizmustól.

[1] Az alapító tíz ország: Belgium, Dánia, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Norvégia, Olaszország és Svédország.

[2] Az Emberi jogok európai egyezménye, hivatalos elnevezése szerint Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény, és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv Magyarország az 1993. évi XXXI. törvénnyel került kihirdetésre.

BEVEZETÉS

A második generációs emberi jogok közé sorolt gazdasági, szociális és kulturális jogok védelme univerzális és európai regionális szinten egyaránt előtérbe került a második világháborút követően.^[3] Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése 1948-ban elfogadta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, amelynek 22–27. cikkei szociális jogokat is deklarálnak. Szintén az Egyesült Nemzetek Szervezete dolgozta ki a Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmányát, amelyet a Közgyűlés 1966-ban fogadott el.^[4] Időrendi sorrendben e két óriási jelentőségű univerzális dokumentum elfogadása között került sor Európában, az Európai Tanács keretei között az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény, ismertebb nevén az Emberi Jogok Európai Egyezményének elfogadására.^[5] Mivel ez az Egyezmény – az élethez való jog szociális jogi aspektusait nem számítva – a szociális jogok kérdésével nem foglalkozik, ezért már az 1950-es években felvetődött, hogy a gazdasági és szociális jogok biztosítása érdekében olyan dokumentumra is szükség van, amely az Európa Tanács tagállamai számára ilyen tartalmú kötelezettségeket ír elő. Így született meg 1961-ben, Torinóban az Európai Szociális Karta (továbbiakban Karta), amely eredetileg tizenkilenc szociális jogot tartalmazott.

Az Európa Tanács később az eredeti Kartához^[6] kapcsolódóan még négy egyezményt fogadott el, amelyek a következők:

[3] A jogtudomány nem egységes a szociális jogok megítélésének tekintetében. A szociális jogok emberi jogi mivoltát tagadó nézetek általában arra helyezik a hangsúlyt, hogy ezek a jogok nem következnek közvetlenül az ember emberi mivoltából, és nem minősülnek alanyi jogoknak sem, mert kikényszeríthetetlenek. Mások az első generációs szabadságjogok sérelmének lehetőségét látják a szociális jogok érvényesülése érdekében szükséges aktív állami közreműködéssel összefüggésben, és vannak, akik az állam aktuális gazdasági teherbíró képességének oldaláról közelítik meg a kérdést (Vö. Halmai-Tóth, 2008, 86.)

[4] Magyarországon az 1976. évi 9. törvényerejű rendelettel került kihirdetésre.

[5] Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950 november 4-én kelt egyezmény a tagállami megerősítéseket követően 1953 szeptemberében lépett hatályba. Magyarország az egyezményt és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyvet az 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdette ki. A tizennegyedik jegyzőkönyv az 1998. évi XLII. törvénnyel került kihirdetésre.

[6] Az 1961-ben elfogadott Európai Szociális Karta 19. cikke az alábbi gazdasági és szociális jogokat tartalmazta:

1. cikk: A munkához való jog
2. cikk: Az igazságos munkafeltételekhez való jog
3. cikk: A biztonságos és egészséges munkafeltételekhez való jog
4. cikk: A méltányos díjazáshoz való jog
5. cikk: Szervezkedési jog
6. cikk: A kollektív alkuhoz való jog
7. cikk: A gyermekek és fiatalok védelemhez való joga
8. cikk: A dolgozó nők védelemhez való joga
9. cikk: A pályaválasztási tanácsadáshoz való jog
10. cikk: A szakképzéshez való jog
11. cikk: Az egészség védelméhez való jog
12. cikk: A társadalombiztosításhoz való jog
13. cikk: A szociális és egészségügyi segítségre való jog

- a Kiegészítő Jegyzőkönyv (Strasbourg, 1988. május 5.), mely a Karta rendelkezéseinek bővítését és modernizálását szolgálta négy új gazdasági és szociális jog beépítése folytán,^[7]
- a Karta ellenőrző mechanizmusának hatékonyabbá tételét szolgáló Módosító jegyzőkönyv (Torino, 1991. október 21.),
- a Kollektív panaszok rendszerének biztosításáról szóló kiegészítő jegyzőkönyv (Strasbourg, 1995. november 9.), ami szintén a Karta ellenőrzési mechanizmusának hatékonyabbá tétele érdekében született,
- a Módosított Európai Szociális Karta (Strasbourg, 1996. május 3.), mely tartalmazza a Karta és az 1988. évi Kiegészítő Jegyzőkönyv mindegyik, összesen 23 cikkét, valamint további 8 újabb gazdasági, illetve szociális jogot határoz meg.^[8]

A fenti öt elem alkotja az úgynevezett „Karta-csomagot”.^[9]

Kardos Gábor véleménye szerint a Karta szövegezése azt a felfogást tükrözi, hogy a szociális jogok nem az embernek az emberi mivoltából származó alanyi jogai, hanem olyan állami kötelezettségek, amelyek érvényre juttatása nagyban függ az államok erőforrásaitól.^[10] Mindenesetre a Karta szabályozási koncepciójának egyik fő jellemzője, hogy a részes államok választhatnak a Kartában felsorolt kötelezettségek közül, bár a választási jognak vannak bizonyos kötöttségei. Így már

14. cikk: A szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés joga

15. cikk: A fizikai vagy értelmi fogyatékosággal élő személyek szakmai képzéshez, a rehabilitációhoz és a társadalomba történő újra-beilleszkedéshez való joga

16. cikk: A család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemhez

17. cikk: Az anyák és gyermekek joga szociális és gazdasági védelemhez

18. cikk: Más Szerződő Fél területén folytatott kereső foglalkozáshoz való jog

19. cikk: A migráns dolgozók és családjaik védelemhez és segítséghez való joga.

[7] A Kiegészítő Jegyzőkönyv (Strasbourg, 1988. május 5.) által beépített további négy jog a következők:

1. a nemen alapuló megkülönböztetés nélküli esélyegyenlőségre és egyenlő elbánásra való jog a munkavállalást és a hivatást illetően,

2. a munkavállalók joga a tájékoztatásra és a véleménynyilvánításra,

3. a munkavállalók joga a munkafeltételek és a munkakörnyezet meghatározásában és javításában való részvételre,

4. az idősek joga a szociális védelemre.

[8] A Módosított Európai Szociális Karta (Strasbourg, 1996. május 3.) által deklarált nyolc további jog az alábbi:

24. cikk: A védelemhez való jog azokban az esetekben, amikor megszűnik a foglalkoztatás

25. cikk: A dolgozók joga követeléseik védelmére abban az esetben, amikor munkáltatójuk fizetésképtelenné válik

26. cikk: A méltósághoz való munkavégzés közben

27. cikk: A családi kötelezettségekkel rendelkező dolgozók joga az egyenlő esélyekre és bánásmódra

28. cikk: A dolgozók képviselőinek joga a védelemre és számukra a megfelelő körülmények biztosítása

29. cikk: Az információhoz és konzultációhoz való jog csoportos létszámcsökkenet és esetén

30. cikk: A szegénység és a szociális kirekesztés elleni védelemhez való jog

31. cikk: A lakhatáshoz való jog.

[9] A Magyar Köztársaság a fenti egyezmények közül a Kiegészítő Jegyzőkönyvet és a Módosító jegyzőkönyvet ratifikálta, míg a Kollektív panaszok rendszerének biztosításáról szóló kiegészítő jegyzőkönyvet és a Módosított Kartát aláírta. A Kollektív panaszok rendszerének biztosításáról szóló kiegészítő jegyzőkönyv ratifikálására még nem került sor. A Módosított Európai Szociális Karta 2009 márciusában történt ratifikálásával e tanulmány további részében részletesebben is foglalkozom.

[10] Kardos, 2008, 165.

eredetileg is legalább tíz jog biztosítására kellett kötelezettséget vállalni, amelyek közül ötnek a kijelölt „kemény magba” tartozó hét jog^[11] közül kellett kikerülnie, a kötelezőnek tekintett cikkek és bekezdések teljes száma azonban nem lehetett kevesebb a Kartában szereplő tíz cikknél vagy negyvenöt számozott bekezdésnél.^[12] A választott jogok végrehajtásának ellenőrzését a tagállamok által készítendő országjelentések^[13] alapján a Szociális Jogok Európai Bizottsága (továbbiakban Bizottság) végzi, az Európai Szociális Karta Kormánybizottsága^[14] pedig valamely kötelezettség nem teljesítése, vagy nem kielégítő teljesítése esetén figyelmeztetés, vagy ajánlás formájában fejezheti ki a rosszállását.^[15]

Könczei György 1998-ban, vagyis az 1999-es magyar ratifikációt megelőzően, a többi tagállam ország jelentéseinek bizottsági reakcióit mérlegelve akként jellemezte Magyarországnak a Kartához való viszonyát, hogy Magyarország – ha a helyzetet egy iskolai példával illusztráljuk – „az osztályterem közepe” táján kívánt elhelyezkedni, ahol is az osztályterem első sorában a stréberek, míg a leghát-só padban a kötelességek teljesítését elbliccelők helyezkednek el. Magyarország az „optimális minimum elvének” követésével tehát az Európa Tanács „biztos, szavahihető polgárává” kívánt válni.^[16]

A „Karta-csomag” első elemének ratifikációját megelőzően egy másik elméleti megközelítés is megfogalmazódott: Weller Mónika az „optimális minimum elvét” a teljesíthető minimum elvével azonosította, ahol is a teljesíthetőség azt jelenti, hogy a magyar jogrendszer és a joggyakorlat már megfelel, vagy legalábbis a lehető legkisebb költséggel (például pusztán jogszabályalkotás útján) megfeleltethető azoknak a rendelkezéseknek, amelyek kiválasztásra és a választás eredményeként elfogadásra kerülnek.^[17] Könczei György a Weller-féle érveléssel kapcsolatban a joggyakorlat kérdését látta neuralgikusnak. Véleménye szerint nem a jogrendszer megfeleltetése jelenti az igazi kihívást, hanem a joggyakorlat. Mindenesetre Könczei György 1998-ban még akként vélekedett, hogy Magyarország – az iskolai

[11] E hét cikk az eredeti Karta 1., 5., 6., 12., 13., 16. és 19. cikkei, vagyis a munkához való jog, a szervezetalkotási jog, a kollektív alkuhoz való jog, a család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemre, a bevándorló munkások és családjuk joga a védelemre és a segítségre.

[12] Lásd a Karta III. részét.

[13] A hivatalos elnevezése nemzeti jelentés, e tanulmányban azonban a szakirodalomban általában használt országjelentés elnevezést használom.

[14] Korábbi elnevezése: Szociális Kormánybizottság Albizottsága.

[15] A kollektív panaszrendszer biztosításáról szóló kiegészítő jegyzőkönyvben szabályozott kollektív panasz eljárás szerint panasz benyújtására feljogosított szervezetek (munkavállalói és munkaadói érdekképviseleti szervezetek, nemzetközi társadalmi szervezetek) jogosultak. A kollektív panaszt a Szociális Jogok Európai Bizottságához lehet benyújtani. Ha a panasz a formai követelményeknek megfelel, akkor érdemben kerül megvizsgálásra. A panaszról érdemben a Szociális Jogok Európai Bizottsága határoz, melyet jelentés formájában megküld az érintett feleknek, valamint a Miniszteri Bizottságnak. Az eljárás lezárásaként a Miniszteri Bizottság határozatot fogad el. A Miniszteri Bizottság ajánlást is tehet az adott tagállamnak a Karta szabályainak megfelelő helyzet megteremtése érdekében. Az illető tagállamnak erre a következő jelentésében vissza kell térnie. Magyarország 2004-ben aláírta, de eddig még nem ratifikálta a hivatkozott jegyzőkönyvet, ezért hazánk tekintetében még nem hatályos.

[16] Könczei, 1998, 140.

[17] Lásd erről bővebben Weller, 1998, 143–146.

példánál maradva – akkor fog az „egyetemi szintre” kerülni, ha a Strasbourgban, 1996. május 3-án elfogadott Módosított Európai Szociális Kartát is megerősíti.^[18]

Az 1961-es Európai Szociális Karta magyarországi ratifikálásának történeti előzményei akkor érthetők meg, ha felidézünk az Európai Unió és az Európai Szociális Karta, illetőleg az Európai Unió és hazánk tagsági viszonya szokásosnak nem nevezhető összefüggéseit. Az Európai Gazdasági Közösség alapításáról szóló Római Szerződés (1957) piacorientált dokumentum lévén a szociális kérdések megoldását a munkavállalók munkakörülményeinek és életszínvonalának javításában vélte megtalálni,^[19] ennek eszközéül pedig a gazdasági versenyképesség fokozását, de legalábbis a fejlődés fenntartását jelölte meg.^[20] Bár a foglalkoztatás növelésének elve továbbra is töretlenül megmaradt, az 1980-as évektől az akkori tagállamok számára már egyértelművé vált a munkanélküliség problémájának tartóssá válása, mely miatt a korábbi elutasító álláspont némileg megváltozott. A szemléletváltozást tükrözte, hogy 1989-re elkészült a munkavállalók alapvető szociális jogairól szóló Közösségi Charta. A brit elutasító álláspont miatt azonban a Közösségi Charta nem vált kötelező erejűvé. A közösségi jogban a szociális kérdések területén egyre inkább szembetűnővé váló úr kitöltésére végül egy igen gyenge megoldás született; a Római Szerződést, valamint az Európai Unióról szóló Szerződést módosító Amszterdami Szerződés (1957. június) utalásszerűen kitért az 1961-es Európai Szociális Kartára, bár kötelezően alkalmazandóvá nem tette.^[21] Az Amszterdami Szerződés által tehát jogi értelemben nem vált kötelezővé az Európai Szociális Karta rendelkezéseinek alkalmazása,^[22] de mivel az Európai Unióhoz csatlakozni kívánó államok számára csatlakozási feltételként mégis előírásra került az Európai Szociális Karta ratifikálása, így végül a Karta révbe ért, megvalósult a tagállami belső jogba való bekerülése.^[23]

[18] Lásd Kőnczei, 1998, 140.

[19] Lásd a Római Szerződés 2. cikkét.

[20] Lásd a Római Szerződés 117. cikkét (jelenlegi 136. cikk).

[21] Vö. Az Európai Unió szociális dimenziója, 2004, 35–37.

[22] Czúcz Ottó megjegyzi, hogy egyes szerzők az Amszterdami Szerződés szövegét eléggé „talányosnak” és többféleképpen értelmezhetőnek tartják, mivel a hivatkozott szöveg a „having in mind” fordulatot tartalmazza. (Lásd Czúcz, 2003, 310.)

[23] Az Európai Unióról szóló szerződés, és az Európai Közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó okmányok módosításáról szóló Amszterdami Szerződés 1. cikk 1. pontja akként rendelkezik, hogy az Európai Unióról szóló szerződés harmadik preambulum bekezdése után a szöveg a következő preambulum bekezdéssel egészül ki:

„MEGERŐSÍTVE az 1961. október 18-án Torinóban aláírt Európai szociális chartában (szerzői megjegyzés: értsd az Európai Szociális Kartát), valamint a munkavállalók alapvető szociális jogairól szóló 1989. évi közösségi chartában meghatározott alapvető szociális jogok melletti elkötelezettségüket,”

Az Amszterdami Szerződés 22. pontja szerint pedig a 117. cikk első fordulata helyébe a következő szöveg lép: „Az alapvető szociális jogokat, többek között az 1961. október 18-án Torinóban aláírt Európai szociális chartában, valamint a munkavállalók alapvető szociális jogairól szóló 1989. évi közösségi chartában meghatározott jogokat szem előtt tartva, a Közösség és a tagállamok célkitűzése a foglalkoztatás, az élet- és munkakörülmények javítása - lehetővé téve ezáltal a fejlődési folyamat fenntartása mellett ezek összehangolását -, a megfelelő szociális védelem, a szociális partnerek közötti párbeszéd és az emberi erőforrások fejlesztésének elősegítése a tartósan magas foglalkoztatás és a kirekesztés elleni küzdelem érdekében.” (A 117. cikk sorszámozása az Amszterdami Szerződés által 136. cikkre változott.)

Fentieket vö. az Európai Szociális Karta kihirdetéséről szóló 1999. évi C. törvény indokolásában foglaltakkal.

A RATIFIKÁLÁS JELLEGE

A magyar Országgyűlés 1999-ben a következő cikkeket választotta ki:^[24]

1. cikk: a munkához való jog;
2. cikk: igazságos munkafeltételekhez való jog;
3. cikk: biztonságos és egészséges munkafeltételekhez való jog;
5. cikk: a szervezkedési jog;
6. cikk: a béralkuhoz való jog;
8. cikk: a dolgozó nők védelemhez való joga;
9. cikk: a pályaválasztási tanácsadáshoz való jog;
11. cikk: az egészség védelméhez való jog;
13. cikk: a szociális és egészségügyi segítségre való jog;
14. cikk: a szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés joga;
16. cikk: a család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemhez;
17. cikk: az anyák és gyermekek joga a szociális és gazdasági védelemre.

Utóbb, a 34/2004. (IV. 26.) OGY határozat nyomán, a 2005. évi V. törvénnyel módosításra került a Karta fent említett cikkeinek elfogadásáról szóló 1999. évi C. törvény, mely módosítás folytán a belső jog részévé vált:

- a gyermekek és fiatalok védelemhez való jogáról szóló 7. cikk 1. bekezdése,
- a szakképzéshez való jogról szóló 10. cikk,
- a társadalombiztosításhoz való jogról szóló 12. cikk 1. bekezdése, és
- a fizikai vagy értelmi fogyatékkal élő személyek szakképzéshez, a rehabilitációhoz és a társadalmi részvételhez való jogáról szóló 15. cikk is.^[25]

A Kormány az 1028/2004. (IV. 15.) Korm. határozattal döntött arról, hogy az Európai Szociális Karta 1988. évi Kiegészítő jegyzőkönyvét, a kollektív panaszok rendszerének biztosításáról szóló 1995. évi Kiegészítő jegyzőkönyvet és a Módosított Európai Szociális Kartát aláírja, valamint felkérte a Tárcaközi Bizottságot, hogy tekintse át az Európai Szociális Karta még ratifikálásra váró kötelező és fakultatív cikkeit, és tegyen javaslatot, hogy melyek kerüljenek aláírásra az elkövetkezendő időszakban. Az említett dokumentumokat még 2004-ben aláírták, de a kihirdetésre vonatkozó előterjesztésre csak 2008 áprilisában került sor.^[26] Az előterjesztés kiemeli, hogy az Európa Tanács tagállamai között egyre nagyobb számban vannak a Módosított Európai Szociális Kartában is részes államok; az Európa Tanács a modern értelemben vett gazdasági és szociális jogok iránti elkötelezettségként értékeli a Módosított Európai Szociális Karta ratifikálását. Mindazonáltal az előterjesztés a Módosított Európai Szociális Karta kötelező hatályának elismerését oly módon javasolta megvalósítani, hogy hazánk azokat a gazdasági és szociális jogokat fogadja el magára nézve kötelezőnek, amelyeket az Európai Szociális Kartából, illetve annak Kiegészítő Jegyzőkönyvéből már ed-

[24] Az Európai Szociális Karta kihirdetéséről az 1999. évi C. törvény rendelkezett.

[25] A 2005. évi V. törvénnyel elfogadott cikkeket azonban már 2004. július 22. napjától alkalmazni rendelte a jogalkotó.

[26] A Szociális és Munkaügyi Minisztérium 734-4/2008-SZMM számú előterjesztésével.

dig is elfogadott. „Ennélfogva a Módosított Európai Szociális Karta kötelező hatályának elismerése a Kormány számára lényeges új kötelezettséget, feladatot nem fog eredményezni” – olvashatjuk az előterjesztésben.^[27] „Erre tekintettel pedig – folytatja az előterjesztés – költségvetési többletkiadással sem kell számolni, de a ratifikálásnak lényeges társadalmi hatása sem lesz, nemzetközi szinten mégis kifejezi a Magyar Köztársaság elkötelezettségét a szociális jogok európai normáinak minél magasabb színvonalú érvényesítése iránt.”^[28] Nos, azóta már ismertté vált, hogy az Országgyűlés a Módosított Európai Szociális Karta (továbbiakban Módosított Karta) hivatkozott előterjesztésnek megfelelő tartalommal való elismeréséről a 2009. február 23-i ülésnapon határozott, az erről szóló 2009. évi VI. törvény pedig a Magyar Közlöny 30. számában (2009. március 13.) kihirdetésre került. A kihirdetéséről szóló törvény jogalkotói indokolása szerint a Módosított Kartán belül is egyelőre csak azon kötelezettségek vállalása történt meg, amelyeket a Magyar Köztársaság a Karta és a Kiegészítő Jegyzőkönyvek alapján már eddig is vállalt.^[29] Ennek okát hivatkozott indokolás abban jelöli meg, hogy a Karta 1999-ben történt ratifikálása óta hazánk az „optimális minimum” elvét követte, melynek lényege szerint a Karta-csomagba tartozó egyezményeknek csak azokat a rendelkezéseit fogadta el, amelyeknek a magyar jogrendszer és joggyakorlat már egyébként is megfelelt, valamint legfeljebb azokat, amelyeknél a megfelelés csak kis mértékű jogszabály-módosítással, illetve a legkisebb költségvetési kiadással biztosítható. További szempontként jelölte meg az indokolás, hogy az Európa Tanács az eddig vállalt kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban is fogalmazott már meg kritikákat, amely miatt továbbra is a korábbi gyakorlat követése, vagyis az újabb kötelezettségeknek csak a fokozatos vállalása javasolható.

A 2009. évi VI. törvény elfogadása kapcsán is időszerűnek tűnik ezért a Könczei-féle 1998-as tanulmányában olvasható iskolai példa felidézése, és a számvetés arról, hogy vajon a Módosított Európai Szociális Karta megerősítése által eljutottunk-e már az „egyetemi szintre”,^[30] vagy csupán a Weller Mónika-féle értelmezés valósult meg, miszerint az „optimális minimum” követelménye már azáltal is teljesül, ha azok a jogok kerülnek kiválasztásra és elfogadásra, amelyeknek amúgy is megfelel a magyar jogrendszer és gyakorlat, vagy amelyek esetében csak minimális, és főleg számottevő költségekkel nem járó változtatás is elegendő.^[31]

[27] Lásd a Szociális és Munkaügyi Minisztérium 734-4/2008-SZMM számú előterjesztésének IV. pontját.

[28] Lásd a Szociális és Munkaügyi Minisztérium 734-4/2008-SZMM számú előterjesztésének V-VI. pontját.

[29] Az eredeti Európai Szociális Kartából elfogadott cikkek közül a Magyar Köztársaság jelenleg 17 cikkben részes (ezek az 1., 2., 3., 5., 6., 8., 9., 10., 11., 13., 14., 15., 16. és 17. cikkek), továbbá az 1988. évi Kiegészítő jegyzőkönyv 1., 2. és 3. cikkeiben, amelyek megfelelnek a Módosított Európai Szociális Karta 20., 21. és 22. cikkeinek. Ezen belül a „kemény magba” tartozó hat cikkben részes (ezek az 1., 5., 6., 13., és 16. cikkek, továbbá az 1988. évi Kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke, amely megfelel a Módosított Európai Szociális Karta 20. cikkének).

[30] Vö. Könczei, 1998, 140.

[31] Vö. Weller, 1998, 143–146.

Ennek a kérdésnek a megválaszolásához át kell tekinteni, hogy a Módosított Európai Szociális Kartában rögzített gazdasági és szociális jogok közül mely jogok azok, amelyek a megerősítés folytán a magyar jogrend részévé váltak, és melyek azok, amelyek továbbra is legfeljebb az elérendő célok között szerepelhetnek. A Módosított Európai Szociális Kartában felsorolt összes jog áttekintése meghaladná e tanulmány kereteit, ezért az alábbiakban csak azokkal a jogokkal foglalkozom, amelyek a gyermekek, és a gyermekek helyzetén keresztül persze az anyák, és a családok jogait érintik.

A GYERMEKEK ÉS A CSALÁDOK JOGAIT ÉRINTŐ RENDELKEZÉSEK DIMENZIÓI

A Strasbourgban, 1996. május 3-án elfogadott Módosított Európai Szociális Karta Preambulumában hivatkozás történik egyrészt az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről 1950. november 4-én, Rómában aláírt Európai Konvencióra és a hozzá tartozó jegyzőkönyvekre, másrészt arra, hogy az Európa Tanács tagállamai elfogadták, hogy biztosítják lakosságuk számára az itt említett megállapodásokban rögzített állampolgári és politikai jogok, valamint szabadságjogok mellett az 1961. október 18-án, Torinóban aláírt Európai Szociális Kartában, és annak jegyzőkönyveiben rögzített szociális jogokat. Mindezt annak érdekében teszi, hogy javítsák a hivatkozott tagállamok állampolgárainak életszínvonalát és szociális jólétét. A Preambulum arra is emlékeztet, hogy az 1990. november 5-én, Rómában az emberi jogokról megtartott miniszteri konferencia hangsúlyozta valamennyi emberi jog oszthatatlan jellegét, legyenek azok állampolgári, politikai, gazdasági, szociális, vagy kulturális jogok. Emiatt új lendületet kell adni az Európai Szociális Karta ügyének is, és el kell érni, hogy az Európai Szociális Kartában és az 1988-as Kiegészítő jegyzőkönyvben garantált jogok további jogokkal kerüljenek bővítésre.^[32]

Kétségtelen, hogy az 1961-es eredeti Európai Szociális Karta, illetve a fokozatosan helyébe lépő Módosított Európai Szociális Karta (1996) ma a legjelentősebb olyan európai regionális egyezmény, amely biztosítja a gyermekek jogait. A Gyermekek jogairól szóló, 1989. november 20-án, New Yorkban elfogadott univerzális jellegű Egyezmény^[33] a gyermekek mindenek felett álló érdeke mellett a szociális biztonsághoz való jogot is deklarálja,^[34] de európai regionális szinten mégis a

[32] A Módosított Európai Szociális Karta „megszüntetve megőrzi” a korábbi dokumentumokat: vagyis a Módosított Kartához történő csatlakozással megszűnik a régi Karta alkalmazhatósága. Ennélfogva a Módosított Karta elfogadásánál a régi Kartából elfogadott cikkeket továbbra is fel kell vállalni. Fontos fejlemény azonban, hogy a „kemény mag” a korábbi hét cikk helyett immár kilenc cikkből áll, mely kilenc cikkből (a korábbi öt helyett) hatot kell elfogadni. (Vö. Gyulavári-Könczei, 2000, 62–65.) A Módosított Karta szerint a „kemény magba” az 1., 5., 6., 7., 12., 13., 16., 19. és a 20. cikkek tartoznak. A Módosított Európai Szociális Karta III. részének A. cikke alapján az Egyezmény megerősítésének további feltétele, hogy a ratifikáló állam az Egyezmény II. részében szereplő 31 cikkből legalább 16 cikket vagy legalább 63 számozott bekezdést elfogadjon.

[33] A Gyermekek jogairól szóló Egyezmény Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvénnyel került kihirdetésre.

[34] Lásd a Gyermekek jogairól szóló Egyezmény 26. cikkét.

Karta jelenti azt az átfogó jellegű, katalógusszerű egyezményt, amely e jogokat egyfelől az európai országok gazdasági-társadalmi körülményeiből adódó, a világ szegényebb részeihez mérve kedvezőbb adottságaihoz igazítva határozza meg, másfelől – és ez igen lényeges különbség – a gyermekeket megillető szociális jogokat a szülők, a család szociális lehetőségeinek biztosításán keresztül igyekeznek nyújtani. Ez a szemlélet a komplex jellegéből eredően hatékonyabb érdekérvényesítési lehetőséget hordoz magában, mint a gyermekek személyére fókuszáló megközelítés.

A Karta tehát kétféle módon garantálja a gyermekek jogait a születésüktől a tizennyolcadik életévük betöltéséig: egyrészt olyan jogokat biztosít, amelyekhez a családon keresztül jut hozzá a gyermek (így például a család szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga), másrészt kifejezetten a gyermekeket megillető jogokat tartalmaz (mint amilyen a gyermekek és fiatalok védelemhez való joga). E komplex megoldás következtében a gyermekeket érintő jogok a Kartában elszórtan találhatóak. A jogok kezelésének komplex szemléletéből ered az a lényeges sajátosság is, miszerint a gyermekek számára biztosítandó jogokat nem lehet elválasztani a felnőtt személyeket, mint szülőket megillető jogok többségétől, és mindez fordítva is igaz, ha a szülők részére egy részes állam nem garantál valamely jogot, úgy ezzel a gyermekeiket is megfosztja e jogokban való részesedéstől. Persze az „a’ la carte”, vagyis a választási lehetőséget engedő szisztéma némiképp lerontja a Karta egyébként egyedülálló komplexitásából eredő előnyeinek hatását. Nyilvánvalóan a Karta megalkotói ezzel a negatívummal maguk is számoltak, ezért próbálták meg arra kényszeríteni a tagállamokat, hogy a „kemény magba” soroltak közül is válasszanak kellő számú jogot.

Ha azonban szűken értelmezzük a „kemény magba” sorolt jogok tartalmát, akkor csak a családokat megillető szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogról szóló 16. cikk, valamint a migráns dolgozóknak és családjuknak járó védelemhez és segítséghez való jogot deklaráló 19. cikk vonatkozna a gyermekekre is. Ha viszont tágabban vesszük, hogy melyek azok a körülmények, amelyek a gyermekekre is kihatnak, akkor a dolgozókat és eltartottaikat megillető társadalombiztosításhoz való jog úgyszintén olyan jognak minősül, amelynek szoros kapcsolata van a gyermekeket a New Yorki Egyezmény alapján megillető szociális biztonsággal, és ezen keresztül a jólétükkel. Ugyanakkor a rászorultak számára szociális és orvosi segítséghez való jogot garantáló 13. cikknek megfelelő tagállami garanciák nyújtásának is döntő kihatása lehet a gyermekek helyzetére, ha az eltartásukra köteles felnőtt személy szorul ilyen jellegű ellátásra.

A teljesség érdekében érdemes újból felidézni, hogy a Magyar Köztársaság az eredeti Kartából 17 teljes cikket választott ki, melyek az 1., 2., 3., 5., 6., 8., 9., 10., 11., 13., 14., 15., 16., 17. cikkek, továbbá részesévé vált az 1988. évi Kiegészítő Jegyzőkönyv 1., 2. és 3. cikkeinek, amelyek megfelelnek a Módosított Európai Szociális Karta 20., 21. és 22. cikkének. Részesévé továbbá a 7. cikk 1. bekezdésének és a 12. cikk 1. bekezdésének. Az említett cikkeken belül a „kemény magba” tartozó hat cikkben részes: ezek az 1., 5., 6., 13., 16. cikkek, továbbá az 1988. évi Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke, amely megfelel a Módosított Európai Szociális Karta 20. cikkének. A Módosított Karta megerősítésekor ezért a magyar jogalkotó

akként vélekedett, hogy a Magyar Köztársaság az eredeti Kartából és a Kiegészítő Jegyzőkönyvből már amúgyis elegendő számú cikket fogadott el, mely miatt a kiválasztott cikkek további bővítése nem feltétele az újabb ratifikációnak.^[35]

AZ ELLENŐRZÉS MECHANIZMUSA

Az Európai Szociális Karta lényeges sajátossága a monitoring jellegű ellenőrző mechanizmus, mely meghatározott szempontok (a kérdőívben szereplő kérdések megválaszolása) szerint két évente elkészítendő országjelentéseknek a Szociális Jogok Európai Bizottsága^[36] által történő értékelését jelenti. Az országjelentések értékelésének eredményeként az említett Bizottság következtetéseket (conclusions) von le. E következtetésekről való döntés ugyan az Európai Szociális Karta Kormánybizottságának hatáskörébe tartozik,^[37] de a Szociális Jogok Európai Bizottságának interpretációiból mára jelentős mennyiségű esetjog gyűlt össze, amely az egyes cikkek alapján elvárt kötelezettségek tartalmának mikénti értelmezésére nagy hatással van.^[38]

AZ ORSZÁGJELENTÉSEK TAPASZTALATAI, HATÁSUK A MAGYAR RATIFIKÁLÁS FOLYAMATÁRA

Ha tehát a gyermekek jólétéhez szükséges szociális jogokat vizsgáljuk, akkor a 16. és a 17. cikkek rendelkezései jelentik a kiindulópontot.^[39] A 16. cikk az úgynevezett „kemény mag” része. A Karta módosítása a 16. cikk eredeti szövegén nem

[35] Lásd a 2009. évi VI. törvény indokolásának 1-2. §-aihoz fűzött szöveget.

[36] Korábbi elnevezése: Független Szakértők Bizottsága.

[37] A Kormánybizottság a következtetések (conclusions) alapján figyelmeztetésben (warning) részesítheti az adott tagállamot, vagy ajánlás (recommendation) elfogadására tehet javaslatot az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága felé.

[38] Könczei György az Európai Szociális Karta ellenőrzési mechanizmusát a precedensjoggal rokonítja, valamint a Karta jogi természetű működése kulcskategóriájának tartja az esetjogot (Vö. Gyulavári-Könczei, 2000, 16.).

[39] A Módosított Kartában a 16. cikk, vagyis a család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemhez című cikk szövege a következő:

„Annak érdekében, hogy biztosítsák a család mint a társadalom alapegységének teljes fejlődéséhez szükséges feltételeket, a Felek vállalják, hogy olyan eszközökkel mozdítják elő a család gazdasági, jogi és szociális védelmét, mint amilyenek a szociális és családi juttatások, adózási megoldások, családi lakásjuttatás, az új házask támogatása és egyéb megfelelő eszközök.”

A 17. cikk szövege pedig – mely a gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogáról szól – az alábbi:

„Annak érdekében, hogy biztosítsák a gyermekek és fiatalok jogának hatékony gyakorlását, hogy olyan környezetben növekedjenek fel, amely elősegíti személyiségük, valamint fizikai és szellemi kapacitásuk teljes kifejlődését, a Felek vállalják, hogy akár közvetlenül, akár állami és magán szervezettekkel együttműködve megteszik az összes megfelelő és szükséges intézkedést, melynek célja:

1. a) biztosítani, hogy a gyermekek és fiatalok, figyelembe véve szülei jogait és kötelességeit, megkapják a gondozást, segítséget, iskoláztatást és képzést, amelyre szükségük van, különösen pedig gondoskodnak olyan intézmények és szolgáltatások létesítéséről és fenntartásáról, amelyek elégségesek

változtatott, csupán annyi változás történt, hogy a Módosított Karta Függeléke kiterjesztette e cikk rendelkezéseit az egyszülős családokra, vagyis a gyermeküket egyedül nevelő szülőkre is. (A 2005 márciusában közzétett, az Európai Szociális Karta esetjogából való válogatásban^[40] a 16. cikkel kapcsolatban azt olvashatjuk, hogy a Karta a család fogalmának definiálására a nemzetközi jogban, így elsősorban az Európai Emberi Jogi Egyezmény 8. cikkében használt tartalmat ajánlja, ahol is családnak nemcsak a házassági köteléken alapuló kapcsolat minősülhet. Ennélfogva a Karta 16. cikkének alkalmazásában sem csak a szülőkből és gyermekeiből álló közösséget kell érteni, hanem az egyszülős családokat is.)

A 16. cikk – a 17. cikkel együtt – azt a szemléletet tükrözi, hogy az egyén jóléte nem választható el a család jólététől, de a család jóléte nem bízható teljesen csak az egyén erőfeszítéseire.^[41] A 16. cikk olyan széleskörű intézményeket ölel fel, mint az adózás rendszere, a lakáspolitikai, a lakásbérleti díjak aránya, a családtámogatások, óvodák és nyári gyerektáborok üzemeltetése, stb. Ide tartozik a házastársak egyenlősége és a háztartást vezető családtag munkájának gazdasági értékű elismerése is. Lényeges kiemelni, hogy mivel a Módosított Karta 17. cikke már nem említi az anyákat, hanem a gyermekekre és a fiatalokra koncentrál, ezért a 16. cikk biztosít védelmet az egyedülálló és a családban élő anyáknak is, ha olyan kérdéstről van szó, amely nem tartozik a 8. cikk^[42] hatálya alá, illetőleg ha a társadalombiztosításhoz való jogról rendelkező 12. cikk körébe tartozó társadalombiztosítási rendszer számukra nem biztosítja a szükséges segítséget a szülés idején, valamint a szülés előtt és után egy megfelelően ésszerű ideig.

A 16. cikkel kapcsolatban a Conclusions I. esetjogából lesűrhető, hogy az e cikknek történő megfelelés értékelése során a Szociális Jogok Európai Bizottsága az adott tagállam családipótlék-rendszerét, a gyermekek utáni adókedvezményt, továbbá azt vizsgálja, hogy van-e bármiféle egyéb, a családokat érintő, életüket megkönnyítő rendelkezés. A Bizottság nem foglal állást számszerűen az adókedvezményekkel kapcsolatban, de azt vizsgálja, hogy működik-e olyan segélyrendszer, illetőleg tanácsadó intézmény, ahová a problémákkal küzdő családok fordulhatnak. A vizsgálat alapját képező kérdőív kitér arra is, hogy részesül-e jogi védelemben a család, valamint van-e lakásra, nyaralásra lehetőségük.^[43]

és megfelelnek ennek a célnak;

b) védelmezni a gyermekeket és a fiatalokat az elhanyagolással, erőszakkal vagy kizsákmányolással szemben;

c) az állami védelem és különleges segély nyújtása azon gyermekeknek és fiataloknak, akik ideiglenesen vagy véglegesen nélkülözik családjuk támogatását;

2. biztosítani a gyermekek és fiatalok ingyenes elemi és középfokú iskoláztatását, valamint azt, hogy rendszeresen járjanak iskolába.”

[40] European Social Charter Digest of the Case Law of the ECSR (prepared by the Secretariat), March 2005. (Forrás: www.coe.int)

[41] Vö. Weller, 1996, 40.

[42] A 8. cikk a dolgozó nők védelemhez való jogáról szól.

[43] Conclusions I, 75. (forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

A Conclusions IV. szerint a Bizottság informálódik arról is, hogy léteznek-e óvodák, hány gyermekre jut egy óvodai férőhely, van-e megfelelő napközi ellátás a beteg, illetőleg sérült gyermekek számára. De a kérdések kiterjednek arra is, hogy mekkora az egy lakásban lakók átlagos létszáma, a családi jövedelemnek tipikusan mekkora részét viszi el a lakbér.^[44] A Bizottság kíváncsi volt továbbá a család minimális jólétéhez nélkülözhetetlen alapvető szolgáltatások – mint a fűtés, elektromos áram – hozzáférhetőségére is.^[45] A Conclusions XII-1 értelmében a Bizottság hangsúlyt fektet a házasságon kívül született gyermekek jogaira is, mivel nekik éppen olyan jogokkal kell rendelkezniük, mint a házassági kötelékben lévő szülőktől származó többi gyermeknek.

A Conclusions IX-1 és a X-1 szerint például Dánia azért nem felelt meg az elvárásoknak a vizsgált ciklusban, mert családi pótlékot csak a dán állampolgár kapott a gyermeke után, vagy legalább 3 éves helyben lakás esetén lehetett igényelni. A Bizottság értelmezése szerint a családi juttatások nem köthetők minősítő periódusokhoz. A dán kormány ezzel szemben azzal érvelt, hogy a családi pótlék társadalombiztosítási juttatás, ezért nem itt, hanem a 12. cikknél kell figyelembe venni. Az esetjog mindenestre azt példázza, hogy a Karta szemlélete szerint az egyén és a család jóléte kölcsönös függésben vannak egymással. Ennek folytán a 16. cikk rendelkezései nem csupán a jövedelmekre koncentrálnak, hanem összefüggésben állnak az adózás, a családtámogatások, a lakásbérleti díjak, a nyári gyermektáborok működtetése, sőt a háztartás vezetésének, mint gazdasági értékkel bíró tevékenységnek a megítélésével is.^[46]

Az Emberi Jogok Európai Bírósága által is tárgyalta Berrehab eset^[47] miatt a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy Hollandia megsértette a családi élethez fűződő jogot azzal, hogy a tartózkodási engedélyének lejártát követően kiutasította a nevezett marokkói állampolgárságú munkavállalót, akinek a fia viszont holland állampolgár volt. A kiutasítás folytán tehát Hollandia megfosztotta a gyermeket az édesapjával való találkozás lehetőségétől, mely körülményt a Bizottság a Karta megsértéseként értékelt (Conclusions XI-1).^[48]

[44] Conclusions IV, 101. (forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[45] Conclusions XII-1, 30. (forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[46] Conclusions IX-1, 95. és X-1, 129. (forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[47] Hollandia gazdasági okból utasította ki Berrehab marokkói állampolgárságú férfit, mert úgy ítélte meg, hogy a kiutasítás a munkaerőpiac megóvása és az ország gazdasági jóléte miatt szükséges. Később, az Emberi Jogok Európai Bírósága az előtte folyamatban volt Berrehab v. Hollandia ügyben kimondta, hogy a holland hatóságok nem biztosítottak kellő egyensúlyt a különféle érdekek között: azzal, hogy a feleségétől elvált marokkói állampolgártól megtagadták a tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, megfosztották őt a gyermekével való kapcsolattartás lehetőségétől (Berrehab v. The Netherlands, Judgement of 21 June 1988, Series A No. 138.).

[48] Conclusions XI-1, 144-145. (forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

Lenia Samuel az Európai Szociális Karta esetjogát vizsgálva a 16. cikkel kapcsolatban megjegyzi, hogy már a legelső Konklúzióiban a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy „ezt (mármint a hivatkozott cikket) a Karta néhány további rendelkezésével együtt kell vizsgálni, így például a 14. és a 17. cikkekkkel, melyek inkább arra irányulnak, hogy magasan fejlett társadalmunkban az egyénnek nyújtsanak több mozgásteret, mintsem arra, hogy valamely igényt kelljen kielégíteni, amint azt a 13. cikk teszi”. Mindezek a rendelkezések nyilvánvalóan azon az elven alapulnak – folytatja Lenia Samuel –, hogy a modern államnak, mióta az ipari forradalom bekövetkezett, új feladatokat kellett felvállalnia, és mint az a 16. cikkben szerepel, olyan életkörülményeket kellett volna teremtenie, melyek a család teljes kibontakozásához vezetnek.

A családnak, mint a társadalom alapegységének hagyományos igenlése viszontükröződik a 16. cikkben, azonban ehhez hozzátevéődik annak a gondolata is, hogy a családi jólétet nem lehet immár az egyéni erőfeszítés eredményétől függővé tenni, ahogy az a szabadabb elvű korokban történt. Ezen elvek elfogadása a 16. cikk szerzőit ezért arra bátorította, hogy e cikkben egy igazi családpolitika megvalósítására irányuló kötelezettséget fektessenek le, melyeknek azokon a területeken kellett volna kifejteni a hatásukat, ahol a családok igényei különösen égetően jelentkeznek – olvashatjuk továbbá Lenia Samuelnek a Karta esetjogával foglalkozó tanulmányában.^[49]

A Bizottság nézetei szerint a helyes családpolitikának szerteágazó intézkedéseket kell eredményeznie, és tervezését a már meglévő konstrukciókkal összhangban, azok kiegészítéseként kell megvalósítani.^[50] A Bizottság azt is kifejtette, hogy a 16. cikk „hatalmas területet” fed le, ezért annak felméréséhez, hogy vajon egy adott állam teljesíti-e a benne megfogalmazott feltételeket, elégséges tájékoztatással kell rendelkezni a különféle területekről, így különösen az alábbiakról:

- a családi támogatás országos rendszeréről (azaz azokról a családi segélyekről, melyek folyamatos pénzügyi ellentételezést nyújtanak a családi terheknek legalább egy részére, és az alkalmankénti segélyekről, melyek csak bizonyos körülmények között biztosítanak anyagi támogatást);
- az egyes terheknek a családok érdekében történő csökkentéséről (adókedvezmények, csökkentett tömegközlekedési tarifák stb.);
- a szociális és kulturális könnyítésekről (gyerekek napközi otthona, tanácsadói szolgálat, otthoni kisegítő szolgálatok, gyerekek nyaraló otthona, családi nyaraló, bölcsőde stb.);
- a családok érdekeinek védelmét célzó megoldásokról;
- a család jogi védelméről, különösen házastársi jogvita esetén;
- a családi otthonteremtés lehetőségéről, illetve
- a családok gazdasági és szociális helyzetéről országos szinten.^[51]

[49] Samuel, 1997, 199–211.

[50] Conclusions I, 75.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[51] Conclusions I, 75.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

De a Bizottság a 16. cikkkel kapcsolatban tájékoztatást várt az alábbi témákról is:

- óvodák létesítése, hogy ezáltal az egy óvodára jutó gyerekek száma csökkenjen;
- bizonyos adókedvezmények, adó engedmények a családok számára;
- a családok összetétele, gazdasági és szociális helyzetük;
- a lakáspolitikája jellege;
- a lakó/lakás arány;
- a családjogi törvény reformja, illetve
- a család bevételeinek a lakbérre fordítandó aránya.

A negyedik felülvizsgálati ciklusban a dolgozó nők helyzetével kapcsolatos problémákkal összefüggésben a Bizottság hangsúlyozta „annak szükségességét, hogy megfelelő számú napközi gondozó intézmény álljon rendelkezésre a gyerekek számára, különösen a beteg gyerekek szülei részére”.^[52] Az a szempont, hogy a 16. cikk értelmében a dolgozó szülőknek védelmet kell biztosítani, azóta több alkalommal is hangsúlyozásra került. A Conclusions IV-ben olvashatjuk, hogy „Mivel a családi élet és a szakmai pályafutás összeegyeztetése igen fontos kérdés, a Bizottság minden államot, mely elfogadta a 16. cikket, arra kér, hogy az e rendelkezésről szóló következő jelentésében pontosan jelezze, hogy milyen gyerekfelvigyázó szolgáltatások állnak a családok rendelkezésére, különös tekintettel a bölcsődékre, csecsemőotthonokra, illetve a gyermekek érdekében működtetett szünidei és vakációs programokra.”

Más esetben a Bizottság a 16. cikket úgy értelmezte, mint amely magába foglalja a nők és férfiak egyenlő bánásmódhoz való jogát, beleértve a házastársak közötti egyenlőség elvét is. Az ötödik felülvizsgálati ciklusban ezért kifogás tárgyát képezte, hogy az Egyesült Királyság törvényei értelmében „egy házaspár csak akkor jogosult családi jövedelem-támogatásra, ha a férj teljes munkaidőben dolgozik, ez pedig nem egyeztethető össze a férfiak és nők egyenlő bánásmódjának elvével.”^[53]

A tizedik felülvizsgálati ciklusban a Bizottság kiemelte, hogy például Hollandiában, 1985-ben olyan törvényt vezettek be, mely „véget vet a férfiak és nők közötti egyenlőtlenségnek a személyi és a családi jogok, és az egyéb jogok terén is”. Üdvözölte az olyan adójogszabályok bevezetését, melyek azonos elbírálásban részesítik a házas, és a házasságban nem élő párokat.^[54]

A Bizottság helyesnek tartotta a részes államoknak azon erőfeszítéseit is, hogy a családi kötelezettségek terén szülői egyenlőséget valósítsanak meg, így különösen a skandináv országokban tapasztalható megoldást üdvözölte, miszerint a gyermekgondozási szabadságra hol az anya, hol az apa jogosult.

A nagycsaládok és a hajléktalan családok sorsa fölött érzett aggodalomtól vérezelve a Bizottság hangsúlyozta, hogy a családok jólétét a családok megfelelő

[52] Conclusions IV, 101.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[53] Conclusions V, 111.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[54] Conclusions X-1, 130., Conclusions X-2, 132.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

lakáshoz, és az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzájutás (mint például a fűtés és az elektromos áram) lehetősége alapján kell megítélni, mivel az említett körülmények a családok jólétének és stabilitásának szükséges elemei.^[55]

Az Európa Tanács Minisztertanácsa által R(1990) 2. szám alatt kibocsátott, a családon belüli erőszakkal kapcsolatos intézkedésekről szóló ajánlásban foglaltakkal kapcsolatban a Bizottság olyan általános megelőző intézkedések elfogadására ösztönzött minden részes államot, mint például a megfelelő szintű lakás- és várospolitikát, a szociális és gazdasági védelem mindazok számára, akik főfoglalkozásban gyermekeikre, idős vagy fogyatékkal élő személyekre vigyáznak, valamint intézkedések elfogadását is szorgalmazta, melyek segítségével a családi élet és a munkahelyi kötelezettségek összhangba hozhatók. Ezzel összefüggésben a Bizottság azt is kijelentette, miszerint „minden olyan intézkedést bátorítani kell, melynek célja, hogy a munkaidő csökkenjen, vagy időben átrendezhető legyen, ezáltal megkönnyítve a családi életet”.

A 16. cikk körében a Bizottság foglalkozott a részes államok és a többi tagállam állampolgárai számára biztosított egyenlő bánásmód kérdésével is. Kifejtette, hogy egy országnak a saját állampolgáraival azonos feltételekkel kell családi segílyt nyújtania a többi tagállam olyan állampolgárainak is, akik jogszerűen tartózkodnak vagy dolgoznak a területén.^[56] A családi segílyre való jogosultságnak helyben lakási időszakot feltételül szabni a Bizottság szerint egyrészt azért nem lehet, mert egy ilyen rendelkezés a 12. cikk 4. bekezdéséhez tartozó Függetlenség rendelkezéseit sérti, másrészt a visszaélések elkerülésének szempontja is azt követeli, hogy ilyen feltétel ne kerüljön megfogalmazásra. Ezen indok alapján a Bizottság úgy találta, hogy Dánia nem teljesítette az elvárásokat, „...mivel a normál, az emelt szintű, és a kiemelt családi segílyt csak akkor folyósították, ha a gyermek, vagy a gondviselő/szülő dán állampolgárságú, vagy a megelőző évben Dániában lakott. Speciális családi támogatást és a fiataloknak szóló támogatást pedig csak akkor folyósították, ha a gyermek vagy a gondviselő/szülő a megelőző három év alatt Dániában lakott.”^[57] Az említett esettel összefüggésben a Bizottság azt is kiemelte, hogy ha egy állam elfogadta a 16. cikket, azzal a társadalombiztosításhoz való jogról szóló 12. cikk kötelezettségeinél szigorúbbat vállalt magára, tehát azt, hogy különféle intézkedésekkel védi a családot, ide értve a családi segílyek folyósítását is. Ezért, míg a családi segíly intézményének megléte (egyéb segílyekkel együtt) elégséges, de nem szükséges feltétele a 12. cikk rendelkezései teljesítésének, a 16. cikk teljesítésének ugyanakkor szükséges feltétele. A hivatkozott esetből egyúttal tehát az a következtetés is levonható, hogy a Karta megalkotói szerint a családi támogatások a 16. cikk körébe tartozó családpolitika szükséges részét képezik.

[55] Conclusions XII-1 Általános bevezetője

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[56] A Bizottság e témával kapcsolatos esetjoga a Dániában fennállt helyzettel áll kapcsolatban: a Dániában tapasztalt helyzet vizsgálatából az derült ki, hogy a családi segílyek folyósítása egy adott időtartamú helyben lakási időszak feltételéhez kötődött. Ezt a feltételt kifogásolta a Bizottság.

[57] Conclusions IX-1, 95., Conclusions X-1, 129.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

Mindazonáltal meg kell említeni azt is, hogy a családi támogatások a Bizottság esetjogában „társadalombiztosítási” típusú segélynek minősülnek, ezért az Európa Tanács egyéb jogi dokumentumainak (így az 1953. évi Időközi Megállapodások és az 1964. évi Európai Társadalombiztosítási Kódex) összefüggésében kerülnek értékelésre. E dokumentumok pedig megengedik a legfeljebb hat hónapig terjedő helyben lakási időszak előírását a nem hozzájáruláson alapuló (családi) támogatások esetében a visszaélések elkerülése érdekében.^[58]

Azzal kapcsolatos aggodalmát, hogy a helyben lakási követelmények nem férnek össze a Karta többi részes államának állampolgárait érintő jogokkal, a Bizottság Németország esetében is kifejezte, ahol a gyermeknevelési támogatásra való jogosultság a szövetségi területen jogszerűen eltöltött időtől függött (bár ez a feltétel magukra a német állampolgárokra is vonatkozott).^[59]

A Bizottság Törökországgal kapcsolatban is megfogalmazott elmarasztaló véleményt, mivel a családoknak csak egy kis része (a munkavállalók egy kiváltságos rétege) kapott családi támogatást. A Konklúzió azért is volt elmarasztaló, mert a polgári törvénykönyv bizonyos rendelkezései ellentétesek voltak a házastársak közötti egyenlőség elvével. A közös tulajdonnal ugyanis a férj rendelkezett, a férj volt a család feje, a férj volt jogosult a házaspár lakóhelyét megválasztani, a férj megfoszthatta a feleséget azon jogosultságától, hogy a házaspárt képviselje, ha ezzel a jogosultsággal visszaélt, illetve, bármely, a gyermekek feletti szülő-gondviselői jogosultsággal kapcsolatos vita esetén a férjnek járt e jogosultság.

Ami a magyarországi országjelentések helyzetét illeti, a 2002-es országjelentés ideális képet rajzolt a magyar jogrendszer családokat, illetőleg gyermekeket érintő szabályairól. Így például kitért arra, hogy az Alkotmány szerint Magyarországon az állam alkotmányos kötelezettsége a házasság és a család védelme (Alkotmány 15. §), valamint a gyermekek és a szülők jogainak biztosítása (Alkotmány 66–67. §). Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az ENSZ „Gyermek Jogairól szóló Egyezménye” alapján a magyar jogrendszer a gyermek felnevelésének optimális környezetét a családban látja, amely miatt az államnak törvényi kötelessége a család védelme, a gyermek családban történő felnevelésének preferálása, a családok segítése a gyermeknevelési feladataik ellátásában – emelte ki a hivatkozott országjelentés.^[60]

A 2005 júniusában benyújtott Harmadik jelentés – a Bizottságnak a korábbi országjelentésben foglaltakra intézett felhívása nyomán – a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kialakításáról szóló 45/2003. (IV. 16.) OGY határozatról, valamint a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X. 28.) OGY határozatnak a családon

[58] Conclusions XI-1, 143-144.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[59] Conclusions XIII-2, 360-361.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[60] Conclusions XIII-3, 381-385.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

belüli erőszakkal összefüggő rendelkezései végrehajtásáról, a megtett gyakorlati intézkedésekről adott tájékoztatást. E témakörben kiemelt szerepet kapott a testi fenyegetés tilalmát szolgáló törvénymódosítás,^[61] kiemelve, hogy ez az intézkedés arra irányult, hogy a szülőket a segítségkérésre ösztönözze akkor, ha nehézségeik vannak a gyermekekkel, továbbá a fegyelmezés alternatív módjainak elsajátítását is célul tűzte ki.^[62]

Az „optimális minimum” vagy más szóval azt is mondhatnánk, hogy a megfontolva haladás elve szerint történt választási jog gyakorlása tehát annyiban „jó döntésnek” minősült, hogy a 2009. évi VI. törvény indokolásában a jogalkotó az 1999-es ratifikáció óta eltelt csekély számú bizottsági észrevételt örömmel nyugtázhatta, és elmondhatta, hogy a Módosított Európai Szociális Karta 16. cikkének Magyarország jogrendszere megfelel; így a Módosított Karta ratifikálása nem ütközik akadályba. (Ez az „eredmény” azonban jól példázza az „a la carte” rendszerből adódó valódi problémát.)

A gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogáról szóló 17. cikk^[63] a 16. cikkel ellentétben nem tartozik a „kemény magba”, de Magyarország az 1999-es ratifikáció kapcsán kiválasztotta, ennél fogva az országjelentésekben a kérdőív ezzel kapcsolatos kérdéseit is meg kell válaszolnia.

Ha pedig a magyar ratifikálást megelőzően kialakult esetjogot megvizsgáljuk, akkor a következő elvekre lehetünk figyelmesek, melyek a hazai jogalkotóra is orientálólólag hatottak e cikk kiválasztásánál.

Lenia Samuel esetjogot feldolgozó tanulmányában^[64] szerepel, hogy az Európai Szociális Karta egyedülálló tulajdonsága, hogy a gazdasági és szociális jóléti rendelkezései nemcsak a munkavállalókra, hanem más személyekre is kiterjednek. Emellett a szerző kiemeli, hogy a 17. cikk meglehetősen általános természete folytán a Bizottság már a korai felülvizsgálati ciklusoktól kezdve^[65] egyértelművé

[61] A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvénynek a 2004. évi CXXXVI. törvénnyel történt módosításáról van szó.

[62] A jelentésnek erre a részére a Kormánybizottság 2005. november 30-án, Strasbourgban, T-SG (2005) 24. szám alatt hozott határozata is kitér a 204. pontban.

[63] A gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogáról szóló 17. cikk szövege a következő:

„Annak érdekében, hogy biztosítsák a gyermekek és fiatalok jogának hatékony gyakorlását, hogy olyan környezetben növekedjenek fel, amely elősegíti személyiségük, valamint fizikai és szellemi kapacitásuk teljes kifejlődését, a Felek vállalják, hogy akár közvetlenül, akár állami és magán szervezettekkel együttműködve megteszik az összes megfelelő és szükséges intézkedést, melynek célja:

1. a) biztosítani, hogy a gyermekek és fiatalok, figyelembe véve szüleik jogait és kötelességeit, megkapják a gondozást, segítséget, iskoláztatást és képzést, amelyre szükségük van, különösen pedig gondoskodnak olyan intézmények és szolgáltatások létesítéséről és fenntartásáról, amelyek elégségesek és megfelelnek ennek a célnak;

b) védelmezni a gyermekeket és a fiatalokat az elhanyagolással, erőszakkal vagy kizsákmányolással szemben;

c) az állami védelem és különleges segély nyújtása azon gyermekeknek és fiataloknak, akik ideiglenesen vagy véglegesen nélkülözik családjuk támogatását;

2. biztosítani a gyermekek és fiatalok ingyenes elemi és középfokú iskoláztatását, valamint azt, hogy rendszeresen járjanak iskolába.”

[64] Vö. Samuel, 1997, 199–211.

[65] Conclusions I. és Conclusions III.

tette, hogy a kormányoknak az alábbiakról kell megfelelő tájékoztatást nyújtaniuk:

- az anyák és a gyermekek szociális és gazdasági védelmének érdekében kialakított megoldások;
- az anyák számára a szülés előtt és után rendelkezésére álló gazdasági segítség;
- az apaság és az anyaság megállapításához szükséges eljárás;
- a „törvénytelen”^[66] gyerekek ellátására szolgáló megoldások;
- „törvénytelen”^[67] gyermekek nevelőszülőhöz, gondviselőhöz, „törvényesítéshez” és örökléshez való joga;
- a házassági köteléken kívül élő anyák védelme;
- az árvák nevelőszülői rendszere;
- a hajléktalan gyermekek védelme;
- az örökbefogadással kapcsolatos intézkedések;
- a fiatalok bűnelkövetők kezelése.

Lenia Samuel megjegyzi, hogy a „gyermek” szó jelentéséről életkor tekintetében nem található semmiféle iránymutatás, de a 7. cikkben foglaltakra tekintettel a 7. és 17. cikkek közötti különbséget a Bizottság akként határozta el, hogy a 7. cikk vonatkozásában csak az iskolás kort el nem ért személyek minősülnek gyermeknek. Samuel szerint azonban a 17. cikk a megfelelő esetben a felnőtt korúakra is vonatkozhat.

Az első felülvizsgálati ciklusban a Bizottság a 17. cikk rendelkezéseit úgy értelmezte, hogy „az államnak csak olyan esetben kell a 17. cikk értelmében intézkednie, ha a magánszférában az intézkedés hiánya az állami szerepvállalást szükségessé teszi”, és arra az álláspontra helyezkedett, hogy az a részes állam, melynél az anyák és gyermekek segítségét elsősorban a magánszféra oldja meg, ennek ellenére teljesíti vállalt kötelezettségét.^[68]

Általánosságban megállapítható, hogy a 17. cikknek való megfelelés értékelésekor a Bizottság elsősorban az alábbi témákra összpontosított:

- az egyedülálló szülők védelmére,
- a gyermek családi helyzetére,
- a fiatal személyek védelmére.

A jelentéstételi kérdőív^[69] korábban az anyák érdekében hozott intézkedéseket vizsgálta. Ezek az intézkedések olyan intézményekre és szolgáltatásokra vonatkoztak, melyek az anyák és gyermekeik védelmét, illetve az anyák szülés előtti

[66] Szerzői megjegyzés: Az idézett tanulmány fordítása a házasságon kívül született gyermekek megjelölésére a „törvénytelen” kifejezést használja. A szöveghűség miatt tartottam meg ezt a kifejezést. (Lásd Samuel, 1997, 199–211.)

[67] Szerzői megjegyzés: Az idézett tanulmány fordítása a házasságon kívül született gyermekek megjelölésére a „törvénytelen” kifejezést használja. A szöveghűség miatt tartottam meg ezt a kifejezést. (Lásd Samuel, 1997, 199–211.)

[68] Conclusions I, 77, Olaszországgal kapcsolatos észrevétele

[69] Az 1961-es Karta az anyák védelmével kapcsolatos előírást a 17. cikkben szerepeltette, ezért az eredeti Kartával kapcsolatos esetjog felöleli ezt a problémakört is. Az 1996-os Módosított Karta 17. cikke már nem említi az anyákat, ezért a Módosított Karta esetjogából ez a kérdéskör kimarad.

és utáni pénzügyi segítségét biztosították olyan esetekben, ahol az anya nem volt jogosult társadalombiztosításból származó támogatásra. Ezen intézkedések szabályozták az orvosi ellátást és a baba szolgáltatásait is a szülés ideje alatt.

A házasságon kívül élő anyák védelme kapcsán a Bizottság nyilvánvalóvá tette a harmadik felülvizsgálati ciklusban, hogy „a házasságon kívül élő anyákkal szembeni igazságtalan megkülönböztetés pusztá hiánya még nem azonos azzal, hogy az anyáknak és gyermekeknek a szociális és gazdasági védelemhez való joga ténylegesen biztosított”, úgy vélte, hogy különleges intézkedések szükségesek, mint például a tanácsadás és a segítség, ide értve a pénzügyi segítséget is.^[70]

A Bizottság a XIII-2 sz. Konklúzióhoz tartozó Általános bevezetőben kihangsúlyozta, hogy „az egyes országokban tapasztalt helyzetről kapott bizonyítékok nyomán a Bizottság lépésről lépésre hoztatott bizonyos kérdéseket a Konklúziókhöz a gazdasági védelem egyéb formáival kapcsolatban is, mint például az egyedülálló szülők speciális juttatása, az apák és anyák közötti különbségtételre való tekintet nélkül.” A Bizottság e Konklúzióban azonban kijelentette azt is, hogy „...míg a családi kapcsolatokban az egyenlőséget mindennél fontosabbnak tartja”, nem ment túl a 17. cikk azon tényleges kitételein, melyek csak az anyákra vonatkoznak, és következésképpen soha nem nyilvánított elmarasztaló véleményt amiatt, hogy az egyedül álló apák érdekében nem történnek intézkedések. „Azonban a gyermekeket egyedül nevelő apák számának növekedését, és az általuk tapasztalt nehézségeket aggodalommal figyelve egy olyan területen, ahol az ellenük tanúsított de facto és gyakran a de jure diszkrimináció is gyakori, a Bizottság minden esetben megelégedettségének adott hangot olyan esetek kapcsán, ahol a nemzeti jogalkotás bármelyik nemű szülő érdekében foganatosít intézkedéseket, míg olyan esetekben, ahol csak az anyák védelme garantált, felveti az apáknak biztosított gazdasági és szociális védelem lehetőségét.”^[71]

A Bizottság a XIII-2 sz. Konklúzió Általános bevezetőjét a családnak ajánlva a tizenharmadik felülvizsgálati ciklus során megvizsgált jelentésekkel kapcsolatban megállapította, hogy ezek főleg gazdasági intézkedésekhez kapcsolódnak. Ilyenek az egyedülálló személyeknek juttatandó segélyek, illetőleg a magasabb összegű családi segélyek Írorszában; az egy-szülős családokat segítő intézkedések Norvégiában. Spanyolországban ettől eltérő természetű intézkedések születtek: itt a házasságon kívül élő anyák szakképzésben vehettek részt, és fizetés nélküli szabadságra mehettek gyermeknevelési céllal (de az apákra ez nem vonatkozott). A belga jelentés a „válságkezelő szolgálatot” is említi, melybe beletartozik az egyedülálló anyák otthona, ahol az anyák a gyermekeikkel együtt lakhatnak.^[72]

[70] Conclusions III, 80.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[71] Conclusions XIII-2, 31.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[72] Conclusions XIII-2, 3-32.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

A gyermekek helyzetére vonatkozó kérdések általában három szempontot öleltek fel. Ezek a témák az alábbiak voltak:

- a szülői státusz megállapítása;
- a nem házasságból vagy házasságban született gyermekek jogai;
- az árva és a hajléktalan gyermekek védelme.

A Bizottságnak a biológiai apaság és anyaság megállapítását célzó vizsgálati eljárás iránti érdeklődése azon gyermekek csoportjára összpontosított, akiknek nem állt módjában ezeket az eljárásokat igénybe venni. A nem házasságból vagy a házasságban született gyermekek jogai első sorban e gyermekek eltartásának felelősségéhez, örökléssel összefüggő jogaikhoz, illetve általában a házasságban született gyermekekével azonos jogállásához kapcsolódik, mely a Bizottságnak a gyermekek közötti egyenlőség miatti állandó aggodalmát fejezi ki.

A Bizottság ugyanakkor meglegedettségének adott hangot, ha a gyermekek eltartásának felelőssége azonosan alakult, akár házassági köteléken belül, akár azon kívül születtek.^[73]

A házasságon kívül született gyermekek öröklési jogát a Bizottság esetjoga kimerítő részletességgel tárgyalja. Ez az esetjog nem csupán e jogok létezéséről szól, hanem a házasságon kívül született gyermekek jogegyenlőségéről is.^[74] A későbbi ciklusokban a Bizottság úgy találta, hogy egy házassági köteléken kívül született gyermekről nem mondható el, hogy „megfelelő gazdasági és szociális védelmet élvez, ha nem követelheti jogos örökségként annak az apának a javait, akinek apaságát vizsgálat állapította meg”.^[75]

A negyedik felülvizsgálati ciklusban a Bizottság kijelentette, hogy „általában szólva nem lehetséges figyelmen kívül hagyni az anyának és gyermekének jogi helyzetét az általuk igényelhető szociális és gazdasági védelem mértékének felmérésekor, illetve a szociálpolitika ezen igen fontos területén tapasztalható trendek felmérésekor, mely a Karta 17. cikkének igazi célja”, ezért kimondta, hogy „ha lennének olyan jogi védelmet nyújtó intézkedések, melyeknek nincsenek gazdasági vagy szociális vonatkozásai, a Bizottságnak figyelmen kívül kellene hagyania azokat, ám a Bizottság komolyan vitatja, hogy ilyen intézkedések egyáltalában létezhetnek.”^[76]

A harmadik felülvizsgálati ciklus során a Bizottság az alábbi módon határozta meg a hajléktalan gyermekek védelmének célját: „az ilyen megoldások fő célja az kell, hogy legyen, hogy az ilyen gyermekeknek a szokásos otthoni környezethez legközelebb álló körülményeket nyújtsuk.”^[77]

[73] Conclusions XIII-2, 34.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[74] Conclusions I, 77., Egyesült Királysággal kapcsolatos észrevétel

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[75] Conclusions IV, 104., Ausztriával kapcsolatos észrevétel

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[76] Conclusions IV, 103.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

[77] Conclusions III, 80.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

A XIII-2 sz. Konklúzióhoz tartozó Általános bevezetőjében a Bizottság felhívta a kormányok figyelmét az „...ilyen gyermekek nyilvánvalóan hátrányos helyzetére, és arra a különleges gondoskodásra és védelemre, melyre szükségük van ahhoz, hogy fejlődésük és jólétük ne sérüljön túlságosan”. Mindemellett a Bizottság megerősítette, hogy „...a hajléktalan gyermekek védelmével kapcsolatban a pénzügyi biztonságtól teljesen függetlenül a fő szempont az, hogy emberi igényeiknek megfelelő ellátó/gondoskodó létesítményekhez jussanak”, és hogy „hasonló gondoskodás övezze az árvákat, a létfeltételeik biztosításával és vagyontárgyaik kezelésével kapcsolatosan részükre előírt jogi garanciákon túl”.

A gyermekek számára biztosítandó megfelelő szociális védelem szükségességének számbavételén túl a Bizottság a tizenharmadik felülvizsgálati ciklus második részében kifejezte abbéli óhaját, hogy újfent megvizsgálja a 17. cikk megvalósítását az egyes nemzeti jogszabályok és nemzetközi egyezmények fejlődésének tükrében. „Ezen célból arra kérte az összes olyan államot, mely elfogadta a 17. cikket, hogy a következő jelentésben adjon e rendelkezéssel kapcsolatosan friss tájékoztatást saját törvényeik helyzetéről, e törvények gyakorlati alkalmazásáról minden, a Bizottság által különösen fontosnak tartott területen: így a gyermekek bántalmazással szembeni védelméről, a gyermekeknek a polgári és büntető bíróságok szolgáltatásaihoz való hozzájutásáról, és a fiatal bűnelkövetők védelméről.”

A fiatal bűnelkövetők védelmét illetően a Bizottság részletes válaszokat kért a speciális intézményekről és a bíróságokról. A Bizottság többek között az iránt is érdeklődött, hogy milyen életkorban kezdődik a büntetőjogi felelősség, illetve milyen életkorban hozható bűnösséget megállapító ítélet, és milyen büntetéseket lehet alkalmazni, azokat milyen formában hajtják végre, különös tekintettel a szabadságvesztéssel járó büntetésekre.^[78]

A Módosított Európai Szociális Kartában a 17. cikk címe: „A gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga” címre változott, valamint a cikk tartalma is módosult, annak érdekében, hogy a gyermekeknek és fiataloknak a munka világtól függetlenül is védelmet nyújtson, és érvényre juttassa a kiszolgáltatottságukból fakadó speciális igényeiket. Az anyák védelmét pedig a Módosított Kartához csatlakozó államok esetében a továbbiakban a 16. cikk biztosítja, mely cikk kiterjed az egyedül álló szülők problémáira is. A 17. cikk címében a „jogi” terminológia is helyet kapott. Ennek oka, hogy a Bizottság esetjoga a gyermekek védelmének jogi aspektusát is felölelő módon fejlődött. Látható tehát, hogy a Bizottság esetjogának pozitív irányú fejlődése végül a Módosított karta ezirányú változását vonta maga után.

Meg kell jegyezni, hogy a 17. cikk összefügg a 7. cikkel, különösen annak a 10. bekezdésével, bár a 17. cikk hatálya alá tartoznak az elhanyagolással, a kizsákmányolás elleni védelemmel kapcsolatos kérdések, valamint a családja köréből kikerült gyermekek speciális védelemhez és támogatáshoz való joga. A 17. cikk

[78] Conclusions XIII-2, 157.

(forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp)

fontos rendelkezése továbbá az ingyenes elemi és középfokú oktatás biztosítása; egyáltalán a rendszeres iskolába járás elérése.^[79]

-o-o-o-

A Magyar Köztársaság 1999-ben aláírta és megerősítette az eredeti Karta 17. cikkét. A magyar jogalkotó pedig 2009-ben arra a következtetésre jutott, hogy a Módosított Európai Szociális Karta 17. cikkének tartalma nem tér el lényegesen az eredeti Karta 17. cikkében foglaltaktól, ezért a Módosított Európai Szociális Karta 17. cikkének elfogadása a végrehajtása során külön intézkedést nem igényel, költségvetési kihatást nem eredményez,^[80] mely miatt további vállalása nem okoz nehézséget.

Ami a Bizottság Magyarországgal kapcsolatos észrevételeit, következtetéseit illeti, arra a 2006. évben tett Negyedik jelentésben találunk részletes adatokat.^[81] Eszerint a Bizottság az elmúlt években a gyermekjogi képviselők által ellátott ügyekre, egyáltalán a gyermekjogi képviselők státuszára, tevékenységére volt kíváncsi, mely kérdések nyilvánvalóan azzal függenek össze, hogy Magyarországon nincs gyermekjogi ombudsman, hanem ezt a feladatot nálunk – egyebek mellett – az állampolgári jogok országgyűlési biztosa látja el. Figyelemre méltó, hogy a Negyedik jelentés nyíltan szól arról, a gyermekvédelmi rendszer működési anomáliáiból is sok probléma ered, így számos esetben érzékelhető, hogy a finanszírozási problémák, a megfelelő szakemberek hiánya alapjaiban determinálja a gyermekekkel való bánásmódot, esetenként a szükségleteik, alapvető érdekeik figyelmen kívül hagyását okozza. Ennek illusztrálására a Negyedik jelentés esettanulmányt is közöl, melyben bemutatja, hogy milyen hatáskör illeti meg a gyermekjogi képviselőt gyermekbántalmazás észlelése esetén.^[82] A közoktatás és az egészségügy rendszeréhez kapcsolódóan a Negyedik jelentésnek további magyarázatot kellett adnia arra, hogy miként valósul meg ezekben az intézményekben a gyermekjo-

[79] A 17. cikk aktualitását jól szemlélteti Törökország helyzete. A tankötelezettséggel kapcsolatos rendelkezések betartását illetően Törökországban, 2006-ban végzett felmérés eredménye szerint a 6-17 éves korcsoportba tartozó gyermekek 15,3 %-a abbahagyja a közoktatásban végzendő tanulmányait, és e gyermekek 58,8 %-a leány. (A 6-17 éves korcsoportba tartozó gyermekek aránya egyébként az egész népesség arányához viszonyítva 22,3%; ebből a városban él 60,9 %, falun él 39,1 %.) A dolgozó gyermekek 68,5 %-a később sem folytatja a tanulmányait. Egyébként szektor szerint a dolgozó gyermekek 40,9 %-a a mezőgazdaságban, 28,3 %-a az iparban, 21,4 %-a a kereskedelemben, 9,29 %-a valamilyen szolgáltatási ágazatban dolgozik (forrás: TÜIK 2006 Çocuk İşgücü Araştırması). A 12-14 éves korcsoportba tartozó gyermekekről készült felmérés szerint 1992-ben 22,3 % végzett munkát, 2000-re ez az arány 11,3 %-ra mérséklődött, de még így is nagyon magas (forrás: DIE-Hanehalkı İşgücü Anketleri). Lásd bővebben Güzel, 2007, 885.

[80] Lásd a 2009. évi VI. törvény 17. cikkhez fűzött indoklását.

[81] Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március

[82] Lásd Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március, 199-200.

gi képviselő tevékenysége, milyen viszonyban áll az iskolai gyermek- és ifjúságvédelmi felelősökkel, az egészségügyi intézményekben dolgozó személyekkel. Úgyszintén tanulságos az a fejtegetés, amelyet a jelentést összeállító minisztériumok a Negyedik jelentésben közöltek e problémával kapcsolatban: „A gyermeki jogok témaköre sokkal kiterjedtebb, mint a gyermekjogi képviselői feladatkör. Ez sok esetben félreértésekre adott okot, melyeket a képviselők kompetenciájuk határainak tisztázásával oszlattak el. A gyermekvédelmi intézményekben dolgozó szakemberek jogvédelmi tanfolyamba való bevonásával ezek a kompetencia-határok tisztázhatók, és a szemléletformálás is elindulhat.”^[83] Mindenesetre a jelentésben nem találunk még utalást sem az immáron hazánkban is sikeresen folyó szociálpedagógus képzésre. Ennek oka feltehetően abban kereshető, hogy anyagi források hiányában a közoktatási intézmények fenntartói nem tudják megoldani a gyermekvédelemre szakosodott szociálpedagógus szakemberek alkalmazását.

Igen érzékeny pontot vizsgált továbbá hazánk tekintetében a Bizottság a 17. cikk kapcsán: a Bizottság arról kért tájékoztatást, hogy mit jelent a Második nemzeti jelentés 363. oldalának táblázatában található információ, vagyis mit jelent az „anyagi okból” való veszélyeztetettség. Ez a kérdés – a válaszból^[84] is jól érzékelhetően – érinti a 4. cikk által deklarált tisztességes díjazáshoz való jog elvét. A 4. cikket azonban Magyarország sem 1999-ben, sem most, 2009-ben nem választotta ki, vagyis ez a cikk hazánk tekintetében nem hatályos. A 4. cikkel kapcsolatos kiválasztás hiányát a jogalkotó a 2009. évi VI. törvény indokolásában azzal magyarázta, hogy Magyarország nem felel meg a Bizottság által vizsgált kritériumoknak, mert a nettó átlagkereset aránya folyamatosan 50% alatt van (kivéve a 2002. évet, amikor ez az arány 51,2% volt). Így a 4. cikk megerősítése továbbra sem időszzerű, főleg mivel jelenleg éppen ellentétes irányú tendenciák érvényesülnek: a minimálbér átlagkeresethez viszonyított aránya csökken, nettó összege a létminimumtól a korábbtól nagyobb arányban marad el.^[85] (A 4. cikkel kapcsolatos jogalkotói indokolás érvelése mindenesetre jól illusztrálja az „a’ la carte” rendszer gyengéit, hiszen a nehezen teljesíthető cikkek kihagyásának lehetősége nem hat ösztönzően a tagállamokra.)

[83] Lásd Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március, 201.

[84] A Negyedik jelentésben olvasható válasz a következő: „Anyagi veszélyeztetettség alatt azt értjük, hogy a család alacsony jövedelme, szociálisan hátrányos helyzete miatt nem tudnak a szülők a gyermek gondozásához neveléséhez szükséges javakat előteremteni, szolgáltatásokat megvásárolni, és emiatt a gyermek egészséges testi, lelki fejlődése veszélybe kerül. Az anyagilag veszélyeztetett gyermekeket segítik a különböző – gyermekek után járó – pénzügyi ellátások (pl. rendszeres, illetve gyermekvédelmi támogatás), illetve kedvezmények (pl. ingyenes étkezés, ingyenes tankönyv).” (Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március, 201.)

[85] Lásd a 2009. évi VI. törvény 4. cikkéhez fűzött jogalkotói indokolást.

A Bizottság a 17. cikk kapcsán is vizsgálta a testi fenytés tilalmával kapcsolatos intézkedéseket, és tájékoztatást kért arról is, hogy a gyermekotthonban nevelt gyermekeknek milyen lehetősége van a bánásmóddal kapcsolatos panasz megtételére.^[86]

Gyermekvédelmi intézményeket érintett az a kérdés is, amellyel a Bizottság azt kívánta megtudni, hogy Magyarországon az illetékes hatóságoknak milyen lehetősége van a gyermekvédelmi intézmények nem megfelelő állapota esetén a szükséges átalakítások haladéktalan elvégzésére kötelezni a fenntartót.^[87]

A Bizottság által külön feltett kérdésekből lesűrhetően a másik neuralgikus pont az előzetesen letartóztatott fiatalok tartása. Ezzel kapcsolatban a Bizottság hivatkozott arra az információra, miszerint Magyarországon a fiatalokat a felnőtt korúakkal ugyanazon büntetés-végrehajtási intézetekben helyezik el. Kifejtette, hogy a Karta rendelkezéséből az következik, hogy a fiatalok elítéltek vagy előzetesen letartóztatottak nem helyezhetők el a felnőtt korúakkal együtt.^[88] Fiatalokat érintő bizottsági észrevétel volt az is, hogy a fiatalok előzetes letartóztatásának időtartama túlzottan hosszú, ami úgyszintén ellentétes a Karta követelményeivel. A Bizottság ezzel kapcsolatban is kért tájékoztatást.^[89] A Negyedik jelentésben adott válasz szerint azonban Magyarország a jelenleg hatályos szabályok módosítását nem tartotta indokoltnak, arra hivatkozással, hogy a fiatalok esetében alkalmazható két éves felső határ megfelelő.^[90]

Megjegyzem, hogy a 16. és 17. cikk rendelkezéseire – a szociális problémák gyökerének tekinthető problémák orvoslására szolgáló 4. cikkén túl – szorosan kapcsolódik a 7. cikk (a gyermekek és fiatalok védelemhez való joga), a 8. cikk (a dolgozó nők védelemhez való joga anyaság esetén), a lakhatásról való jogról szóló 31. cikk, valamint a migráns munkavállalók és családtagjaik védelmére hivatott 18. és 19. cikk. A családok helyzetével kapcsolatos szabályokat pedig keretszerűen körülöleli a 27. cikk esélyegyenlőséggel kapcsolatos rendelkezése, valamint a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jogról szóló 30. cikk.

[86] Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március, 202.

[87] Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március, 203.

[88] Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március, 203-204.

[89] Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március, 204-205.

[90] Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium, Nemzeti jelentés, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március, 204-207.

E tanulmány kereteit már meghaladná a fent említett, úgyszintén lényeges esetjoggal rendelkező cikkek részletesebb elemzése, de a teljesség érdekében kiemelem, hogy a 7. cikkből Magyarország továbbra is csak az 1. bekezdést vállalta fel, azzal az indokolással, hogy a gyermekek és fiatalok védelmével kapcsolatos jogok érvényesítésére vonatkozó kötelezettségvállalás számos olyan kérdést vet fel, amelyek megoldása a magyar jogszabályi környezetben jelenleg nem egyértelműen „tisztá”, így ez további elemzéseket igényel. Kivételt képez a hazai nézet szerint a 7. cikk 1. bekezdése, mely a foglalkoztatás alsó korhatárát határozza meg, tehát de facto a gyermekmunka tilalmát jelenti, mert ennek az elvárásnak Magyarország már most is megfelel. A munkavállalói életformából fakadó veszélyek ellen védelmet nyújtó 1–9. bekezdések rendelkezései, valamint a 10. bekezdés azonban – olvashatjuk a jogalkotói indokolásában – azt a kötelezettséget rója az államokra, hogy a fiatalokat bármilyen veszély ellen védelmezzék meg, még akkor is, ha e veszélyek nem kapcsolódnak a munkájukhoz. Emiatt hazánk csak részlegesen tartotta elfogadhatónak a 7. cikk rendelkezéseit, azzal, hogy a 2–10. bekezdéseket praktikusabb „egységében kezelni, és ennek megfelelően akkor elfogadni, amikor minden bekezdésének végrehajtása vállalható lesz.”^[91] Így hát a 7. cikk gyermekeket védő fontos rendelkezései közül Magyarországra sajnálatos módon továbbra is csak az 1. bekezdés hatályosul.

A migráns munkavállalók és családtagjaik helyzetét érintő 18. és 19. cikkel kapcsolatban pedig a 2009. évi VI. törvény indoklása – annak konstataciója mellett, hogy a harmadik országok állampolgáraival kapcsolatban a Karta nem tesz különbséget, mely miatt a magyar idegenrendészeti szabályok nem felelnek meg a 18. cikknek – rámutat arra is, hogy a hatályos munkaügyi szabályaink sem állnak összhangban a 19. cikk elvárásaival, mely miatt nálunk jelenleg a külföldi munkavállalót a foglalkoztatásának megszűnése esetén munkanélküli segély, vagy más ellátás nem illeti meg. A hazánkban is egyre növekvő létszámú migráns munkavállalók és családtagjaik tehát továbbra sem kerültek be a „védett személyek körébe”.

A migráns munkavállalókra és családtagjaikra vonatkozó szabályok kihagyásánál is fájóbb azonban, hogy a 27., 30. és a 31. cikkeket sem „választottuk be” a felvállalt jogok katalógusába. A családi kötelezettségekkel rendelkező dolgozók joga az egyenlő esélyekre és egyenlő bánásmódra elnevezésű 27. cikk ugyan nem tartozik a „kemény magba”, de a jogalkotói indokolás szerint e cikk elfogadása – hosszabb távon – lehetséges volna. A kihagyás indoka ezért valójában az, hogy a Módosított Európai Szociális Karta új – a Kartában még nem szereplő – cikkei esetében az esetjog még kialakulóban van, és ezért ma még nem látható előre teljes mértékben a cikk elfogadásának hatása. „Esetleges nem megfelelés megállapítása később nem várt jogalkotási és költségvetési hatásokkal járhat. Ennek megfelelően a cikk ratifikációs vizsgálatát célszerű az elkövetkező években tovább folytatni.” – tudhatjuk meg a 2009. évi VI. törvény indokolásából.^[92] Ezek

[91] Lásd a 2009. évi VI. törvény 7. cikkhez fűzött jogalkotói indokolást.

[92] Lásd a 2009. évi VI. törvény 27. cikkhez fűzött jogalkotói indokolást.

után már szinte adja magát, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jogról szóló 30. cikket sem vállaltuk fel. A kihagyás oka – írja a törvény indokolása – szorosan összefügg azzal a generális problémával, hogy a hazai jogszabályokban nincs definiálva sem a szegénység, sem a társadalmi kirekesztettség fogalma.^[93] Lényegében ugyanezen indok miatt esett áldozatul a lakhatáshoz való jogról szóló 31. cikk is, bár itt érvként a hazai jogalkotó a jelentős gazdasági kihatásoktól való félelmet is megjelölte.^[94]

KÖVETKEZTETÉSEK

Az Európai Szociális Karta rendelkezéseinek végrehajthatóságát vizsgálva számolnunk kell a nemzetközi jog tekintetében egyébként is ismert problémával, nevezetesen azzal, hogy amíg a jogérvényesítést biztosító intézmények nemzetálami szinten rendelkezésre állnak, addig ilyen nemzetközi szinten nem találunk. Mivel a nemzetközi jog nem ismer államok feletti államot vagy intézményrendszert, amely az érdeksérelem esetére hatékony eszközökkel és garanciákkal rendelkezne, ezért a nemzetközi jog betartatása mindig problematikus.

Ha pedig a kérdést az emberi jogok oldaláról közelítjük meg, akkor beleütközünk abba a problémába, hogy a szociális jogok megítélése nem egységes. A szakirodalomban fellelhető jogelméleti álláspontok általában az emberi jogokból több csoportot képeznek részint történelmi megközelítés szerint (az egyes emberi jogok nemzetközi dokumentumokban, valamint az alkotmányokban való megjelenését, tehát elismertetésének időrendi bekövetkezését alapul véve), részint az államtól elvárt magatartás jellege szerint (az adott jog érvényesülése az államtól tartózkodó vagy tevőleges magatartást igényel), de létezik a végrehajtási-ellenőrzési mechanizmus rendszere (állami szintű jelentéstételi kötelezettség, kollektív panasz vagy egyéni panasz lehetősége, bírósági fórum létesítése) szerinti csoportosítás is. E csoportosítások jelentősége nyilvánvalóan abban mutatkozik meg, hogy a csoportosítási szempontok kialakítása segít összegezni az emberi jogok elismertetése és érvényesítése terén már elért eredményeket, és ezáltal segít megvilágítani azt is, hogy milyen hiányosságok tapasztalhatók; mely jogok esetében kellene hatékonyabbá tenni a jogok elismertetésének és persze gyakorlásának eszközeit.

Weller Mónika tanulmányában olvashatjuk, hogy a nemzetközi okmányokban és a nemzetközi szervezetekben is már általánosan elfogadott az emberi jogok két nemzedékének (értsd ezalatt a polgári és politikai jogok első generációs, és a gazdasági, szociális és kulturális jogok második generációs nemzedékét) egyenrangúsága, elválaszthatatlansága és kölcsönös összefüggése.^[95] Nos, ennek a következtetésnek az a hipotézise, miszerint a polgári és politikai jogoknak mindig

[93] Lásd a 2009. évi VI. törvény 30. cikkhez fűzött jogalkotó indokolást.

[94] Lásd a 2009. évi VI. törvény 31. cikkhez fűzött jogalkotói indokolást.

[95] Weller, 2007, 19.

vannak gazdasági és szociális alapjai, és egyúttal gazdasági és szociális következményei, kétségtelenül megáll, hiszen az emberi jogok – ha e jogok természetjogi eredetét tartjuk szem előtt – valóban egységes egésznek képeznek, szétválasztásuk pedig szükségképpen magában hordozza e jogok sérülésének lehetőségét. Az egyes államok szintjén mégis azzal a jelenséggel szembesülünk, hogy az államtól mindössze passzív tartózkodást igénylő polgári és politikai jogok emberi jogi jellegét a jogalkotásra hivatott szervek inkább készek elismerni, mint az államtól általában aktív magatartást igénylő gazdasági, szociális és kulturális jogok esetében.^[96] A tárgyalat összefüggések miatt a szociális jogok fokozatos megvalósításának kötelezettsége azonban nem jelentheti a megvalósítás indokolatlan halasztgatását, vagyis az államok jóhiszeműen kötelesek megtenni a szükséges intézkedéseket a lehető leggyorsabb megvalósítás érdekében, az erőforrások leghatékonyabb felhasználásával – írja Weller.^[97]

Kardos Gábor 1998-ban, az 1961-es Karta magyar ratifikációját megelőzően – a nemzetközi dokumentumokhoz való csatlakozásokat rendszerint megelőző pozitív hangulatra jellemző módon – még akként vélekedett, hogy a Karta ratifikálása „...azért fontos, mert így számon kérhető és konkrétan értelmezhető részjogok halmazává válnak az egyébként relatív szerkezetű szociális jogok.”^[98] A Kartának a belső jog fejlődésére gyakorolt hatását illetően pedig a többi részes állam példájából kiindulva arra következtetett, hogy „...a Karta esetjoga számos esetben vezetett el a belső jog módosításához...”, bár megjegyezte azt is, hogy igen gyakori a tagállamok ellenállása.^[99] Ami azonban a Karta értelmezésének a kormányokra gyakorolt hatását illeti, Kardos nem volt túlságosan derűlátó. Arra hívta fel a figyelmet, hogy a korábbi tapasztalatok szerint „...nincs olyan részes állam, amely félne attól, hogy egy szakértői vélemény megállapítja, megsértette az Európai Szociális Kartát.” Mégis akkor a kollektív panaszos eljárás lehetőségéhez fűzött komolyabb reményeket, mellyel kapcsolatban 1998-ban úgy gondolta, hogy „...remélhetően Magyarország sem fog kimaradni”.^[100]

Kardos Gábornak az 1995-os Kiegészítő jegyzőkönyvbe foglalt, a Karta ellenőrző mechanizmusának hatékonyabbá tételét szolgáló kollektív panasz lehetőségére vonatkozó reménye azonban nem vált valóra. Sem az 1999-es ratifikáció, sem a mostani, 2009-es ratifikáció nem terjedt ki a kollektív panasz lehetőségét tartal-

[96] Weller Mónika annak a nézetnek a szilárdságát is igyekszik megtörni, miszerint a polgári és politikai jogok csupán passzív magatartást igényelnének az állam részéről, míg a gazdasági, szociális és kulturális jogok kizárólag tevőleges magatartás útján lennének biztosíthatók: rámutat arra, hogy a polgári és politikai jogok érvényesülése is kívánhat az államtól aktív magatartást {erre példaként az Emberi Jogok Európai Bíróságának a Marckx v. Belgium ügyben (Judgment of 13 June 1979, Series A No. 31.) hozott ítéletét hozza fel}, valamint a választások lebonyolítása, a bírósági szervezet működtetése is meglehetősen költséges, míg a gazdasági, szociális és kulturális jogok területén vannak olyan jogok (ilyen például a szakszervezeti szabadság), amelyek nem igényelnek állami beavatkozást, vagy költségárfordítást. (Lásd Weller, 2007, 19–20.)

[97] Weller, 1996, 20.)

[98] Kardos, 1998, 147.

[99] Kardos, 1998, 147.

[100] Kardos, 1998, 149.

mazó Kiegészítő jegyzőkönyvre. Erről a 2009. évi VI. törvényhez fűzött miniszteri indoklás lakonikusan csupán annyit ír, hogy „A kollektív panaszjog biztosításáról szóló Kiegészítő Jegyzőkönyvet egyelőre a részes államok nagy része, köztük Magyarország még nem ratifikálta.”^[101] Maradt tehát továbbra is a jelentéstételi rendszer.

A Kartának – bár megalkotása valóban nagy lépést jelent a szociális jogok elismertetése terén – gyenge pontja tehát egyfelől az „a la carte” rendszer, mely rendszer – annak ellenére, hogy a „kemény magba” tartozó jogok közül való választás meghatározott mértékének kötelező előírásával valamelyest mégis egységesíteni igyekszik a tagállamok belső jogszabályainak tartalmát – lehetőséget ad arra, hogy a részes államok azokat a cikkeket válasszák ki, amelyeknek már amúgy is megfelelnek, vagy amelyeknek a legkisebb változtatással és költségráfordítással tudnak megfelelni. Ez a rendszer pedig nem ösztönzi eléggé a tagállamokat arra, hogy – Weller szavaival élve – a fokozatos megvalósítás lehetősége ne váljon indokolatlan halasztgatássá. A másik problémát az ellenőrző mechanizmus jellege jelenti. A jelentéstételi kötelezettség – bár el lehet mondani, hogy több a semminél –, de ahogyan arra Kardos Gábor már tizenegy évvel ezelőtt rámutatott, komolyan egyik részes állam sem fél a Szociális Jogok Európai Bizottságának következtetéseitől, vagy a Kormánybizottság figyelmeztetéseitől, illetőleg a Miniszterek Bizottsága ajánlásaitól. E figyelmeztetések, valamint ajánlások egyébként az „a la carte” rendszer által kínált egérút kihasználásával egyébként is egyszerűen kivédhetők, ahogyan arra éppen a 2009. évi VI. törvény indoklásában maga a magyar jogalkotó mutatott rá.^[102] Némi előrelépést a kollektív panaszos eljárás biztosításáról szóló 1995-ös kiegészítő jegyzőkönyv ratifikálása jelentett volna, mert így legalább a nem állami szervezetek is aktív módon és közvetlenül bekapcsolódhatnának a szociális jogalkotás és jogalkalmazás formálásába.^[103] Bár ezzel kapcsolatban a Karta egy újabb hiányossága is észlelhető, mely úgyszintén az „a la carte” rendszerből ered. Nevezetesen kollektív panaszra csak olyan cikkekkkel kapcsolatban van mód, amelyeket az adott tagállam elfogadott, míg olyan tartalmú panasznak nincs helye, hogy a tagállam nem választott ki

[101] A teljességhez hozzátartozik, hogy Magyarország 2004-ben aláírta a Kollektív Panaszok Rendszerének Biztosításáról szóló 1995. évi Kiegészítő jegyzőkönyvet.

[102] A 2009. évi VI. törvény indoklásának általános részében található szöveg a következő: „A törvény a Módosított Kartán belül egyelőre azon kötelezettségek vállalását tartalmazza, amelyeket a Magyar Köztársaság a Karta és a Kiegészítő Jegyzőkönyv alapján már eddig vállalt. Ennek indoka a Karta 1999-ben elvégzett ratifikálása óta követett „optimális minimum” elve, amely szerint az egyezményekből csak azokat a rendelkezéseket célszerű elfogadni, amelyeknek a magyar jogrendszer és joggyakorlat már megfelel, illetőleg amelyek esetében a megfelelés esetleg kis mértékű jogszabálymódosítással, illetve a legkisebb költségvetési kiadással biztosítható.”

[103] Weller rámutat arra, hogy a kollektív panasz célja nem az egyéni helyzetek orvoslása, hanem olyan eseteké, amelyekben valamely jogszabály vagy joggyakorlat a Karta valamely rendelkezésének az érintett állam általi nem teljesítését jelenti. A kollektív panasz ezért egyfajta középút az állami jelentések és az egyéni panaszok között: lehetőséget ad az állammal szemben álló fél kezdeményezésére, még ha ez nem is az egyén, hanem az egyének csoportját képviselő valamely szervezet. (Weller, 1996, 30.).

valamely, az adott tagállam szociális rendszerét pozitív irányban lényegesen befolyásolni, a meglévő hiányosságokat hatékonyan kiküszöbölni képes cikket, és így indokolatlanul elhalaszthatja a Karta által megcélzott szociális jogharmonizáció megvalósítását.^[104]

Igazán hatékony ellenőrzési mechanizmust tehát az eredményezett volna, ha az Emberi Jogok Európai Egyezménye^[105] esetében alkalmazott megoldásra, vagyis az Emberi Jogok Európai Bíróságához^[106] hasonló fórum felállítására került volna sor, biztosítva ezáltal az egyéneket is megillető jogorvoslati lehetőséget.^[107] Az Emberi Jogok Európai Bírósága működésének tapasztalatai ugyanis azt igazolják, hogy az egyéni jogorvoslati lehetőség biztosítása az adott államot viszonylag rövid időn belül arra kényszeríti, hogy a belső jogszabályainak tartalmát a kívánt hatás elérése érdekében alakítsa.^[108]

A polgári és politikai jogok és a szociális-gazdasági természetű jogok összefüggéseiről viszont egyértelműen elmondható: ha a szociális rászorultság eléri azt a mértéket, amely már veszélyezteti az élethez való jogot, akkor az élethez való jog, mint első generációs emberi jog kerül oltalom alá. A szociális ellátások összessége által elérhető megélhetési minimum állam által biztosítandó mértékét illetően a magyar Alkotmánybíróság egy 2000-ben hozott határozatban^[109] akként

[104] A Módosított Európai Szociális Karta (Strasbourg, 1996. május 3.) Preambulumának harmadik bekezdése szerint a Karta célja a részes államok lakosai életszínvonalának és szociális jólétének javítása. Az I. Rész pedig harmincegy pontba szedve tartalmazza a politikai célokat. Az Értelmező Beszámoló I. Rész 13. pontja szerint a Módosított Kartához csatlakozó államoknak az I. Részben közölt nyilatkozatot teljes egészében el kell fogadniuk, függetlenül attól, hogy jóváhagyják-e a II. Rész megfelelő rendelkezéseit.

[105] Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én, Rómában elfogadott Egyezmény.

[106] Az Emberi Jogok Európai Bíróságához az Emberi Jogok Európai Egyezményében rögzített jogok megsértése esetén lehet fordulni.

[107] Vö. Weller, 1996, 28.

Megjegyzés: Létezik ugyan példa arra, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága megpróbált összefüggést teremteni a az Emberi Jogok Európai Egyezménye által védett polgári és politikai jogok és az Európai Szociális Karta tárgyát képező gazdasági-szociális jogok között. Így az Airey ügyben az Emberi Jogok Európai Bírósága rámutatott arra, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének célja az, hogy az egyén jogait valós és gyakorlati módon biztosítsa, mely miatt a jogok mindennapi körülményeknek megfelelő értelmezésének elve alapján figyelembe kell venni a polgári és politikai jogok szociális dimenzióját is. (Airey v. Ireland, Judgement of 9 October 1979, Series A No. 32.)

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikkében deklarált családi élet tiszteletben tartásához való jog bírósági joggyakorlata azonban eddig alapvetően a kapcsolattartási kérdésekre, és ezen keresztül a családok egyesítésének problémájára, a migránsok kiutasításának lehetőségére, vagy éppen séggel tilalmára, a letelepedés engedélyezésének kérdéseire terjedt ki.

[108] Ismeretes, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága által hozott ítéletek túlnyomó többsége (több mint 80 %-a) Magyarországot a bírósági eljárások elhúzódása miatt marasztalta el (az Egyezmény 6. cikkének megsértése miatt). Ennek hatására megalkotásra került a bírósági eljárás elhúzódása miatti kifogás jogintézményének bevezetéséhez kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2006. évi XIX. törvény, mely kiegészítette a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény rendelkezéseit az eljárás elhúzódása miatt a fél részéről igénybe vehető kifogás jogintézményével.

[109] 42/2000. (XI. 8.) AB határozat, ABH 2000, 329, 334.

foglalt állást, hogy „a megélhetési minimumot biztosító szociális ellátások rendszerének kialakításakor alapvető alkotmányi követelmény az emberi élet és méltóság védelme, ennek megfelelően az állam köteles az emberi lét alapvető feltételeiről gondoskodni.” De ebben a határozatban is fenntartotta az Alkotmánybíróság azt a korábbi véleményét, hogy a megélhetési minimum garantálásából konkrét részjogok, mint alkotmányos alapjogok nem vezethetők le, hanem az Alkotmány 70/E. §-ának (2) bekezdése szerint az állam kötelességei a társadalombiztosítási és szociális intézményi rendszer létrehozásában, fenntartásában és működtetésében foglalhatók össze. Mindazonáltal – folytatja az idézett határozat – „a szociális intézményrendszer keretében nyújtandó ellátásnak olyan minimumot kell nyújtania, hogy az biztosítsa az emberi méltósághoz való jog megvalósulását. E minimumot el nem érő mértékű szolgáltatás esetében ugyanis a szociális biztonságához való jog érvényesüléséről nem lehet beszélni.”

A gazdasági és a szociális jogok terén megállapíthatjuk tehát, hogy az állam ilyen irányú tevési kötelezettsége továbbra is függ a gazdaság aktuális állapotától, bár – ahogyan arra Weller még 1996-ban rámutatott – a magasabb gazdasági színvonal nem jelenti automatikusan a jogok hatékonyabb érvényesülését, az további politikai szándékot és cselekvést is feltételez.^[110]

Az Európai Szociális Karta azt a felfogást tükrözi, hogy a gazdasági, szociális és kulturális jogok közvetett jogok, vagyis nem elsősorban az egyént megillető alanyi jogok, hanem állami kötelezettségek, ahol is a nem teljesítés nem jogi, hanem politikai természetű következményeket von maga után. A nem teljesítés azonban érvként felhozható a politikai döntéshozókkal szemben, ezért a Karta jelentősége mégis számottevő. A Karta megalkotása mindazonáltal nem változtatott a szociális jogok „puha” jogként való kezelésének lehetőségén, és ezt a relatív jelleget nem változtatta meg a Módosított Európai Szociális Karta elfogadása sem. A Módosított Karta 2009-ben történt hazai ratifikálása – mint fentebb bemutatásra került – lényegi változást nem eredményez a hazai jogalkotásban, és a joggyakorlatban sem. Lényeges változásra tehát csak belső jogfejlesztés eredményeként van kilátás. Ebben pedig nagy hatása lehetne egy olyan szemléletváltozásnak, amely a szociális jogok esetében is elfogadja azok emberi jogi jellegét, a szociális jogok kérdését az emberi méltósághoz való jog részeként kezelve szerez érvényt azoknak a jogalkotási folyamatokban, szem előtt tartva persze azt is, hogy az egyén is felelős a saját sorsának alakulásáért. A gazdasági és szociális jogok kiteljesedésének záloga ezért nézetem szerint a felelős egyéni magatartás és a társadalmi szolidaritás helyes arányának megtalálása lehet.

[110] Weller, 1996, 58.

IRODALOM

- Az Európai Unió szociális dimenziója (2004) (Szerk.: Gyulavári Tamás), OFA Kht. Betten, Lammy – Jaspers, Teun (1988a): Foreword In: Jaspers A. Ph. C. M. – Betten L. (ed.): *25 years, European Social Charter*, Kluwert Law and Taxation Publishers, 9–24.
- Czúcz Ottó (2003): *Szociális jog I.*, Unió Kiadó, Budapest
- Ginsburg, Norman (1992a): Analysing and Comparing Welfare States In: Ginsburg, N.: *Divisions of Welfare. A Critical Introduction to Comparative Social Policy*, Sage Publications, London
- Ginsburg, Norman (1992b): Divison of Welfare: Past, Present and Future In: Ginsburg, N.: *Divisions of Welfare. A Critical Introduction to Comparative Social Policy*, Sage Publications, London
- Grád András (2005): A strasbourgi emberi jogi bírászkodás kézikönyve, Strasbourg Bt., Budapest
- Güzel, Ali (2007): *İş Kanunlari – Sosyal Güvenlik Kanunlari*, Beta Yayınevi, İstanbul
- Gyulavári Tamás – Könczei György (2000): *Európai szociális jog*, Osiris Kiadó, Budapest
- Halmi Gábor – Tóth Gábor Attila (2008): Az emberi jogok rendszere In: *Emberi jogok*, Szerk: Halmi Gábor és Tóth Gábor Attila, Osiris Kiadó, 81–107.
- Harris, David (1984): The System of Supervision, In: Harris, D.: *The European Social Charter*, University Press of Virginia
- Kardos Gábor (1998): Ratifikáció és a lelkiismeret parancsa, *Fundamentum*, 3. szám, 147–149.
- Kardos Gábor (2008): Az emberi jogokat védő nemzetközi jogi intézmények In: *Emberi jogok*, Szerk.: Halmi Gábor és Tóth Gábor Attila, Osiris Kiadó, 137–190.
- Könczei György (1998): Mi is az Európai Szociális Karta? *Fundamentum*, 3. szám, 135–142.
- Lenia Samuel (1997): *Alapvető szociális jogok – Az Európai Szociális Karta esetjoga*, Európa Tanács, Strasbourg
- *Szociális jogok az Európai Unióban*, Szerk.: Gyulavári Tamás – Kardos Gábor, AduPrint Kiadó, Budapest, 1999
- Weller Mónika (1996): Gazdasági és szociális jogok Európában – I. A gazdasági, szociális és kulturális jogok összefüggése a polgári és politikai jogokkal, *Acta Humana*, 22–23. szám, 19–62.
- Weller Mónika (1998): Ellenérzésekről és félelmekről, *Fundamentum*, 3. szám, 143–146.
- Wiebringhaus, H. (1988): Introduction In: Jaspers A. Ph. C. M. – Betten L. (ed.): *25 years, European Social Charter*, Kluwert Law and Taxation Publishers, 9–24.

FORRÁSOK:

- *Conclusions of the European Committee of Social Rights* forrás: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp
- Nemzeti jelentés (2006): Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, valamint a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium, *Nemzeti jelentés*, Negyedik jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról, 2006. március

I. FÜGGELÉK

Az eredeti Európai Szociális Karta szövege:

EURÓPAI SZOCIÁLIS KARTA
Torino, 1961. október 18.

Preambulum

Az aláíró kormányok, az Európa Tanács tagjai, figyelembe véve, hogy az Európa Tanács célja, hogy szorosabb egységet teremtsen tagjai között, hogy ezzel oltalmazza és megvalósítsa a közös örökségüket alkotó eszményeket és elveket, és könnyítse gazdasági és szociális haladásukat, különösen az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok fenntartása és fejlesztése útján, figyelembe véve, hogy az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt Európai Egyezményben és az Egyezmény 1952. március 20-án, Párizsban aláírt Kiegészítő Jegyzőkönyvében az Európa Tanács tagországai megállapodtak abban, hogy lakosságuk számára biztosítják az azokban részletezett polgári és politikai jogokat és szabadságjogokat, figyelembe véve, hogy a szociális jogokban való részesülést bőrszínre, nemre, vallásra, politikai nézetre, nemzetiségre vagy társadalmi származásra való tekintet nélkül biztosítani kell, elszánva arra, hogy a megfelelő intézmények és intézkedések révén közösen minden erőfeszítést megtesznek mind a városi, mind a vidéki lakosság életszínvonalának javítására és szociális jólétének előmozdítására, az alábbiakban állapodtak meg:

[111] Magyarországon az eredeti, vagyis a Torinóban, 1961. október 18-án kelt Európai Szociális Karta és Függeléke (a továbbiakban: Karta) az 1999. évi C. törvénnyel került kihirdetésre. (Szerkesztői megjegyzés: A Karta eredeti angol nyelvű szövege terjedelmi okokból nem kerül közlésre, csak a hivatalos magyar nyelvű fordítása.)

Az 1999. évi C. törvény 3. § (1) bek. szerint a Magyar Köztársaság vonatkozásában az Országgyűlés döntésének megfelelően a Karta 20. Cikke 1. bekezdésének b) és c) pontjával összhangban a Karta II. Részének kötelező alkalmazása az 1. Cikkre, a 2. Cikkre, a 3. Cikkre, 5. Cikkre, 6. Cikkre, 8. Cikkre, 9. Cikkre, 11. Cikkre, 13. Cikkre, 14. Cikkre, 16. Cikkre és 17. Cikkre terjed ki. A 3. § (2) bek. pedig akként rendelkezik, hogy a Magyar Köztársaság vonatkozásában a Karta 20. Cikke 3. bekezdésével összhangban a Karta II. Részének kötelező alkalmazása az (1) bekezdésben felsoroltakon túlmenően kiterjed a 7. Cikk 1. bekezdésére, a 10. Cikkre, a 12. Cikk 1. bekezdésére és a 15. Cikkre.

Az 1999. évi C. törvény 4. § (2) bek. arról rendelkezik, hogy a Karta 13. Cikkében említett, az abban foglaltakra tekintettel alkalmazott, az Európa Tanács Szociális és Orvosi Ellátásról szóló, 1953. december 11-én kelt párizsi egyezményének magyar nyelvű szövegét e törvény melléklete tartalmazza. (Szerkesztői megjegyzés: e mellékletet terjedelmi okokból nem közöljük.)

Magyarországon a Módosított Szociális Karta a 2009. évi VI. törvénnyel került kihirdetésre. (Szerkesztői megjegyzés: A Módosított Szociális Karta eredeti angol nyelvű szövege terjedelmi okokból nem kerül közlésre, csak a hivatalos magyar nyelvű fordítása.)

A 2009. évi VI. törvény 1. § (2) bek. szerint a Magyar Köztársaság vonatkozásában az Országgyűlés döntésnek megfelelően a Módosított Karta II. Részének kötelező alkalmazása az 1. cikkre, a 2. cikkre, a 3. cikkre, az 5. cikkre, a 6. cikkre, a 7. cikk 1. bekezdésére, a 8. cikkre, a 9. cikkre, a 10. cikkre, a 11. cikkre, a 12. cikk 1. bekezdésére, a 13. cikkre, a 14. cikkre, a 15. cikkre, a 16. cikkre, a 17. cikkre, a 20. cikkre, a 21. cikkre és a 22. cikkre terjed ki.

I. Rész

A Szerződő Felek politikájuk céljaként fogadják el, hogy minden lehetséges, akár nemzeti, akár nemzetközi jellegű eszközzel arra töreksszenek, hogy olyan feltételek jöjjenek létre, amelyek révén az alábbi jogok és alapelvek ténylegesen megvalósulhatnak:

1. Mindenkinek legyen meg a lehetősége megélhetését szabadon választott foglalkozás révén biztosítani.
2. Minden dolgozónak joga van az igazságos munkafeltételekhez.
3. Minden dolgozónak joga van a biztonságos és egészséges munkafeltételekhez.
4. Minden dolgozónak joga van a maga és családja számára tisztességes életszínvonalat biztosító méltányos díjazáshoz.
5. Minden dolgozót és munkaadót megilleti az a jog, hogy gazdasági és szociális érdekei védelmében nemzeti vagy nemzetközi szervezetekben egyesüljön.
6. Minden dolgozónak és munkaadónak joga van a kollektív megállapodásra irányuló tárgyalás folytatásához.
7. A gyermekeknek és a fiataloknak különleges védelemre van joguk, azokkal a fizikai és morális veszélyekkel szemben, amelyeknek ki vannak téve.
8. A dolgozó nőknek – anyaság esetén – és a többi dolgozó nőnek – a megfelelő esetben – munkájuk során joguk van különleges védelemhez.
9. Mindenkinek joga van a pályaválasztáshoz szükséges tájékozódás megfelelő lehetőségeihez, annak érdekében, hogy az elősegítse a személyes adottságainak és az érdeklődésének megfelelő szakma kiválasztását.
10. Mindenkinek joga van a megfelelő szakképzéshez.
11. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy részesüljön a lehető legmagasabb egészségügyi színvonal elérését lehetővé tevő összes intézkedésben.
12. Minden dolgozónak és családtagjának joga van a társadalombiztosításhoz.
13. Mindenkinek, aki nem rendelkezik megfelelő anyagi eszközökkel, joga van a szociális és egészségügyi segítségre.
14. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy részesüljön a szociális jóléti szolgáltatásokból.
15. A fogyatékos személyeknek a fogyatékoság eredetére és természetére való tekintet nélkül joguk van a szakmai képzésre, rehabilitációra és a visszailleszkedésre.
16. A családot – mint a társadalom alapvető egységét – teljes körű fejlődésének biztosításához megilleti a megfelelő szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jog.
17. Az anyáknak és a gyerekeknek – tekintet nélkül a családjogi helyzetükre és családi kapcsolatokra – joguk van a megfelelő szociális és gazdasági védelemre.
18. Bármelyik Szerződő Fél állampolgárainak joguk van bármelyik másik Fél területén, annak állampolgáiraival egyenlő feltételek alapján vállalkozásba fogni. E jogot csak nyomós gazdasági és szociális okokon alapuló korlátozásoknak lehet alávetni.
19. Azoknak a migráns munkásoknak, akik valamely Szerződő Fél állampolgárai, illetve családjuknak joguk van bármely más Szerződő Fél területén a védelemre és segítségre.

II. Rész

A Szerződő Felek, a III. Rész rendelkezéseinek megfelelően vállalják, hogy magukra nézve kötelezőnek tekintik a következő Cikkben és bekezdésekben meghatározottakat:

1. CIKK

A munkához való jog

A munkához való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. a teljes foglalkoztatás elérése céljából elsődleges céljaik és felelősségeik egyikeként fogadják el a foglalkoztatás lehető legmagasabb és legtartósabb szintjének elérését és fenntartását;
2. hatékonyan védik a dolgozó azon jogát, hogy szabadon választott foglalkozás alapján biztosíthassa megélhetését;
3. minden dolgozó számára ingyenesen igénybe vehető foglalkoztatási szolgáltatásokat hoznak létre és tartanak fenn;
4. megfelelő szakmai pályaválasztási tanácsadást, szakképzést és szakmai átképzést biztosítanak és támogatnak.

2. CIKK

Az igazságos munkafeltételekhez való jog

Az igazságos munkafeltételekhez való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. ésszerű napi és heti munkaidőt határoznak meg, és a heti munkaidőt progresszíven csökkentik abban a mértékben, ahogyan azt a termelékenység növekedése és az egyéb kapcsolódó tényezők lehetővé teszik;
2. biztosítják a hivatalos ünnepekre járó fizetést;
3. legalább évi kéthetes fizetett szabadságot biztosítanak;
4. további fizetett szabadságot vagy csökkentett munkaidőt biztosítanak meghatározott veszélyes vagy egészségtelen munkát végzők számára;
5. heti pihenőidőt biztosítanak, amely – amennyire csak lehetséges – essék egybe az adott országban vagy régióban hagyományosan vagy a szokások alapján pihenőnapként elismert napokkal.

3. CIKK

A biztonságos és egészséges munkafeltételekhez való jog

A biztonságos és egészséges munkafeltételekhez való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. munkabiztonsági és munka-egészségügyi szabályzatokat adnak ki;
2. biztosítják e szabályzatok felügyeleti intézkedésekkel történő végrehajtását;
3. az ipari biztonság és egészségügy fejlesztését szolgáló intézkedésekről megfelelő módon konzultációt folytatnak a munkaadói és a dolgozói szervezetekkel.

4. CIKK

A méltányos díjazáshoz való jog

A méltányos díjazáshoz való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. elismerik a dolgozók azon jogát, hogy olyan díjazásban részesüljenek, amely mind a dolgozóknak, mind pedig családjuknak tisztességes életszínvonalat biztosít;
2. elismerik a dolgozók jogát arra, hogy a túlmunkáért – egyes sajátos esetek kivételével – felemelt mértékű díjazásban részesüljenek;
3. elismerik a férfi és női dolgozók egyenlő értékű munka egyenlő díjazásához való jogát;

4. elismerik minden dolgozó jogát az ésszerű felmondási időhöz munkaviszony megszüntetésekor;
5. a munkabérből csak olyan levonásokat engednek meg, amelyeket az ország törvényei vagy jogszabályai írnak elő, vagy a kollektív szerződések vagy döntőbírói ítéletekben rögzített feltételeknek és mértékeknek.

Ezeket a jogokat a szabadon létrehozott kollektív szerződések, a törvényes bérrögzítő mechanizmusok vagy a nemzeti feltételeknek megfelelő egyéb eszközök révén kell gyakorolni.

5. CIKK

Szervezkedési jog

A dolgozók és a munkaadók azon szabadságának biztosítására és támogatására, hogy gazdasági és szociális érdekeik védelmében helyi, országos vagy nemzetközi szervezeteket hozhatnak létre és csatlakozhatnak ezen szervezetekhez, a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy a nemzeti törvények sem önmagukban, sem alkalmazásuk révén nem csorbitják ezt a szabadságot. Az ezen cikkben biztosított garanciák rendőrségre alkalmazásának mértékét a nemzeti törvények vagy rendelkezések határozzák majd meg. E garanciák fegyveres erőknél szolgálatot teljesítőkre történő alkalmazásának alapelveit és azt a mértéket, ameddig az e kategóriához tartozó személyeknél e garanciákat biztosítják, ugyancsak nemzeti törvények vagy rendelkezések határozzák meg.

6. CIKK

A béralkuhoz való jog

A béralku megkötésére irányuló tárgyalások folytatására való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. támogatják a dolgozók és a munkaadók közötti konzultációt;
2. ahol szükséges és helyénvaló, ott támogatják a munkaadók vagy munkaadói szervezetek és a dolgozói szervezetek közötti önkéntes tárgyalási mechanizmusokat a munkafeltételek és körülmények kollektív szerződések általi szabályozása céljából;
3. támogatják a munkaügyi viták rendezését szolgáló megfelelő érdekegyeztetési és önkéntes döntési mechanizmusok létrehozását és felhasználását; és elismerik
4. a dolgozók és a munkaadók jogát az érdekkonfliktusok esetén történő kollektív fellépésre, beleértve a sztrájkhoz való jogot is, azon kötelezettségek függvényében, amelyek a korábban életbe lépett kollektív szerződésekből eredhetnek.

7. CIKK

A gyermekek és fiatalok védelemhez való joga

A gyermekek és fiatalok védelemhez való joga tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. a munkaviszony létesítéséhez szükséges minimális életkort a 15. életévben határozzák meg, olyan kivételekkel, amikor a gyermek előírt alkalmazása egészségére, erkölcsére vagy oktatására veszélytelen könnyű munkára történik;
2. biztosítják, hogy a veszélyesnek vagy egészségtelennek tekintett előírt foglalkoztatás esetén a munkába lépéshez magasabb minimális életkort szabjanak meg;
3. biztosítják, hogy a még kötelező oktatásban részesülő gyermekek nem kerülnek alkalmazásra olyan munkában, amely megfosztaná őket oktatásuk teljes körű előnyétől;
4. biztosítják, hogy a 16 évnél fiatalabb személyek munkaidejét fejlődésük szükségleteinek megfelelően korlátozzák, különös tekintettel szakmai képzésük szükségességére;

5. elismerik a fiatal dolgozók és ipari tanulók jogát a méltányos bérhez vagy egyéb megfelelő juttatásra;
6. biztosítják, hogy a fiataloknak a rendes munkaidő alatt a munkaadó egyetértésével szakmai képzésben eltöltött idejét a munkanap részének tekintik;
7. biztosítják, hogy a 18 éven aluli dolgozók legalább 3 hét fizetett évi szabadságra legyenek jogosultak;
8. biztosítják, hogy a 18 éven aluliakat ne alkalmazzák éjszakai munkára, kivéve a nemzeti törvények vagy rendelkezések által meghatározott egyes foglalkozásokat;
9. biztosítják, hogy a nemzeti törvények és rendelkezések által meghatározott munkakörökben foglalkoztatott 18 évnél fiatalabbak rendszeres orvosi felülvizsgálaton vegyenek részt;
10. speciális védelmet biztosítanak azon fizikai és morális veszélyekkel szemben, amelyeknek a gyerekek és a fiatalok ki vannak téve, különösen amelyek közvetlenül vagy közvetve a munkájukból erednek.

8. CIKK

A dolgozó nők védelemhez való joga

A dolgozó nők védelemhez való jogának tényleges biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. fizetett szabadság, megfelelő társadalombiztosítási ellátás vagy közalapokból származó ellátás révén biztosítják, hogy a nők a gyermek születése előtt és után legalább összesen 12 hét szabadságot kapjanak;
2. jogtalannak tekintik, ha a munkaadó a szülési szabadság idején vagy olyan időpontra mond fel, amikor e felmondás ez alatt a szabadság alatt lépne érvénybe;
3. biztosítják, hogy a gyermeküket szoptató anyák e célra kellő időkedvezményt kapjanak;
4. a) az iparban történő alkalmazás esetében szabályozzák a dolgozó nők foglalkoztatását az éjszakai műszakban,
b) megtiltják női dolgozó foglalkoztatását a föld alatti bányászatban és szükség szerint minden más olyan munka esetében, amely veszélyessége, egészségtelensége vagy a fáradtságossága miatt indokolt.

9. CIKK

A pályaválasztási tanácsadáshoz való jog

A pályaválasztási tanácsadáshoz való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy szükség szerint olyan szolgáltatást hoznak létre vagy mozdítanak elő, amely a hátrányos helyzetűeket is beleértve mindenkinek, segítséget nyújt a pályájuk megválasztásával és a szakmai fejlődéssel összefüggő gondjaik megoldásához, kellő figyelemmel az egyéni tulajdonságokra és azoknak a foglalkoztatási lehetőségekhez való viszonyára. Ezt a segítséget fiataloknak – ideértve az iskolás gyermekeket is – és felnőtteknek egyaránt ingyenesen kell megadni.

10. CIKK

A szakképzéshez való jog

A szakképzéshez való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. kizárólag az egyén adottságaira építve, a munkaadói és munkavállalói szervezetekkel konzultálva, szükség szerint biztosítják vagy előmozdítják mindenki műszaki és szakmai képzését, beleértve a hátrányos helyzetűeket is, és biztosítják a magasabb műszaki vagy egyetemi képzéshez való hozzájárulás lehetőségét;
2. biztosítják vagy támogatják az ipari tanulói rendszert és az egyéb olyan szervezett intézkedéseket, amelyek a fiatal fiúk és lányok képzését szolgálják a különböző foglalkozások esetében;
3. szükség szerint biztosítják vagy előmozdítják:
 - a) a felnőtt dolgozók részére a megfelelő és könnyen elérhető képzési lehetőségeket;
 - b) a felnőtt dolgozók átképzését szolgáló, a műszaki fejlődés vagy az új foglalkoztatási irányok által szükségessé tett, speciális lehetőségeket;
4. megfelelő intézkedésekkel bátorítják a biztosított lehetőségek teljes körű hasznosítását, mint például:
 - a) részvételi díj csökkentése vagy eltörlése;
 - b) a megfelelő esetekben pénzügyi segítség nyújtása;
 - c) a foglalkoztatás során a dolgozónak a munkaadó kívánságára történő kiegészítő képzésben való részvételre fordított idejének a rendes munkaidőben történő beszámítása;
 - d) megfelelő ellenőrzés révén, a munkaadói és a dolgozói szervezetekkel konzultálva, a fiatal dolgozónak nyújtott ipari tanulói és egyéb képzési lehetőségek hatékonyságának, és általában a fiatal dolgozók megfelelő védelmének biztosítása.

11. CIKK

Az egészség védelméhez való jog

Az egészség védelméhez való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy akár közvetlenül, akár a köz- vagy magánszervezetekkel együttműködve megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy – többek között -

1. amennyire csak lehetséges, felszámolják a betegeskedések okait;
2. tanácsadói és oktatási lehetőségeket biztosítsanak az egészségvédelemre és az egészségügyi kérdések iránti egyéni felelősség növelésére;
3. amilyen mértékben csak lehetséges, megelőzzék a járványos, endémiás és egyéb betegségeket.

12. CIKK

A társadalombiztosításhoz való jog

A társadalombiztosításhoz való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. létrehozzák vagy fenntartják a társadalombiztosítás rendszerét;
2. a társadalombiztosítás rendszerét legalább a Társadalombiztosítás Minimális Szabványaira vonatkozó Nemzetközi Munkaügyi Egyezmény (No.102) ratifikációjához megkövetelt kielégítő szinten tartják fenn;
3. törekednek arra, hogy a társadalombiztosítási rendszert folyamatosan egyre magasabb szintre emeljék;
4. a megfelelő két- és többoldalú megállapodások megkötésével vagy egyéb eszközök ré-

vén, és az ezekben a megállapodásokban lefektetett feltételek alapján lépéseket tesznek annak biztosítására, hogy

- a) a társadalombiztosítást érintő jogok vonatkozásában a saját állampolgáraikkal egyenlő bánásmódot biztosítsanak a többi Szerződő Fél állampolgárainak, beleértve a társadalombiztosítási jogszabályokból eredő előnyök megtartását, bármilyen helyváltoztatást végezzen is a biztosított személy a Szerződő Felek területei között;
- b) megadják, fenntartják és folytatják a társadalombiztosításra vonatkozó jogokat olyan módon is, hogy összeszámítják minden egyes Szerződő Fél jogszabályainak megfelelően eltelt biztosítási időszakot vagy letöltött munkaviszonyt.

13. CIKK

A szociális és egészségügyi segítségre való jog

A szociális és egészségügyi segítségre való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. biztosítják, hogy mindenki, aki nem rendelkezik megfelelő anyagi eszközökkel és aki nem képes ezeket az anyagi eszközöket megteremteni sem saját erőfeszítései révén, sem másképpen, így a társadalombiztosítási rendszer segítségével sem, megfelelő segítségnyújtásban részesüljön és betegsége esetén az állapotának megfelelő ellátást kapjon;
2. biztosítják, hogy a segítségnyújtás kedvezményezettjei emiatt ne veszíthessenek politikai vagy szociális jogaikból;
3. biztosítják, hogy a megfelelő köz- vagy magán szolgáltatások révén mindenki olyan tanácsot és személyes segítséget kapjon, amelyre a saját vagy családja nélkülözésének megelőzéséhez, megszüntetéséhez vagy enyhítéséhez szüksége van;
4. a jelen cikk 1., 2. és 3. bekezdésében szereplő rendelkezéseket saját állampolgáraikkal egyenlően alkalmazzák a többi Szerződő Félnek törvényesen az ő területükön tartózkodó állampolgárai esetében, az 1953. december 11-én, Párizsban aláírt, a Szociális és Orvosi Ellátásról szóló európai egyezményből eredő kötelezettségeiknek megfelelően.

14. CIKK

A szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés joga

A szociális jóléti szolgáltatásokból való részesüléshez való jog tényleges megvalósulásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. előmozdítják vagy biztosítják azokat a szolgáltatásokat, amelyek a szociális munka módszereinek felhasználásával hozzájárulnak mind az egyének, mind a közösségi csoportok jólétéhez és fejlődéséhez, valamint szociális környezetükhöz történő alkalmazkodásukhoz;
2. ösztönzik az egyének és az önkéntes vagy egyéb szervezetek részvételét a szolgáltatások létrehozásában és fenntartásában.

15. CIKK

A fizikailag vagy szellemileg fogyatékos személyek szakmai képzéshez, a rehabilitációhoz és a társadalomba történő újrabeilleszkedéshez való joga

A fizikailag vagy szellemileg fogyatékos személyek szakmai képzéshez, rehabilitációhoz és újrabeilleszkedéshez való joguk tényleges megvalósulásának biztosítása érdekében a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. megfelelő intézkedéseket tesznek a képzési lehetőségek biztosítására, ahol szükséges, ott a köz- vagy magánjellegű speciális intézmények bevonásával is;
2. megfelelő intézkedéseket tesznek a fizikailag fogyatékos személyek munkába állására, mint speciális munkakereső szolgáltatások létrehozása, lehetőségek teremtése a védett foglalkoztatásra és a munkaadók ösztönzése fizikailag fogyatékos személyek alkalmazására.

16. CIKK

A család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemhez

A család, mint a társadalom alapvető egysége, teljes körű fejlődéshez szükséges feltételek biztosítása érdekében a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy olyan intézkedésekkel támogatják a családi élet gazdasági, jogi és szociális védelmét, mint például a szociális és családi juttatások, pénzügyi intézkedések, a családok lakhatásának biztosítása, a fiatal házasoknak nyújtott kedvezmények és egyéb megfelelő eszközök.

17. CIKK

Az anyák és gyermekek joga szociális és gazdasági védelemhez

Az anyák és gyermekek szociális és gazdasági védelemhez való joga tényleges megvalósulásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megteszik az e célt szolgáló megfelelő és szükséges intézkedéseket, beleértve a megfelelő intézmények és szolgáltatások létrehozását vagy fenntartását is.

18. CIKK

Más Szerződő Fél területén folytatott kereső foglalkozáshoz való jog

A más Szerződő Fél területén folytatott kereső foglalkozáshoz való jog tényleges megvalósulásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. az érvényben lévő rendelkezéseket liberális szellemben alkalmazzák;
2. a meglévő formalitásokat egyszerűsítik, és csökkentik vagy megszüntetik a külföldi munkások vagy munkaadók által fizetendő illetékeket vagy egyéb díjakat;
3. egyénileg vagy kollektíven liberalizálják a külföldi munkások alkalmazását szabályozó rendelkezéseket; és elismerik
4. saját állampolgáraik jogát arra, hogy elhagyják az országot és a többi Szerződő Fél területén vállalkozásba kezdjenek.

19. CIKK

A migráns dolgozók és családjaik védelemhez és segítséghez való joga

A bevándorló munkások és családjaik bármely másik Szerződő Fél területén történő védelemhez és segítséghez való joga tényleges megvalósulásának biztosítása érdekében a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy

1. számukra megfelelő és ingyenes szolgáltatásokat tartanak fenn, különösen a pontos információk megszerzésében, illetve megbizonyosodnak ezeknek a szolgáltatásoknak létezéséről, és a hazai törvények és rendeletek által lehetővé tett minden szükséges lépést megtesznek a ki- és bevándorlással kapcsolatos félrevezető propagandával szemben;
2. joghatóságuk határai között megfelelő intézkedéseket hoznak a dolgozók és családjaik eltávozásának, utazásának és fogadásának elősegítésére és joghatóságuk határain belül biztosítják az utazás során a megfelelő egészségügyi, orvosi és higiéniai feltételeket;

3. megfelelő módon támogatják a ki- és bevándorlási országokon belüli, magán- vagy közjellegű szociális szolgálatok együttműködését;
4. a területükön jogszerűen tartózkodó dolgozóknak, amennyiben ezeket a kérdéseket törvények vagy jogszabályok szabályozzák, illetőleg a közigazgatási hatóságok ellenőrzik, a saját állampolgáraiknál nem kedvezőtlenebb elbánást biztosítanak az alábbi ügyekben:
 - a) díjazás és egyéb alkalmazási és munkafeltételek;
 - b) szakszervezeti tagság és a kollektív megállapodásra irányuló tárgyalások folytatásában való részvétel;
 - c) elszállásolás;
5. a területükön jogszerűen tartózkodó dolgozóknak a saját állampolgáraiknál nem kedvezőtlenebb elbánást biztosítanak a foglalkoztatási adók, díjak és fizetendő hozzájárulások vonatkozásában;
6. a lehető legnagyobb mértékben segítik elő a letelepedési engedélyt kapott külföldi dolgozó családjának újraegyesítését;
7. a területükön jogszerűen tartózkodó dolgozóknak az ezen cikkben hivatkozott ügyekkel kapcsolatos jogi eljárások vonatkozásában biztosítják, hogy a saját állampolgáraiknál nem kedvezőtlenebb elbánásban részesülnek;
8. biztosítják, hogy a területükön jogszerűen tartózkodó dolgozókat nem utasítják ki, feltéve, hogy nem veszélyeztetik a nemzetbiztonságot és nem sértik a közérdeket és közérkölcset;
9. a törvényes keretek között lehetővé teszik, hogy a dolgozók keresetük és megtakarításaik belátásuk szerinti részét átutalják;
10. az e cikkben biztosított védelmet és segítségnyújtást kiterjesztik az önálló vállalkozóként dolgozó migránsokra is, amennyiben az adott intézkedéseket alkalmazzák.

III. Rész

20. CIKK

Kötelezettségvállalások

1. Minden Szerződő Fél kötelezettséget vállal arra, hogy
 - a) a jelen Karta I. Részét azon célok kinyilvánításának tekinti, amelyek elérésére a jelen Rész bevezető bekezdésében foglaltakkal összhangban, minden megfelelő eszközzel törekedni fog;
 - b) a jelen Karta II. Része következő hét cikke közül legalább ötöt kötelezőnek tekint magára nézve: ezek az 1., 5., 6., 12., 13., 16. és 19. Cikk;
 - c) az előző bekezdéssel összhangban általa kiválasztott cikkeken felül a Karta II. Részének cikkei vagy számozott bekezdései közül az általa tetszése szerint kiválasztottakat tekinti kötelezőnek, azzal, hogy a kötelezőnek tekintett cikkek és számozott bekezdések teljes száma nem lehet kevesebb 10 cikknél, vagy 45 számozott bekezdésnél.
2. A jelen cikk 1. bekezdésének b) és c) pontjának megfelelően kiválasztott cikkekről és bekezdésekről az Európa Tanács Főtitkárát akkor kell értesíteni, amikor a Szerződő Fél a megerősítésről, az elfogadásról vagy jóváhagyásról szóló okiratot letétbe helyezi.
3. A Szerződő Felek mindegyike bármely későbbi időpontban a Főtitkárhoz intézett értesítésben kijelentheti, hogy magára nézve kötelezőnek tekinti a Karta II. Részének azon Cikkeit és számozott bekezdéseit is, amelyet e cikk 1. bekezdése alapján még nem fogadott el. Ezeket az utólagos kötelezettségvállalásokat a megerősítés vagy jóváhagyás szerves részének kell tekinteni és az értesítéstől számított harmincadik naptól kezdve azokkal egyenlő hatályúaknak kell tekinteni.

4. A Főtitkár az összes aláíró kormányt és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Főigazgatóját tájékoztatja a Karta jelen Része értelmében beérkezett összes értesítésről.
5. Minden Szerződő Fél a nemzeti feltételeknek megfelelő munkaügyi ellenőrzési rendszert köteles fenntartani.

IV. Rész

21. CIKK

Az elfogadott rendelkezésekre vonatkozó jelentések

A Szerződő Feleknek a Karta II. Része általuk elfogadott rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozóan a Miniszterek Bizottsága által meghatározott formában kétévenként jelentést kell küldeniük az Európa Tanács Főtitkárának.

22. CIKK

A elfogadott rendelkezésekre vonatkozó jelentések

A Szerződő Felek a Miniszterek Bizottsága által kért időközönként kötelesek jelentést küldeni a Főtitkárnak a Karta II. Része azon rendelkezéseire vonatkozóan, amelyeket a megerősítéskor vagy a jóváhagyáskor, illetőleg azt követően tett értesítéssel nem fogadtak el. A Miniszterek Bizottsága időről időre meghatározza, hogy mely rendelkezésekről és milyen formában kell a jelentéseket megtenni.

23. CIKK

Másolatok megküldése

1. A 21. és 22. Cikkekben említett jelentéseik másolatait minden Szerződő Fél megküldi a munkáltatók nemzetközi szervezeteiben tagsággal rendelkező nemzeti szervezeteinek, amelyeket a 27. Cikk 2. bekezdésének megfelelően fel kell kérni arra, hogy a Kormányzati Szociális Bizottság Albizottsága ülésein képviseltesék magukat.
2. A Szerződő Felek – kívánságukra – a Főtitkárnak továbbítják az említett jelentésekre vonatkozóan az ezektől a nemzeti szervezetektől kapott észrevételeket.

24. CIKK

A jelentések vizsgálata

A 21. és 22. Cikknek megfelelően a Főtitkárnak küldött jelentéseket Szakértői Bizottság vizsgálja meg, amelynek a 23. Cikk 2. bekezdésének megfelelően a Főtitkárhoz továbbított észrevételeknek is a birtokában kell lennie.

25. CIKK

A Szakértői Bizottság

1. A Szakértői Bizottság legfeljebb hét tagból állhat, akiket a Miniszterek Bizottsága a Szerződő Felek javaslatai alapján a legfeddhetetlenebb, a nemzetközi szociális ügyekben elismert tekintélynek számító független szakértőkből összeállított listáról nevez ki.
2. A bizottság tagjait hatéves időszakra nevezik ki. Kinevezésük megújítható. Mindamellet az először kijelölt tagok közül két tag hivatali ideje a negyedik év végén lejár.
3. A Miniszterek Bizottsága azokat a tagokat, akiknek a hivatali ideje az első négy év végén jár le, közvetlenül az első kinevezést követően sorshúzással választja ki.

4. A Szakértői Bizottság azon tagja, akit olyan tag helyett neveztek ki, akinek hivatali ideje még nem járt le, addig marad hivatalában, amíg elődje megbízatása tartott volna.

26. CIKK

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet részvétele

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezetet felkéri, hogy jelölje ki képviselőjét, aki a Szakértői Bizottság megbeszélésein tanácskozási joggal vesz részt.

27. CIKK

A Kormányzati Szociális Bizottság Albizottsága

1. A Szerződő Felek jelentései és a Szakértői Bizottság következtetései megvitatásra az Európa Tanács Kormányzati Szociális Bizottságának Albizottsága elé kerülnek.
2. Az Albizottságban minden Szerződő Fél egy képviselővel rendelkezik. Legfeljebb két nemzetközi munkaadói és két nemzetközi szakszervezeti szervezetet kér fel képviselők jelölésére, akik az üléseken megfigyelőként, tanácskozási joggal vesznek részt. Ezenfelül konzultálhat az Európa Tanácsban tanácskozási joggal rendelkező nemzetközi nem kormányzati szervezetek legfeljebb két képviselőjével azon kérdések vonatkozásában, amelyekkel a szervezet kiemelten foglalkozik, mint például a szociális gondoskodás és a család gazdasági és szociális védelme.
3. Az Albizottság a Miniszterek Bizottsága elé terjeszti azt a jelentést, amely következtetéseit tartalmazza, és mellékeli a Szakértői Bizottság jelentését.

28. CIKK

Konzultatív Gyűlés

Az Európa Tanács Főtitkára a Konzultatív Gyűlés elé terjeszti a Szakértői Bizottság következtetéseit. A Konzultatív Gyűlés e következtetésekről alkotott véleményét a Miniszterek Bizottságához továbbítja.

29. CIKK

A Miniszterek Bizottsága

A bizottságbeli tagságra jogosult tagok kétharmados többségével a Miniszterek Bizottsága, az Albizottság jelentése alapján és a Konzultatív Gyűléssel történt tanácskozást követően, minden Szerződő Félnek bármilyen szükséges ajánlást tehet.

V. Rész

30. CIKK

Ideiglenes eltérések háború vagy vészhelyzet idején

1. A háború vagy a nemzet létét fenyegető más rendkívüli állapot esetén bármelyik Szerződő Fél a jelen Kartából fakadó kötelezettségeitől ideiglenesen eltérő intézkedéseket tehet a helyzet által feltétlenül megkívánt mértékben, feltéve, hogy az intézkedések nem összeegyeztethetetlenek egyéb nemzetközi kötelezettségeivel.
2. Az eltérés jogával élő Szerződő Fél az Európa Tanács Főtitkárának ésszerű időn belül teljes körű tájékoztatást ad az általa tett intézkedésekről és azok okairól. Hasonlókép-

pen értesíti az Európa Tanács Főtitkárát, ha az ilyen intézkedések már nem hatályosak és a Karta általa elfogadott rendelkezéseit ismét teljes mértékben végrehajtja.

3. A Főtitkár az e cikk 2. bekezdésével összhangban kapott tájékoztatásokat közli a többi Szerződő Féllel és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Főigazgatójával.

31. CIKK

Korlátozások

1. Az I. Részben meghatározott jogokat és alapelveket tényleges megvalósításuk és a II. Részben biztosított gyakorlati alkalmazásuk során semmiféle olyan megszorításnak vagy korlátozásnak nem szabad alávetni, amelyeket ezekben a Részekben nem tettek kifejezetten lehetővé, kivéve a jogszabályban meghatározott olyan megszorításokat és korlátozásokat, amelyek egy demokratikus társadalomban mások jogainak és szabadságjogainak vagy a közérdek, a nemzetbiztonság, a közegészségügy vagy a közérkölcsvédelmében szükségesek.
2. A jelen Kartában meghatározott jogoknak és kötelezettségeknek a Karta által lehetővé tett korlátozásai kizárólag csak abból a célból alkalmazhatóak, amelyre azokat lehetővé tették.

32. CIKK

A Karta viszonya a belső joghoz vagy a nemzetközi egyezményekhez

A jelen Karta rendelkezései nem sérthetik a már hatályos vagy később hatályba lépő, a belső jognak vagy bármely, két- vagy többoldalú nemzetközi szerződésnek a rendelkezéseit, amelyek révén a védett személyek kedvezőbb elbírálásban részesülhetnek.

33. CIKK

Kollektív szerződések általi teljesítés

1. Azokban a tagországokban, ahol a jelen Karta II. Rész, 2. Cikkének 1., 2., 3., 4. és 5. bekezdése, 7. Cikkének 4., 6. és 7. bekezdése és 10. Cikkének 1., 2., 3. és 4. bekezdése rendelkezései rendszerint a munkaadók vagy a munkaadók szervezetei és a dolgozói szervezetek között kötött megállapodásra tartoznak, vagy általában nem törvényhozási úton teljesülnek, ezen bekezdésekben megjelölt kötelezettségvállalások érvényesek, és azok teljesítése ténylegesen megtörténtnek tekinthető, amennyiben e rendelkezések e megállapodások részeként vagy más módon az érdekelt dolgozók nagy többségére nézve alkalmazásra kerülnek.
2. Azokban a tagországokban, ahol e rendelkezések rendszerint a törvényalkotásra tartoznak, a Szerződő Felek is megtehetik ezeket a kötelezettségvállalásokat, és azok teljesítését érvényesnek kell tekinteni, ha a rendelkezéseket a törvény az érdekelt dolgozók többségére nézve alkalmazza.

34. CIKK

Területi hatály

1. A jelen Karta a Szerződő Felek anyaországi területeire alkalmazandó. Az aláíráskor vagy a megerősítésről, illetőleg a jóváhagyásról szóló okirat letétbe helyezésekor az Európa Tanács Főtitkárához intézett nyilatkozatban minden aláíró kormány meghatározhatja, hogy e szempontból mely terület tekintendő anyaországnak.

2. A jelen Karta megerősítése vagy jóváhagyása időpontjában vagy azt követően bármikor, az Európa Tanács Főtitkárához intézett értesítésben bármely Szerződő Fél kijelentheti, hogy a Kartát egészben vagy részben ki fogja terjeszteni az értesítésben meghatározott nem anyaországi területre vagy területekre is, amelyek nemzetközi kapcsolatairól felelős, vagy amelyekért nemzetközi felelősséget visel. A nyilatkozatban meg kell határozni a Karta II. Része azon cikkeit vagy bekezdéseit, amelyeket a nyilatkozatban megjelölt területek vonatkozásában kötelezőnek fogad el.
3. A Kartát az ezekben a nyilatkozatokban megjelölt területre vagy területekre a nyilatkozatnak a Főtitkárnál történt letétbe helyezésétől számított harminc nap elteltével kell alkalmazni.
4. Minden Szerződő Fél bármely későbbi időpontban az Európa Tanács Főtitkárához intézett nyilatkozatban kijelentheti, hogy egy vagy több olyan területre nézve, amelyre a Karta alkalmazása e cikk 2. bekezdésével összhangban kiterjesztésre került, kötelező érvényűnek fogad el bármely olyan cikket vagy bekezdést, amelyet az adott terület vagy területek vonatkozásában addig még nem fogadott el. Ezeket az utólagos kötelezettségvállalásokat az eredeti nyilatkozat szerves részének kell tekinteni az érintett terület vonatkozásában, és a közlésüktől számított harminc nap elteltével azokkal azonos hatállyal rendelkeznek.
5. A Főtitkár a jelen cikkkel összhangban hozzá eljuttatott minden nyilatkozatról értesíti a többi aláíró kormányt és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Főigazgatóját.

35. CIKK

Aláírás, megerősítés, hatálybalépés

1. A jelen Karta az Európa Tanács tagjai részére áll nyitva aláírásra. A Kartát meg kell erősíteni vagy jóvá kell hagyni. A megerősítésről vagy jóváhagyásról szóló okiratot az Európa Tanács Főtitkáránál kell letétbe helyezni.
2. A Karta az ötödik megerősítő vagy jóváhagyási okmány letétbe helyezését követő harminc nap elteltével lép hatályba.
3. Azon aláíró kormány tekintetében, amely utóbb erősíti meg, a Karta a megerősítésről vagy jóváhagyásról szóló okirat letétbe helyezéséről számított harminc nap elteltével lép hatályba.
4. A Főtitkár az Európa Tanács összes tagját és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Főigazgatóját értesíti a Karta hatálybalépéséről, a megerősítő vagy jóváhagyó Szerződő Felek nevével és a később letétbe helyezett megerősítésről vagy jóváhagyásáról szóló okiratokról.

36. CIKK

Módosítások

Az Európa Tanács Főtitkárának címzett értesítéssel az Európa Tanács bármely tagja javaslatot tehet a Karta módosítására. A Főtitkár az így közölt minden módosítási javaslatot eljuttatja az Európa Tanács többi tagállamához. A javaslatokat a Miniszterek Bizottsága megvizsgálja és véleményezésre a Konzultatív Gyűlés elé terjeszti. A Miniszterek Bizottsága által jóváhagyott módosítás az azt követő harminc nap elteltével lép hatályba, hogy valamennyi Szerződő Fél tájékoztatta a Főtitkárt a módosítás elfogadásáról. A Főtitkár az Európa Tanács összes tagországát és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Főigazgatóját tájékoztatja a módosítások hatálybalépéséről.

37. CIKK *Felmondás*

1. A Szerződő Felek bármelyike csak a Kartának az ő vonatkozásában történt hatálybalépésétől számított öt éves időszak vagy az azt követő bármelyik két éves időszak lejártával, és minden esetben az Európa Tanács Főtitkárához intézett hat hónapos előzetes értesítést követően mondhatja fel a jelen Kartát. A Főtitkár a felmondásról értesíti a többi Felet és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Főigazgatóját. A felmondás nem érinti a Karta hatályát a többi Szerződő Fél vonatkozásában, feltéve, hogy a Szerződő Felek száma nem csökken öt alá.
2. Az előző bekezdés rendelkezéseivel összhangban bármely Szerződő Fél felmondhatja a Karta II. Részéből általa elfogadott bármely cikket vagy bekezdést, feltéve, hogy a Szerződő Felet kötelező cikkek vagy bekezdések száma soha nem csökken a cikkek esetében 10, a bekezdések esetében 45 alá, és hogy a kötelezőnek tekintett cikkek vagy bekezdések száma továbbra is magában foglalja a Szerződő Fél által kiválasztott azon cikkeket, amelyekre utalás történt a 20. Cikk 1. bekezdés b) pontjában.
3. A jelen cikk 1. bekezdésében meghatározott feltételek mellett azokra a területekre nézve, amelyekre a Kartát a 34. Cikk 2. bekezdésével összhangban tett nyilatkozatnak megfelelően alkalmazni kell, bármely Szerződő Fél felmondhatja a jelen Kartát vagy a Karta II. Része bármely cikkét vagy bekezdését.

38. CIKK *Függelék*

A Függelék a Karta szerves részét képezi.

Ennek hiteléül a kellő felhatalmazással rendelkező alulírottak aláírták a jelen Kartát.

Készült Torinóban, 1961. október 18. napján, angol és francia nyelven, egyetlen példányban, amelyet az Európa Tanács levéltárában kell elhelyezni. Mindkét nyelvű szöveg egyaránt hiteles. A Főtitkár minden aláíró részére másolatot küld.

A SZOCIÁLIS KARTA FÜGGELÉKE

A Szociális Karta alkalmazási köre a védett személyek vonatkozásában

1. A 12. Cikk 4. bekezdés és a 13. Cikk 4. bekezdés sérelme nélkül azoknak a köre, akikre a 1-17. Cikkek kiterjednek, a külföldieket csak annyiban foglalja magában, amennyiben azok más Szerződő Fél olyan állampolgárai, akik az érintett Szerződő Fél területén jogszerűen laknak vagy rendszeresen munkát végeznek, azzal a megegyezéssel, hogy ezeket a cikkeket a 18. és 19. Cikkek rendelkezéseinek fényében fogják értelmezni. Ez az értelmezés nem zárja ki, hogy a hasonló kedvezményeket a Szerződő Felek bármelyike kiterjessze más személyekre is.
2. a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott Genfi Egyezmény által meghatározott azon menekülteknek, akik jogszerűen tartózkodnak területükön, minden Szerződő Fél biztosítja a lehető legkedvezőbb elbánást, de semmiképpen sem kedvezőtlenebbet, mint amelyre az említett egyezményben elfogadott kötelezettségek vagy az ezen menekültekre vonatkozó a bármely más nemzetközi megállapodások alapján kötelesek.

I. Rész és II. Rész**18. CIKK 1. BEKEZDÉS**

Magától értetődik, hogy e rendelkezések nem vonatkoznak a Szerződő Felek területére történő belépésre, és nem járhatnak a letelepedésről szóló 1955. december 13-án kelt Európai Egyezmény sérelmével.

II. RÉSZ 1. CIKK 2. BEKEZDÉS

Ezt a rendelkezést nem lehet úgy értelmezni, mint amely megtilt vagy lehetővé tesz bármely szakszervezeti oltalmi záradékot vagy gyakorlatot.

4. CIKK 4. BEKEZDÉS

Ezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy súlyos vétkesség esetén nem tiltja az azonnali elbocsátást.

4. CIKK 5. BEKEZDÉS

Magától értetődik, hogy az ebben a bekezdésben megkövetelteknek a Szerződő Felek akkor tesznek eleget, ha a dolgozók nagy többsége vonatkozásában a törvény, kollektív szerződés vagy döntőbírói ítélet nem enged bérelvonalakat; ez alól egyedül azok képezhetnek kivételt, akik nem esnek a felsoroltak hatálya alá.

6. CIKK 4. BEKEZDÉS

Magától értetődik, hogy a Szerződő Felek saját vonatkozásukban jogszabályi úton szabályozhatják a sztrájkjogot, feltéve, hogy e jogok minden esetleges korlátozása a 31. Cikk szerint igazolható.

7. CIKK 8. BEKEZDÉS

Magától értetődik, hogy a Szerződő Felek az ebben a bekezdésben megkövetelt kötelezettségvállalásnak akkor tesznek eleget, ha a kötelezettségvállalás azon szellemét követve törvényben biztosítják, hogy a 18 éven aluliak nagy többségét nem alkalmazzák éjszakai munkára.

12. CIKK 4. BEKEZDÉS

A bekezdés bevezetőjében olvasható „és az ezekben a megállapodásokban lefektetett feltételek alapján” szavakat úgy kell érteni, hogy a biztosítási hozzájárulástól függetlenül létező juttatások tekintetében, a Szerződő Felek meghatározott idejű egyhelyben lakást írhatnak elő, mielőtt ezeket a juttatásokat a többi Szerződő Fél állampolgárai számára biztosítják.

13. CIKK 4. BEKEZDÉS

Azok a kormányok, amelyek nem részesei a Szociális és Orvosi Ellátásról szóló európai egyezménynek, e bekezdést illetően azzal a feltétellel erősíthetik meg a Szociális Kartát, hogy a többi Szerződő Fél állampolgárai részére az említett egyezmény rendelkezéseivel összhangban levő bánásmódot biztosítják.

19. CIKK 6. BEKEZDÉS

E rendelkezés szempontjából a „külföldi dolgozó családja” kifejezés úgy értendő, hogy az magában foglalja legalább a feleséget és a 21 év alatti eltartott gyermekeket.

III. Rész

Magától értetődik, hogy a Karta nemzetközi jogi kötelezettségeket tartalmaz, amelyek alkalmazása egyetül a IV. Részben meghatározott ellenőrzés alatt áll.

20. CIKK 1. BEKEZDÉS

Magától értetődik, hogy a „számozott bekezdések” olyan cikkeket is jelenthetnek, amelyek csak egyetlen bekezdésből állnak.

V. RÉSZ 30. CIKK

A „háború vagy más rendkívüli állapot esetén” kifejezés úgy értendő, hogy az a háború fenyegetésének esetét is magában foglalja.”

-0-0-0-

II. Függelék

A Módosított Európai Szociális Karta Szövege:

Módosított Európai Szociális Karta*^[112] *Strasbourg, 1996. május 3.

PREAMBULUM

A jelen dokumentumot aláíró kormányok, amelyek az Európa Tanács tagjai, megfontolva, hogy az Európa Tanács célja a nagyobb egység elérése tagjai között a közös örökséget alkotó eszmék és alapelvek garantálása és megvalósítása érdekében, amelyek előmozdítják gazdasági és társadalmi haladásukat, különösen pedig az emberi jogok és alapvető szabadságjogok fenntartását és további megvalósítását;

megfontolva, hogy az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről 1950. november 4-én Rómában aláírt európai konvencióban és a hozzá tartozó jegyzőkönyvekben az Európa Tanács tagállamai elfogadták, hogy biztosítják lakosságuk számára az itt említett megállapodásokban rögzített állampolgári és politikai jogokat és szabadságjogokat;

megfontolva, hogy az Európai Szociális Kartában, amely 1961. október 18-án Torinóban került aláírásra, valamint annak jegyzőkönyveiben az Európa Tanács tagállamai hozzájárultak ahhoz, hogy biztosítják lakosságuk számára az ezen dokumentumokban rögzített szociális jogokat annak érdekében, hogy javítsák életszínvonalukat és szociális jólétüket;

emlékeztetve arra, hogy az 1990. november 5-én Rómában az emberi jogokról megtartott miniszteri konferencia egyfelől hangsúlyozta valamennyi emberi jog oszthatatlan természetének megőrzését, legyenek azok állampolgári, politikai, gazdasági, szociális vagy kulturális jogok, másfelől pedig azt, hogy új lendületet kell adni az Európai Szociális Karta ügyének;

[112] Magyarországon a Módosított Szociális Karta a 2009. évi VI. törvénnyel került kihirdetésre. (Szerkesztői megjegyzés: A Módosított Szociális Karta eredeti angol nyelvű szövege terjedelmi okokból nem kerül közlésre, csak a hivatalos magyar nyelvű fordítása.)

A 2009. évi VI. törvény 1. § (2) bek. szerint a Magyar Köztársaság vonatkozásában az Országgyűlés döntésnek megfelelően a Módosított Karta II. Részének kötelező alkalmazása az 1. cikkre, a 2. cikkre, a 3. cikkre, az 5. cikkre, a 6. cikkre, a 7. cikk 1. bekezdésére, a 8. cikkre, a 9. cikkre, a 10. cikkre, a 11. cikkre, a 12. cikk 1. bekezdésére, a 13. cikkre, a 14. cikkre, a 15. cikkre, a 16. cikkre, a 17. cikkre, a 20. cikkre, a 21. cikkre és a 22. cikkre terjed ki.

elhatározták, miképpen erről az 1991. október 21-én és 22-én Torinóban tartott miniszeri konferencia döntött, hogy korszerűsítik a Kartát és tartalmának lényegét úgy módosítják, hogy figyelembe vegye különösen azokat az alapvető szociális változásokat, amelyek a szöveg elfogadása óta következtek be;

felismerve annak előnyét, hogy a Módosított Karta, amelynek a tervek szerint fokozatosan el kell foglalnia az Európai Szociális Karta helyét, testesítse meg mindazokat a jogokat, amelyek a módosított Kartában szerepelnek, amelyeket az 1988-as Kiegészítő Jegyzőkönyv garantált és további jogokkal bővítsék, az alábbiakban állapotok meg:

I. RÉSZ

A Felek politikai céljukként olyan feltételek elérését fogadják el, és ennek érdekében alkalmaznak minden olyan nemzeti és nemzetközi jellegű eszközt, amelynek segítségével a következő jogok és elvek hatékonyan megvalósíthatók:

1. Mindenkinek legyen lehetősége arra, hogy általa szabadon választott foglalkozással keresse meg a megélhetését.
2. Minden dolgozónak joga van az igazságos munkafeltételekhez.
3. Minden dolgozónak joga van a biztonságos és egészséges munkafeltételekhez.
4. Minden dolgozónak joga van a tisztességes javadalmazáshoz, amely elégséges önmaga és családj tisztességes megélhetéséhez.
5. Minden dolgozónak és munkáltatónak joga van a szabad társuláshoz nemzeti és nemzetközi szervezetek keretében gazdasági és szociális érdekei védelmében.
6. Minden dolgozónak és munkáltatónak joga van a kollektív alkuhoz.
7. Gyermeknek és fiataloknak joguk van a különleges védelemre azon fizikai és erkölcsi veszélyekkel szemben, amelyeknek ki vannak téve.
8. Anyaság esetén a női foglalkoztatottaknak joguk van különleges védelemre.
9. Mindenkinek joga van a pályaválasztási tanácsadás megfelelő eszközeihez annak érdekében, hogy segítségével személyes képességeinek és érdeklődésének megfelelő foglalkozást válasszon.
10. Mindenkinek joga van a megfelelő szakképzéshez.
11. Mindenkinek joga van részesülni minden olyan intézkedésből, ami képessé teszi arra, hogy az elérhető legmagasabb színvonalú egészségnek örvendhessen.
12. Minden dolgozónak és eltartotjának joga van a társadalombiztosításhoz.
13. Mindazoknak, akik nem rendelkeznek megfelelő erőforrásokkal, joguk van a szociális és orvosi segítséghez.
14. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy részesedjen a jóléti szolgáltatásokból.
15. A fogyatékosággal élő személyeknek joguk van a függetlenséghez, a társadalmi integrálódáshoz és a közösség életében való részvételhez.
16. A családot – mint a társadalom alapvető egységét – teljes körű fejlődésének biztosításához megilleti a megfelelő szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jog.
17. A gyermekeknek és fiataloknak joguk van a megfelelő szociális, jogi és gazdasági védelemhez.
18. A Felek bármelyikének állampolgárai egymás területén az ottani állampolgárokkal egyenlő feltételek mellett folytathatnak bármilyen jövedelemszerző tevékenységet és ezt csak indokolt gazdasági vagy szociális okokból lehet korlátozni.
19. Azoknak a migráns dolgozóknak és családjuknak, akik valamely Fél állampolgárai, joguk van a védelemhez és segítséghez bármelyik másik Fél területén.
20. A foglalkoztatás és alkalmazás tekintetében minden dolgozónak joga van az egyenlő

lehetőségekre és egyenlő bánásmódra anélkül, hogy a nemek alapján hátrányos megkülönböztetés érne őket.

21. A dolgozóknak joguk van ahhoz, hogy a vállalkozáson belül tájékoztassák, illetve hallgassák meg őket.
22. A dolgozóknak joguk van ahhoz, hogy részt vegyenek a munkafeltételek és a vállalkozáson belül a munka környezetének megszabásában és javításában.
23. Minden idős embernek joga van a szociális védelemre.
24. Minden dolgozónak joga van a védelemre azokban az esetekben, amikor foglalkoztatása megszűnik.
25. Minden dolgozónak joga van követeléseinek védelmére abban az esetben, amikor munkáltatója fizetéseképtelenné válik.
26. Minden dolgozónak joga van a méltóságához munkavégzés közben.
27. Minden családi kötelezettségekkel rendelkező személynek, aki alkalmazásban áll, vagy szeretne munkaviszonyt létesíteni, joga van erre anélkül, hogy hátrányos megkülönböztetés tárgya lenne, mégpedig úgy, hogy a lehetőségekhez mérten ne ütközzön foglalkoztatása a családi kötelezettségeivel.
28. A vállalatoknál a dolgozók képviselőinek joguk van a védelemre az ellenük irányuló, előítéletes lépésekkel szemben és megfelelő körülményeket kell biztosítani számukra funkcióik teljesítéséhez.
29. Minden dolgozónak joga van ahhoz, hogy csoportos létszámcsökkentés esetén tájékoztassák és konzultáljanak vele.
30. Mindenkinek joga van a védelemre a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel szemben.
31. Mindenkinek joga van a lakhatáshoz.

II. RÉSZ

A Felek a III. részben foglaltaknak megfelelően vállalják, hogy a következő cikkelyekben és bekezdésekben rögzített kötelezettségeket önmagukra nézve érvényesnek ismerik el.

1. CIKK

A munkához való jog

Annak érdekében, hogy a munkához való jogot ténylegesen gyakorolni lehessen, a Felek vállalják az alábbiakat:

1. egyik elsődleges céljukként és feladatukként fogadják el a foglalkoztatás lehető legmagasabb és legstabilabb szintjének elérését és biztosítását, szem előtt tartva a teljes foglalkoztatottság célkitűzését;
2. hatékonyan védelmezik a dolgozó azon jogát, hogy szabadon választott foglalkozással keresse meg megélhetését;
3. minden dolgozó számára ingyenes munkaközvetítő szolgálatot szerveznek és tartanak fenn;
4. biztosítják, vagy fejlesztik a megfelelő szakmai tanácsadást, képzést és rehabilitációt.

2. CIKK

Az igazságos munkafeltételekhez való jog

Annak érdekében, hogy a Felek biztosítsák az igazságos munkafeltételekhez való jog tényleges gyakorlását, az alábbiakat vállalják:

1. ésszerű napi és heti munkaidőt állapítanak meg és a munkahetet fokozatosan olyan mértékben rövidítik, amennyire azt a termelékenység növekedése és más, azzal összefüggő tényezők megengedik;
2. fizetett munkaszüneteket biztosítanak;
3. évente legalább négyheti fizetett szabadságot biztosítanak;
4. kiküszöbölik a természetéből fakadóan veszélyes vagy egészségtelen foglalkozások kockázatait, ahol pedig egyelőre még nem lehetséges a kockázatok kiküszöbölése, vagy elégséges csökkentése, ott vagy a munkaidőt csökkentik, vagy kiegészítő fizetett szabadságot biztosítanak az ilyen foglalkozást űző dolgozók számára;
5. heti pihenőidőt biztosítanak, amely – amennyire csak lehetséges – egybeesik a hagyományosan, vagy a szokásoknak megfelelően heti pihenőnek tekintett nappal az érintett országban vagy régióban;
6. biztosítják, hogy a dolgozókat a lehető leghamarabb, de alkalmazásuk kezdetétől számított legfeljebb két hónap múlva írásban tájékoztatják a szerződés vagy a foglalkoztatási viszony lényeges vonatkozásairól;
7. biztosítják, hogy az éjszakai munkát végző dolgozók élvezzék mindazon előnyöket, amelyekről a munka sajátos természetét számba vevő intézkedések rendelkeznek.

3. CIKK

A biztonságos és egészséges munkafeltételekhez való jog

Annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a biztonságos és egészséges munkafeltételekhez való jog tényleges gyakorlását, a Felek vállalják, hogy a munkáltatói és munkavállalói szervezetekkel konzultálva

1. a munkabiztonságról, a munkaegészségügyről és a munkakörnyezetről összefüggő országos politikát alakítanak ki, hajtanak végre, és azt időszakosan felülvizsgálják. E politika elsődleges célja az, hogy javítsa a foglalkoztatás biztonságát és az egészséget, megelőzze a baleseteket és a halált okozó sérüléseket, amelyek összefüggenek a munkafolyamattal, vagy abban fordulnak elő, különösen úgy, hogy minimálisra csökkentik a munka környezetében gyökerező kockázati tényezőket;
2. biztonsági és egészségügyi előírásokat bocsátanak ki;
3. ellenőrzéssel érvényesítik ezen előírások betartását;
4. előmozdítják a minden dolgozót érintő munka- egészségügyi szolgálat folyamatos fejlődését elsősorban a megelőzés és a tanácsadás segítségével.

4. CIKK

A méltányos díjazáshoz való jog

A méltányos díjazáshoz való jog tényleges gyakorlásának biztosítása érdekében a Felek vállalják, hogy

1. elismerik a dolgozók jogát olyan díjazáshoz, amely nekik és családjuknak tisztas élet-színvonalat biztosít;
2. elismerik a dolgozók jogát a megnövelt díjazáshoz túlmunka esetén, ez alól csak meghatározott esetek lehetnek kivételek;
3. elismerik valamennyi férfi és nő jogát az egyenlő bérezéshez egyforma értékű munka végzése esetén;
4. elismerik valamennyi dolgozó jogát ahhoz, hogy a foglalkoztatásuk beszüntetése esetén erről ésszerű időn belül kapjanak előzetes értesítést;
5. a bérekből csak abban az esetben engednek levonni, és csak a nemzeti törvények vagy

előírások által meghatározott mértékben, ha azokat rögzített kollektív megállapodások vagy döntőbírói ítéletek írják elő.
Ezen jogok gyakorlását szabadon aláírt kollektív szerződések, törvényes bérmegállapító mechanizmus vagy az országos viszonyoknak megfelelő egyéb eszközök révén kell elérni.

5. CIKK

Szervezkedési jog

Annak érdekében, hogy biztosítsák vagy elősegítsék a dolgozók és munkáltatók számára helyi, országos vagy nemzetközi szervezetek létrehozását gazdasági és szociális érdekeik védelmére, valamint hogy csatlakozhassanak ilyen szervezetekhez, a Felek vállalják, hogy nem lesz olyan nemzeti törvény, ami korlátozza, vagy végrehajtása esetén korlátozhatja ezt a szabadságot. Annak mértékét, hogy a jelen cikk biztosítékai mennyiben vonatkoznak a rendőrségre is, nemzeti törvények vagy rendeletek határozzák meg. Hasonlóképpen a nemzeti törvények és előírások határozzák meg azt, hogy ezek a garanciák milyen mértékben érvényesek a fegyveres erők tagjaira.

6. CIKK

A kollektív alkuhoz való jog

A kollektív alkuhoz való jog hatékony gyakorlásának biztosítása érdekében a Felek vállalják, hogy

1. elősegítik a dolgozók és munkáltatók közös konzultációit;
2. ahol szükséges és célszerű, ott támogatják a munkáltatók vagy munkáltatói szervezetek és dolgozói szervezetek önkéntes tárgyalási mechanizmusát annak érdekében, hogy kollektív egyezményekkel szabályozzák a foglalkoztatás előírásait és feltételeit;
3. előmozdítják a munkaügyi viták rendezéséhez szükséges megfelelő békéltető és önkéntes döntéshozatali mechanizmus megteremtését; és elismerik
4. a dolgozók és munkáltatók jogát a kollektív cselekvéshez érdekütközések esetén, beleértve a sztrájkjogot, amely a korábban elfogadott kollektív egyezményekből fakadó kötelezettségek függvénye.

7. CIKK

A gyermekek és fiatalok védelemhez való joga

Annak érdekében, hogy biztosítsák a gyermekek és fiatalok védelemhez való jogának hatékony érvényesítését, a Felek vállalják, hogy

1. a munkavállalás legalacsonyabb életkori határát 15 évben állapítják meg, kivéve azokat a gyerekeket, akiket jogszabályban meghatározott könnyű munkánál foglalkoztatnak anélkül, hogy az károsítaná az egészségüket, erkölcsüket és iskoláztatásukat;
2. a munkavállalás legalacsonyabb életkori határát 18 évben állapítják meg olyan foglalkozások esetében, amelyeket veszélyesnek vagy egészségtelennek nyilvánítottak;
3. biztosítják, hogy a még tankötelezettség alatt álló személyeket nem lehet úgy foglalkoztatni, hogy az megfossa őket iskoláztatásuk teljes körű előnyeitől;
4. biztosítják, hogy a 18 év alattiak munkaidejét fejlődésüknek megfelelően korlátozzák, különös tekintettel a szakképzés iránti szükségletükre;
5. elismerik a fiatal munkavállalók és szakmunkástanulók jogát a méltányos díjazásra vagy más megfelelő juttatásokra;
6. biztosítják, hogy a fiataloknak a munkáltató hozzájárulásával rendes munkaidőben

- történő szakképzését a napi munkaidő részének kell tekintetni;
7. biztosítják, hogy a 18 év alatti foglalkoztatottakat legalább évi négy hét fizetett szabadság illesse meg;
 8. biztosítják, hogy a 18 év alattiakat nem foglalkoztatják éjszakai munkán, ez alól kivételt képeznek bizonyos foglalkozások, amelyeket nemzeti törvények vagy szabályok határoznak meg;
 9. biztosítják, hogy a 18 év alattiak, akiket a nemzeti törvények vagy szabályok által előírt foglalkozásokban alkalmaznak, rendszeres orvosi ellenőrzés alatt álljanak;
 10. különleges védelmet biztosítanak azon fizikai és erkölcsi veszélyekkel szemben, amelyeknek gyermekek és fiatalok vannak kitéve, különösen pedig azon veszélyekkel szemben, amelyek közvetve vagy közvetlenül a munkájukból fakadnak.

8. CIKK

A dolgozó nők védelemhez való joga anyaság esetén

Annak érdekében, hogy a dolgozó nők hatékonyan gyakorolhassák a védelemre való jogot anyaság esetén, a Felek vállalják, hogy

1. akár fizetett szabadságot biztosítanak, vagy megfelelő társadalombiztosítási juttatásokat, vagy állami alapokból nyújtott juttatásokat a dolgozó nőknek, hogy szabadságot vehessenek ki a gyermekszülés előtt és után összesen legalább 14 hétig;
2. törvénytelennek tekintik, ha a terhesség bejelentésétől a szülési szabadság végéig terjedő időszakban a munkáltató elbocsát egy nőt, vagy az elbocsátást olyan időszakban jelenti be, hogy a felmondási idő még azon időszakon belül telne le;
3. biztosítják, hogy a kisgyerekeiket gondozó anyákat erre a célra megfelelő munkaidő-kedvezmény illesse meg;
4. szabályozzák a terhes anyák, a közelmúltban szült és kisdedeiket gondozó anyák foglalkoztatását éjszakai munkán;
5. megtiltják terhes anyák, a közelmúltban szült és kisdedeiket gondozó anyák foglalkoztatását föld alatti bányászatban és minden más olyan munkában, amely számukra nem megfelelő, mert veszélyes, egészségtelen, vagy nagy erőfeszítést igényel, és megfelelő intézkedéseket tesznek ezen nők munkaügyi jogainak védelme érdekében.

9. CIKK

A pályaválasztási tanácsadáshoz való jog

A pályaválasztási tanácsadáshoz való jog hatékony gyakorlásának biztosítása érdekében a Felek vállalják, hogy a szükségleteknek megfelelően elősegítik egy olyan szolgálat működését, amely mindenkinek segítséget nyújt, beleértve a fogyatékossgal élő személyeket is, a pályaválasztással kapcsolatos problémák megoldásához, különös tekintettel az egyéni tulajdonságokra és azoknak a foglalkoztatási lehetőségekhez való viszonyára: ez a segítségnyújtás legyen ingyenes a fiatalok, köztük az iskolás gyermekek és a felnőttek számára egyaránt.

10. CIKK

A szakképzéshez való jog

A szakképzéshez való jog hatékony gyakorlása érdekében a Felek vállalják, hogy:

1. biztosítják, vagy ha szükséges, a munkáltatói és dolgozói szervezetekkel konzultálva elősegítik minden ember műszaki és szakképzését, beleértve a fogyatékossgal élő személyekét is, és megteremtik a lehetőségét a felsőfokú műszaki és egyetemi tanulmá-

- nyok folytatásának, ami kizárólag az egyéni képességektől függ;
2. biztosítják, vagy előmozdítják a szakmunkástanuló-rendszert és a fiatal fiúk és lányok képzésének más rendszeres formáit a különböző foglalkozások terén;
 3. biztosítják, vagy szükség szerint elősegítik:
 - a) a felnőtt dolgozók megfelelő és könnyen hozzáférhető képzési lehetőségeit;
 - b) a felnőtt dolgozók átképzésének különleges lehetőségeit, amelyekre a műszaki fejlődés vagy a foglalkoztatás új irányzatai miatt van szükség;
 4. biztosítják, vagy szükség szerint elősegítik a hosszú távon munkanélküliek átképzését és reintegrálását szolgáló különleges intézkedéseket;
 5. bátorítják a megfelelő intézkedésekkel megteremtett alábbi lehetőségek teljes kihasználását:
 - a) csökkentik vagy eltörlik a tandíjakat vagy költségeket;
 - b) a megfelelő esetekben pénzügyi segítséget nyújtanak;
 - c) a munkáltató kérésére foglalkoztatás közben a dolgozó által kiegészítő képzésre fordított időt a munkaidő részének tekintik;
 - d) a munkáltatói és dolgozói szervezetekkel folytatott konzultációk alapján megfelelő ellenőrzéssel biztosítják a fiatal dolgozók szakmunkásképzésének és egyéb képzési formáinak hatékonyságát és általában a fiatal dolgozók védelmét.

11. CIKK

Az egészség védelméhez való jog

Az egészség védelméhez való jog hatékony érvényesítésének biztosítása érdekében a Felek vállalják, hogy közvetlenül vagy állami, illetve magán szervezetekkel együttműködve megteszik a megfelelő intézkedéseket, amelyek egyebek között a következő célokat szolgálják:

1. amennyire csak lehetséges, felszámolják a rossz egészségi állapot okait;
2. tanácsadási és oktatási lehetőségeket hoznak létre az egészség javítása, valamint az egészségügy területén az egyéni felelősség előmozdítása érdekében;
3. amennyire csak lehetséges, megelőzik a járványos, fertőző és egyéb betegségeket, valamint baleseteket.

12. CIKK

A társadalombiztosításhoz való jog

A társadalombiztosításhoz való jog hatékony gyakorlásának biztosítása érdekében a Felek vállalják, hogy:

1. megteremtik, vagy fenntartják a társadalombiztosítás rendszerét;
2. a társadalombiztosítás rendszerét kielégítő szinten tartják fenn, amely legalábbis egyenlő ahhoz, ami szükséges az Európai Szociális Biztonsági Kódex ratifikálásához;
3. erőfeszítéseket tesznek a társadalombiztosítási rendszer fokozatosan magasabb szintre történő emelése érdekében;
4. lépéseket tesznek megfelelő két- és többoldalú egyezmények kötésével vagy más módon az egyezményekben lefektetett feltételektől függően annak érdekében, hogy biztosítsák
 - a) saját állampolgárai és a többi Fél állampolgárai közötti egyenlő bánásmódot a társadalombiztosítási jogok tekintetében, beleértve a társadalombiztosítási törvényalkotásból fakadó juttatások fenntartását, tekintet nélkül arra, hogy a védett személyek hogyan mozognak a Felek területei között;
 - b) hogy olyan eszközökkel adják meg, tartják fenn és állítják helyre a társadalombizto-

sításhoz való jogot, mint amilyen az egyes Felek joghatósága alatt megszerzett biztosítási jogviszonyok vagy munkaviszonyban töltött időszakok összeszámítása.

13. CIKK

A szociális és egészségügyi segítségre való jog

A szociális és egészségügyi segítségre való jog hatékony érvényesítése céljából a Felek vállalják, hogy:

1. biztosítják a megfelelő támogatást minden olyan személy számára, aki nem rendelkezik megfelelő erőforrásokkal és aki nem képes ilyen erőforrásokat saját erőből vagy más forrásokból, így valamilyen társadalombiztosítási program keretében sem biztosítani, vagyis betegség esetén az állapota által megkívánt ellátást megkapja;
2. biztosítják, hogy az ilyen segítségben részesülő személyeknek éppen emiatt ne kelljen elszenvedni politikai vagy szociális jogaik csorbulását;
3. biztosítják, hogy mindenki kapja meg a megfelelő állami vagy magán szolgáltatásokat, nevezetesen a tanácsadást és a személyes segítséget, amire szüksége lehet a saját vagy a családja nélkülözésének megelőzéséhez, megszüntetéséhez vagy enyhítéséhez;
4. a jelen cikk 1., 2. és 3. bekezdéseiben említett rendelkezéseket egyenlően kell alkalmazni a Felek területén valamelyik másik Fél törvényesen tartózkodó állampolgáraival szemben, összhangban az 1993. december 11-én Párizsban aláírt Szociális és Orvosi Ellátás Európai Konvenciójában vállalt kötelezettségekkel.

14. CIKK

A szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés joga

Annak érdekében, hogy a Felek biztosítsák a szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés jogának hatékony gyakorlását, vállalják, hogy:

1. elősegítik, vagy biztosítanak olyan szolgáltatásokat, amelyek a szociális munka módszereinek alkalmazásával hozzájárulnak a közösség egyéneinek és csoportjainak jólétéhez és fejlődéséhez, valamint ahhoz, hogy alkalmazkodjanak a társadalmi környezethez;
2. elősegítik egyének és önkéntes, valamint más szervezetek részvételét az ilyen szolgáltatások létesítésében és fenntartásában.

15. CIKK

A fogyatékossgal élő személyek joga a függetlenséghez, a társadalmi beilleszkedéshez és a közösség életében való részvételhez

Annak érdekében, hogy a Felek biztosítsák a fogyatékossgal élő személyeknek, tekintet nélkül a korukra és fogyatékossguk eredetére, illetve természetére, hogy hatékonyan gyakorolhassák a függetlenséghez, a társadalmi integrálódáshoz való jogot és azt, hogy részt vehessenek a közösség életében, vállalják különösen, hogy:

1. megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy a fogyatékossgal élő személyek ahol csak lehetséges, az általános programok keretén belül kapják meg a pályaválasztási tanácsadást, oktatást és szakmai képzést, és ahol ez nem lehetséges, biztosítják ezt speciális magán vagy állami testületek révén;
2. minden olyan intézkedéssel előmozdítják foglalkoztatásukat, amelyek arra bátorítják a munkáltatókat, hogy a mindennapos munkakörnyezetben alkalmazzanak és tartsanak meg fogyatékossgal élő személyeket és igazítsák a munkavégzési feltételeket szük-

ségleteikhez, vagy pedig, ahol ez a fogyatékoság miatt nem lehetséges, rendezzenek be, vagy hozzanak létre a fogyatékoság szintjének megfelelő védett foglalkoztatást. Bizonyos esetekben ezek az intézkedések speciális elhelyezést és segítő szolgáltatásokat tehetnek szükségessé;

3. különösen előmozdítják teljes társadalmi integrálódásukat és a közösség életében való részvételüket olyan intézkedések segítségével, beleértve a technikai segédeszközöket is, amelyek célja leküzdeni a kommunikációs és mozgási akadályokat és lehetővé tenni a közlekedéshez, lakáshoz, kulturális tevékenységhez és szabadidőhöz való hozzájutást.

16. CIKK

A család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemhez

Annak érdekében, hogy biztosítsák a család mint a társadalom alapegységének teljes fejlődéséhez szükséges feltételeket, a Felek vállalják, hogy olyan eszközökkel mozdítják elő a család gazdasági, jogi és szociális védelmét, mint amilyenek a szociális és családi juttatások, adózási megoldások, családi lakásjuttatás, az új házások támogatása és egyéb megfelelő eszközök.

17. CIKK

A gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga

Annak érdekében, hogy biztosítsák a gyermekek és fiatalok jogának hatékony gyakorlását, hogy olyan környezetben növekedjenek fel, amely elősegíti személyiségük, valamint fizikai és szellemi kapacitásuk teljes kifejlődését, a Felek vállalják, hogy akár közvetlenül, akár állami és magán szervezetekkel együttműködve megteszik az összes megfelelő és szükséges intézkedést, melynek célja:

1. a) biztosítani, hogy a gyermekek és fiatalok, figyelembe véve szüleik jogait és kötelességeit, megkapják a gondozást, segítséget, iskoláztatást és képzést, amelyre szükségük van, különösen pedig gondoskodnak olyan intézmények és szolgáltatások létesítéséről és fenntartásáról, amelyek elégségesek és megfelelnek ennek a célnak;
- b) védelmezni a gyermekeket és a fiatalokat az elhanyagolással, erőszakkal vagy kizsákmányolással szemben;
- c) az állami védelem és különleges segély nyújtása azon gyermekeknek és fiataloknak, akik ideiglenesen vagy véglegesen nélkülözik családjuk támogatását;
2. biztosítani a gyermekek és fiatalok ingyenes elemi és középfokú iskoláztatását, valamint azt, hogy rendszeresen járjanak iskolába.

18. CIKK

Jövedelemszerző tevékenység folytatásának joga más Felek területén

Annak érdekében, hogy biztosítsák a jövedelemszerző tevékenység folytatásának jogát bármely másik Fél területén, a Felek vállalják, hogy:

1. liberális szellemben alkalmazzák a meglévő rendelkezéseket;
2. egyszerűsítik a létező formalításokat és csökkentik, vagy eltörlik a bírósági illetékeket és más költségeket, amelyeket külföldi dolgozóknak vagy munkaadóiknak kell fizetniük;
3. egyénileg vagy kollektíven liberalizálják a külföldi dolgozók alkalmazását szabályozó előírásokat; és elismerik:
4. állampolgáraik jogát arra, hogy elhagyják az országot és másik Felek területén folytatásnak jövedelemszerző tevékenységet.

19. CIKK

Migráns dolgozók és családjuk joga a védelemre és segítségre

Annak érdekében, hogy biztosítsák a migráns dolgozók és családjuk védelemhez és támogatáshoz való jogának hatékony gyakorlását bármelyik Fél területén, a Felek vállalják, hogy:

1. fenntartják, vagy meggyőződnek arról, hogy megfelelő és szabad szolgáltatásokat tartanak fenn az ilyen dolgozók támogatása céljából, különösen ahol pontos információt kaphatnak és megtesznek minden szükséges lépést a nemzeti törvények és szabályok keretein belül a kivándorlással és bevándorlással kapcsolatos félrevezető propagandával szemben;
2. saját illetékességi körükben megfelelő intézkedéseket fogadnak el annak érdekében, hogy megkönnyítsék az ilyen dolgozók és családjuk távozását, utazását és fogadását és saját illetékességi körükben gondoskodnak az utazás során a megfelelő egészségügyi és orvosi ellátásról, valamint a jó higiéniés feltételekről;
3. megfelelően előmozdítják a kivándorlás és a bevándorlás országainak állami és magán szociális szolgálatai közötti együttműködést;
4. biztosítják, hogy a területükön törvényesen tartózkodó ilyen dolgozók a következő ügyekben a saját állampolgáraiknál kedvezőtlenebb bánásmódban nem részesülnek, amennyiben ezek az ügyek törvények vagy előírások szerint a hatóságok ellenőrzése alá tartoznak:
 - a) bérezés és más foglalkoztatási és munkavégzési feltételek;
 - b) szakszervezeti tagság és a kollektív alku előnyeinek élvezete;
 - c) szállás;
5. területükön ezen dolgozók számára törvényesen olyan bánásmódot biztosítanak, amely nem hátrányosabb a saját állampolgáraikénál a munkaviszonyban álló személyek által fizetendő foglalkoztatási adók, illetékek és hozzájárulások tekintetében;
6. amennyire csak lehetséges, megkönnyítik azon külföldi dolgozó családjának egyesítését, akinek megengedték, hogy az adott Fél területén letelepedjen;
7. a területükön törvényesen tartózkodó ilyen dolgozó számára biztosítják a jelen cikkben foglalt ügyekben a saját állampolgáraikénál nem hátrányosabb helyzetet jogi eljárások esetén;
8. biztosítják, hogy a területükön törvényesen lakó külföldi dolgozókat nem utasítják ki, amennyiben azok nem fenyegetik a nemzetbiztonságot, vagy nem sértik a közérdeket vagy közérkölcset;
9. a törvényes kereteken belül megengedik, hogy ezek a dolgozók jövedelmük és megta-
karításaik tetszés szerinti részét hazautalják;
10. védelmet és támogatást nyújtanak ezen cikk keretén belül az önfoglalkoztató bevándorlóknak a vonatkozó intézkedések keretein belül;
11. elősegítik és megkönnyítik a fogadó állam nemzeti nyelvének tanítását, illetve ha több ilyen van, akkor az egyik nyelv oktatását a bevándorló dolgozóknak és családtagjaiknak;
12. a célszerűség keretein belül elősegítik és megkönnyítik a bevándorló dolgozó gyermekei számára a szülő anyanyelvének tanítását.

20. CIKK

A nemen alapuló megkülönböztetés nélküli esélyegyenlőségre és egyenlő elbánásra való jog a munkavállalást és a hivatást illetően

Annak érdekében, hogy biztosítsák az egyenlő lehetőségekhez és egyenlő bánásmódhoz való jog hatékony gyakorlását a nemek alapján történő hátrányos megkülönböztetés nélkül, a Felek vállalják, hogy elismerik ezt a jogot és alkalmazásának elősegítése érdekében megfelelő intézkedéseket hoznak a következő területeken:

- a) a foglalkoztatáshoz való hozzájutás, védelem az elbocsátással szemben és foglalkozási reintegráció;
- b) pályaválasztási tanácsadás, képzés, átképzés és rehabilitáció;
- c) a foglalkoztatás feltételei, munkafeltételek, beleértve a javadalmazást;
- d) az életpálya fejlődése, beleértve az előléptetést.

21. CIKK

Az információhoz és konzultációhoz való jog

Annak érdekében, hogy biztosítsák a dolgozó cégen belüli információhoz és konzultációhoz való jogának hatékony gyakorlását, a Felek vállalják, hogy olyan intézkedéseket fogadnak el, vagy támogatnak, amelyek lehetővé teszik a dolgozóknak vagy képviselőiknek a nemzeti törvényekkel és gyakorlattal összhangban:

- a) hogy rendszeresen, vagy a megfelelő időben átfogó tájékoztatást kapjanak az őket alkalmazó vállalkozás gazdasági és pénzügyi helyzetéről, szem előtt tartva, hogy bizonyos információk kiadását, amelyek hátrányosak lehetnek a vállalkozás számára, hivatkozással azok bizalmas jellegére, meg lehet tagadni; és
- b) kellő időben konzultálni kell velük az olyan tervezett döntésekről, amelyek számottevően érintik a dolgozók érdekeit, különösen pedig azon döntésekről, amelyek fontos hatással lehetnek a vállalkozás foglalkoztatási helyzetére.

22. CIKK

A munkafeltételek és a vállalkozáson belül a munka környezetének megszabásában és javításában való részvétel joga

Annak érdekében, hogy biztosítsák a dolgozók azon jogának hatékony érvényesítését, hogy részt vegyenek a munkafeltételek és a vállalkozáson belül a munka környezetének megszabásában és javításában, a Felek vállalják, hogy olyan intézkedéseket fogadnak el, illetve bátorítanak, amelyek lehetővé teszik a dolgozóknak vagy képviselőiknek, hogy a nemzeti törvényekkel és gyakorlattal összhangban hozzájáruljanak:

- a) a munkafeltételek, a munkaszervezet és a munka környezetének meghatározásához és javításához;
- b) az egészség és a biztonság védelméhez a vállalkozáson belül;
- c) a szociális és szocio-kulturális szolgáltatások és létesítmények szervezéséhez a vállalkozáson belül;
- d) az előírások megtartásának ellenőrzéséhez ezekben a kérdésekben.

23. CIKK

Az idősek joga a szociális védelemre

Annak érdekében, hogy az idősek hatékonyan gyakorolhassák jogukat a szociális védelemre, a Felek vállalják, hogy megfelelő intézkedéseket fogadnak el, vagy ösztönöznek akár közvetlenül, akár együttműködve állami vagy magán szervezetekkel, különösen, hogy:

- az alábbi eszközökkel tegyék képessé az időseket arra, hogy a lehető leghosszabb ideig a társadalom teljes értékű tagjai maradjanak:
 - a) megfelelő erőforrások segítségével, amelyek lehetővé teszik, hogy tisztességes életük legyen és aktív szerepet játsszanak a köz-, a társadalmi és a kulturális életben;
 - b) tájékoztatás az idősek rendelkezésére álló szolgáltatásokról és létesítményekről, valamint használatuk lehetőségéről;
- képessé tegyék az időseket arra, hogy szabadon megválasszák az életformájukat és megszokott környezetükben független életet éljenek ameddig csak kívánják és képesek rá az alábbiak révén:
 - a) a szükségleteiknek és egészségi állapotuknak megfelelő lakáskörülmények biztosítása, vagy megfelelő segítség nyújtása, hogy lakáskörülményeiket ezekhez igazítsák;
 - b) egészségügyi ellátás és az állapotuk által megkívánt szolgáltatások;
- az intézményekben élő idősek számára garantálják a megfelelő támogatást, miközben tiszteletben tartják a magánszférájukat, valamint részvételüket az intézményen belüli életkörülményeket érintő döntésekben.

24. CIKK

A védelemhez való jog azokban az esetekben, amikor megszűnik a foglalkoztatás

Annak érdekében, hogy biztosítsák a dolgozók védelemhez való jogának hatékony gyakorlását a foglalkoztatás megszűnése esetén, a Felek vállalják, hogy elismerik:

- a) a dolgozók jogát ahhoz, hogy munkaviszonyukat ne lehessen megszüntetni tényleges ok nélkül, amely összefügg képességükkel, magatartásukkal, vagy a vállalkozás, létesítmény vagy szolgálat működési szükségleteivel;
- b) azon dolgozók jogát a kártérítésre vagy megfelelő segítségre, akiknek a munkaviszonyát tényleges ok nélkül szüntették meg.

Ennek érdekében a Felek biztosítják, hogy annak a dolgozónak, aki szerint munkaviszonyát tényleges ok nélkül szüntették meg, joga van pártatlan testülethez fellebbezni.

25. CIKK

A dolgozók joga követeléseik védelmére abban az esetben, amikor munkáltatójuk fizetésképtelenné válik

Annak érdekében, hogy biztosítsák a dolgozók jogának hatékony gyakorlását követeléseik védelmében abban az esetben, amikor munkáltatójuk fizetésképtelenné válik, a Felek vállalják, hogy a foglalkoztatási vagy munkaviszonyt létesítő szerződésekből keletkező követeléseket egy garanciális intézmény vagy a védelem valamilyen más hatékony formája segítségével biztosítják.

26. CIKK

Az emberi méltósághoz való jog munkavégzés közben

Annak érdekében, hogy biztosítsák valamennyi dolgozó méltósághoz való jogának hatékony gyakorlását munkavégzés közben, a Felek a munkáltatói és dolgozói szervezetekkel

konzultálva vállalják, hogy:

1. előmozdítják a szexuális zaklatás tudatosítását, az arra vonatkozó tájékoztatást, illetve megelőzését munkahelyen, illetve a munkával kapcsolatban, és megtesznek minden megfelelő lépést annak érdekében, hogy a dolgozókat az ilyen magatartással szemben megvédjék;
2. előmozdítják a munkahelyeken vagy a munkával kapcsolatban az egyes dolgozók ellen irányuló és visszatérő elítélhető, vagy egyértelműen negatív és sértő cselekedetek tudatosítását, az azokra vonatkozó tájékoztatást és az ilyen cselekedetek megelőzését, és megtesznek minden megfelelő lépést annak érdekében, hogy a dolgozókat az ilyen magatartással szemben megvédjék.

27. CIKK

A családi kötelezettségekkel rendelkező dolgozók joga az egyenlő esélyekre és egyenlő bánásmódra

A családi kötelezettségekkel rendelkező férfi- és nődolgozóknak az egyéb dolgozókkal szemben érvényesítendő esélyegyenlőséghez és egyenlő bánásmódhoz való jogának biztosítása érdekében a Felek vállalják, hogy:

1. megfelelő intézkedéseket tesznek:
 - a) hogy lehetővé tegyék a családi kötelezettségekkel rendelkező dolgozók számára a munkavállalást és munkájuk megtartását, valamint a munkába való visszatérést az ezen kötelezettségek miatt történt távolmaradás után, beleértve a pályaválasztási tanácsadás és képzés területén tett intézkedéseket is;
 - b) hogy figyelembe vegyék szükségleteiket a foglalkoztatási feltételek és a társadalombiztosítás terén;
 - c) hogy fejlesszék, vagy támogassák az állami vagy magán szolgáltatásokat, különösen a gyermekek napközbeni és egyéb ellátása terén;
2. megteremtik annak a lehetőségét, hogy a szülési szabadság után bármelyik szülő igénybe vehesse a szülői szabadságot a gyermek gondozása céljából, amely szabadság időtartamát és feltételeit az ország törvényeinek, a kollektív szerződéseknek vagy a gyakorlatnak kell meghatároznia;
3. biztosítják, hogy a családi kötelezettségek önmagukban ne jelenthessenek elfogadható okot a munkaviszony megszüntetésére.

28. CIKK

A dolgozók képviselőinek joga a védelemre és számukra a megfelelő körülmények biztosítása

Annak érdekében, hogy a dolgozói képviselők hatékonyan gyakorolhassák jogukat és így funkciójukat, a Felek vállalják, hogy biztosítják a vállalkozásnál:

- a) hogy tényleges védelmet élvezzenek az ellenük irányuló előítéletes cselekedetekkel szemben, beleértve az elbocsátást a vállalkozáson belüli státusuk vagy a dolgozói képviselőkként kifejtett ottani tevékenységük miatt;
- b) hogy olyan körülményeket biztosítanak nekik, amelyek megfelelően képessé teszik őket funkcióik azonnali és hatékony gyakorlására, figyelembe véve az adott ország szakszervezeti rendszerét, valamint az érintett vállalkozás szükségleteit, méreteit és lehetőségeit.

29. CIKK

Az információhoz és konzultációhoz való jog csoportos létszámcsökkentés esetén

Annak érdekében, hogy biztosítsák a dolgozók azon jogának hatékony gyakorlását, amelynek alapján tájékoztatni kell őket, illetve konzultálni kell velük a csoportos létszámcsökkentés esetén, a Felek vállalják, hogy a munkáltatók kellő időben, a csoportos létszámcsökkentés megkezdése előtt tájékoztatni fogják, illetve konzultálni fognak a dolgozók képviselőivel azokról a lehetőségekről, amelyekkel ezek az eljárások elkerülhetők, vagy előfordulásuk korlátozható, illetve következményük enyhíthető, például azáltal, hogy szociális intézkedésekkel kísérik, amelyek célja főképpen az, hogy segítséget nyújtsanak az érintett dolgozók átcsoportosításának vagy átképzésének idejére.

30. CIKK

A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jog

Annak érdekében, hogy biztosítsák a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jog hatékony gyakorlását, a Felek vállalják, hogy:

- a) átfogó és összehangolt megközelítés keretében intézkedéseket tesznek, amelyek segítségével előmozdítják a társadalmilag kirekesztett, vagy ennek a veszélyében, vagy szegénységben élők és családjaik hatékony hozzáférését különösen a foglalkoztatáshoz, lakáshoz, képzéshez, oktatáshoz, kultúrához, valamint a szociális és orvosi segítséghez;
- b) ezeket az intézkedéseket áttekintik, hogy ha szükséges, módosítják őket.

31. CIKK

A lakhatáshoz való jog

Annak érdekében, hogy biztosítsák a lakhatáshoz való jog hatékony érvényesítését, a Felek vállalják olyan intézkedések meghozatalát, amelyek célja:

1. elősegíteni a megfelelő színvonalú lakáshoz való hozzájutást;
2. megelőzni és csökkenteni a hajléktalanságot, úgy, hogy annak fokozatos felszámolását tartják szem előtt;
3. a lakások árának elérhetővé tétele azok számára, akik nem rendelkeznek megfelelő erőforrásokkal.

III. RÉSZ

A. CIKK

Kötelezettségvállalások

1. Az alábbi B. cikk rendelkezéseitől függően a Felek mindegyike vállalja, hogy:
 - a) a jelen Karta I. részét azon célok kinyilatkoztatásának tekintti, amelyek megvalósítására minden arra alkalmas eszközzel törekedni fog, ahogy a hivatkozott rész bevezető bekezdésében kijelentette;
 - b) a jelen Karta II. részének következő kilenc cikke közül legalább hatot magára nézve kötelezőnek ismer el: 1., 5., 6., 7., 12., 13., 16., 19. és 20. cikkek;
 - c) önmagára nézve kötelezőnek ismer el még további cikkeket, vagy a Karta II. részének számozott bekezdéseit, amelyeket kiválaszt, amennyiben az önmagára nézve kötelezőnek elismert cikkek és számozott bekezdések száma összesen tizenhat cikknél vagy hatvanhárom számozott bekezdésnél nem kevesebb.

2. A jelen cikk 1. bekezdése b)-c) albekezdéseinek megfelelően kiválasztott cikkekről és bekezdésekről az Európa Tanács Főtitkárát akkor kell tájékoztatni, amikor a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás okmányát letétbe helyezik.
3. Egy későbbi időpontban bármely Fél a Főtitkárnak címzett jegyzékben nyilatkozhat, hogy önmagára nézve kötelezőnek ismeri el a Karta II. része bármely cikkét vagy számozott bekezdését, amelyet korábban a jelen cikk 1. bekezdése alapján még nem fogadott el. Az ilyen, későbbiekben közölt vállalásokat a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás szerves részének kell tekinteni és ugyanolyan hatállyal lép életbe az írásbeli jelzés dátumát követő egy hónap elmúltával következő hónap első napjától.
4. Minden Fél köteles a nemzeti körülményeknek megfelelő munkaügyi felügyeleti rendszert fenntartani.

B. CIKK

Kapcsolat az Európai Szociális Kartával és az 1988-as Kiegészítő Jegyzőkönyvvel

1. Az Európai Szociális Karta Szerződő Felei, vagy az 1988. május 5-ei Kiegészítő Jegyzőkönyv aláírói nem erősíthetik meg, fogadhatják el vagy hagyhatják jóvá ezt a Kartát anélkül, hogy önmagukra nézve legalább az Európai Szociális Karta megfelelő pontjaival azonos rendelkezéseket, és értelemszerűen a hozzá fűzött Kiegészítő Jegyzőkönyv vonatkozó részeit kötelezőnek ne ismernék el.
2. A jelen Karta bármelyik rendelkezésében foglalt kötelezettség elfogadása az adott kötelezettség hatálybalépésének időpontjától fogva az érintett Fél számára azt jelenti, hogy az Európai Szociális Karta megfelelő rendelkezése, és ahol értelemszerű, az 1988-as Kiegészítő Jegyzőkönyv a továbbiakban nem vonatkozik az érintett Félre, amennyiben addig a szóban forgó Félre az első vagy mindkét említett dokumentum kötelező volt.

IV. RÉSZ

C. CIKK

A jelen Kartában vállalt kötelezettségek teljesítésének ellenőrzése

A jelen Kartában foglalt jogi kötelezettségek végrehajtása ugyanolyan ellenőrzés alá esik, mint az Európai Szociális Karta.

D. CIKK

Kollektív panaszok

1. Az Európai Szociális Karta Kiegészítő Jegyzőkönyvének azon rendelkezései, amelyek megteremtik a kollektív panaszok rendszerét, érvényesek a jelen Kartában vállaltakra azon államok esetében, amelyek az említett Jegyzőkönyvet ratifikálták.
2. Bármelyik állam, amelyet nem köt az Európai Szociális Karta Kiegészítő Jegyzőkönyvének a kollektív panaszok rendszerét megteremtő előírása, az Európa Tanács Főtitkárához címzett jegyzékben nyilatkozhat, amikor a jelen Kartát megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó dokumentumot letétbe helyezi, vagy azt követően bármikor, hogy elfogadja a jelen Karta szerinti kötelezettségvállalásának ellenőrzését az említett Jegyzőkönyvben meghatározott eljárás szerint.

V. RÉSZ

E. CIKK

Mentesség a diszkriminációtól

A jelen Kartában ismertetett jogok élvezetét a faj, bőrszín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, egészség, nemzeti kisebbséghez fűződő kapcsolat, születés vagy egyéb státus alapján lehetséges hátrányos megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.

F. CIKK

Ideiglenes eltérések háború vagy rendkívüli helyzet esetén

1. Háború, vagy egyéb rendkívüli helyzet esetén, amely a nemzet létét fenyegeti, bármely Fél a jelen Kartából eredő kötelezettségeitől eltérő intézkedéseket tehet, a helyzet által feltétlenül megkövetelt mértékben, amennyiben ezek az intézkedések nem ellenkeznek a nemzetközi jogilag vállalt egyéb kötelezettségeivel.
2. Minden olyan Fél, amely élt ezen ideiglenes eltérési joggal, meghatározott idő eltelte után köteles teljeskörűen tájékoztatni az Európa Tanács Főtitkárát a hozott intézkedésekről és azok okairól. Hasonlóképpen tájékoztatni köteles a Főtitkárt arról is, amikor már az említett intézkedéseket hatályon kívül helyezte és a Karta általa elfogadott cikkelyeit ismét teljes mértékben végrehajtja.

G. CIKK

Korlátozások

1. Az I. részben ismertetett jogok és elvek, ha ténylegesen megvalósítják azokat és hatékony alkalmazásuk a II. részben előírtaknak megfelelően történik, akkor nem érheti őket semmiféle olyan megszorítás vagy korlátozás, amit az említett részek nem pontosítanak, kivéve azokat, amelyeket törvény ír elő és amelyekre demokratikus társadalomban szükség van mások jogainak és szabadságának, valamint a közérdek, a nemzetbiztonság, a közegészségügy vagy közkerkölcs védelmében.
2. A jelen Karta alapján meghatározott jogok és kötelezettségek megengedett korlátozásait semmilyen más célból nem lehet alkalmazni, csak arra, amire előírták őket.

H. CIKK

A Karta és az országon belüli jog, vagy a nemzetközi szerződések viszonya

A jelen Karta rendelkezései nem sérthetik a nemzeti jog rendelkezéseit, vagy bármilyen két- vagy többoldalú nemzetközi szerződést, megállapodást vagy egyezményt, amely már hatályos, vagy hatályba léphet, és amelynek alapján a védett személyek még kedvezményezettebb bánásmódban részesülhetnek.

I. CIKK

Az adott kötelezettségvállalások végrehajtása

1. A végrehajtás várható módszereire tekintet nélkül a II. rész 1-31. cikkének vonatkozó rendelkezéseit a következő eszközökkel kell megvalósítani:
 - a) törvényekkel vagy rendeletekkel;

- b) a munkáltatók vagy munkáltatói szervezetek és dolgozói szervezetek közötti megállapodásokkal;
 - c) az említett két módszer kombinálásával;
 - d) más megfelelő eszközökkel.
2. A jelen Karta II. részének 2. cikk 1., 2., 3., 4., 5. és 7. bekezdésének, valamint a 7. cikk 4., 6. és 7. bekezdésének, továbbá az 5. cikk 1., 2., 3. és 5. bekezdésének, a 21. és 22. cikke rendelkezéseit végrehajtottnak kell tekinteni, ha a jelen cikk 1. bekezdésének megfelelően valósították meg a szóban forgó dolgozók nagy többségének javára.

J. CIKK *Módosítások*

1. A jelen Karta I. és II. részének minden módosítását a Kartában biztosított jogok kiszélesítése érdekében, valamint a III-VI. részek bármilyen módosítását, amit valamelyik Fél vagy a Kormánybizottság javasol, az Európa Tanács Főtitkárával kell közölni és a Főtitkár továbbítja azokat a jelen Karta aláíróihoz.
 2. A Kormánybizottság az előző bekezdés rendelkezéseivel összhangban javasolt bármilyen módosítást megvizsgál és az elfogadott szöveget a Parlamenti Közgyűléssel folytatott konzultáció után jóváhagyás céljából a Miniszteri Bizottság elé terjeszt. A Miniszteri Bizottság jóváhagyása után ezt a szöveget kell eljuttatni a Felekhez elfogadás céljából.
 3. A jelen Karta I. és II. részének bármilyen módosítása az elfogadó Felek esetében hatályba lép azon hónap első napján, amely azt az egy hónapot követi, hogy a Főtitkárt három Fél értesítette az elfogadásról.
- Ami a későbbiekben elfogadó Feleket illeti, a módosítás azon hónap első napján lép életbe, amikor letelt az egy hónap azon időpontot követően, hogy a szóban forgó Fél értesítette a Főtitkárt az elfogadásról.
4. A jelen Karta III-VI. részének bármilyen módosítása azon hónap első napján lép életbe, amikor letelt az egy hónap azon időpontot követően, hogy az összes Fél értesítette a Főtitkárt az elfogadásról.

VI. RÉSZ

K. CIKK *Aláírás, ratifikáció és hatálybalépés*

1. A jelen Kartát az Európa Tanács tagállamai írhatják alá. Meg kell erősíteni, el kell fogadni, vagy jóvá kell azt hagyni. A megerősítésről, elfogadásról vagy jóváhagyásról szóló okmányokat az Európa Tanács Főtitkáránál kell letétbe helyezni.
2. A jelen Karta azon hónap első napján lép hatályba, amely azt az egy hónapot követi, hogy a Főtitkárt három Fél értesítette az előző bekezdésnek megfelelően arról, hogy a jelen Kartát magára nézve kötelezőnek ismeri el.
3. Amennyiben bármelyik tagállam a későbbiekben jelenti be, hogy aláveti magát a jelen Karta előírásainak, akkor az ő esetében a Karta azon hónap első napján lép hatályba, amely azt az egy hónapot követi, hogy letétbe helyezte a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás okmányát.

L. CIKK
Területi alkalmazás

1. A jelen Karta minden Fél anyaországi területére érvényes. Minden aláíró az Európa Tanács Főtitkárának címzett nyilatkozatban határozhatja meg, hogy ebből a célból mit tekint anyaországi területének akkor, amikor a dokumentumot aláírja, vagy a megerősítésről, az elfogadásról vagy jóváhagyásról szóló okmányt letétbe helyezi.
2. Bármely aláíró, az aláírás, vagy a megerősítésről, elfogadásról vagy jóváhagyásról szóló okmány letétbe helyezésének időpontjában az Európa Tanács Főtitkárához címzett jegyzékben kijelentheti, hogy a Karta érvényességét kiterjeszti a nem anyaországi területeinek egészére vagy részére, vagy az említett nyilatkozatban részletezett területekre, amelyeknek nemzetközi kapcsolataiért felelős, vagy amelyért nemzetközi felelősséget vállal. A nyilatkozatban pontosan meg kell jelölni a Karta II. részének cikkeit vagy bekezdéseit, amelyeket a nyilatkozatban megnevezett területek tekintetében kötelezőnek fogad el.
3. A Karta érvényessége a fent említett nyilatkozatban szereplő területekre azon hónap első napjától fogva terjed ki, amely a Főtitkárhoz küldött jegyzékbe foglalt nyilatkozat beérkezésétől számított egy hónap elteltét követi.
4. Bármely Fél bejelentheti egy későbbi időpontban az Európa Tanács Főtitkárához címzett jegyzékben, hogy a jelen cikk 2. bekezdésével összhangban a Karta érvényességét egy vagy több területre kiterjesztette és elfogadja bizonyos, addig el nem fogadott cikkek és számozott bekezdések érvényességét az említett terület vagy területek vonatkozásában. Az ilyen utóbb bejelentett vállalásokat az eredeti nyilatkozat szerves részének kell tekinteni az adott terület vonatkozásában, és ugyanolyan hatályú lesz azon hónap első napjától kezdve, amely azon egy hónap letelte után következik, amikor az említett nyilatkozat jegyzék formájában a Főtitkárhoz beérkezett.

M. CIKK
Felmondás

1. Ezt a Kartát a Felek bármelyike csak a rá vonatkozó hatálybalépéstől számított öt év után mondhatja fel, vagy pedig minden további második év végén, mindkét esetben hat hónappal azt követően, hogy erről az Európa Tanács Főtitkárát értesítette, aki erről a többi Felet megfelelően tájékoztatja.
2. Az előző bekezdés rendelkezéseivel összhangban minden Fél felmondhatja a Karta általa elfogadott II. részének bármely cikkét vagy bekezdését, amennyiben a rá nézve kötelezőnek elfogadott cikkek és bekezdések száma soha sem lesz az előző esetében tizenhatnál, a második esetében pedig hatvanháromnál kevesebb és hogy ezen cikkek és bekezdések száma továbbra is magába foglalja az adott Fél által kiválasztottak között mindazt, amit az A. cikk 1. bekezdésének b) albekezdése tartalmaz.
3. Bármelyik Fél felmondhatja a jelen Kartát, vagy a Karta II. részének bármelyik cikkét vagy bekezdését bármelyik terület vonatkozásában a jelen cikk 1. bekezdésében ismertetett feltételek mellett, ahol az említett Kartát alkalmazták egy olyan nyilatkozat révén, amelyet az L. cikk 2. bekezdésével összhangban tettek meg.

N. CIKK
Függelék

A jelen Karta függeléke annak szerves részét képezi.

O. CIKK
Jegyzékek

Az Európa Tanács Főtitkára a Tanács tagállamait és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Főigazgatóját tájékoztatja:

- a) minden aláírásról;
- b) minden megerősítésről, elfogadásról vagy jóváhagyásról szóló okmány letétbe helyezéséről;
- c) a jelen Karta K. cikkével összhangban minden hatálybalépésről;
- d) minden nyilatkozatról, amit az A. cikk 2. és 3. bekezdésének, a D. cikk 1-2., az F. cikk 2., az L. cikk 1., 2., 3., 4. bekezdésének alkalmazásáról tettek;
- e) minden, a J. cikkel összhangban tett módosításról;
- f) minden, az M. cikkel összhangban tett felmondásról;
- g) minden, a jelen Kartával összefüggő lépésről, értesítésről vagy közlésről.

A fentiek hitelülül a kellő felhatalmazással rendelkező alulírottak ezt a Módosított Kartát aláírták.

Készült Strasbourgban, 1996. május 3. napján, angol és francia nyelven, mindkét szöveg egyaránt hiteles, egyetlen példányban, amit az Európa Tanács archívumában helyezni letétbe. Az Európa Tanács Főtitkára hiteles másolatokat küld az Európa Tanács minden tagállamának, valamint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Főigazgatójának.

A Módosított Európai Szociális Karta Függeléke

A Módosított Európai Szociális Karta hatálya a védelmet élvező személyek tekintetében

1. Anélkül, hogy a 12. cikk 4. és a 13. cikk 4. bekezdése csorbulna, az 1-17., valamint a 20-31. cikkek által érintett személyek köre csak annyiban tartalmaz külföldieket, amennyiben más Felek állampolgárai és törvényesen laknak, vagy rendszeresen az érintett Fél országában dolgoznak, és elfogadva, hogy az említett cikkeket a 18. és 19. cikkek rendelkezéseinek fényében kell értelmezni.

Ez az értelmezés nem csorbíthatja a hasonló lehetőségek kiterjesztését más személyekre bármely másik Fél részéről.

2. Minden Fél a Menekültek státusát meghatározó, 1951. július 28-án Genfben aláírt Konvenció és az 1967. január 31-én aláírt Jegyzőkönyv szerinti menekültek törvényes tartózkodást biztosít a saját területén, továbbá a lehető legelőnyösebb bánásmódot, ami azonban semmiképpen nem lehet kevésbé előnyös, mint amit a szóban forgó Fél az említett konvencióban és az említett menekültekre alkalmazandó meglévő nemzetközi okmányokban kötelezőnek elfogadott.
3. Mindegyik Fél a Hontalan Személyek Státusáról 1954. szeptember 28-án New Yorkban aláírt Konvenció szerinti hontalanoknak törvényes tartózkodást biztosít a saját területén, a lehető legelőnyösebb bánásmódot, ami azonban semmiképpen nem lehet kevésbé előnyös, mint amit a szóban forgó Fél az említett okmányban és az említett hontalankra alkalmazandó meglévő nemzetközi okmányokban kötelezőnek elfogadott.

I. rész 18. bekezdés és II. rész 18. cikk, 1. bekezdés

Úgy értendő, hogy ezek a rendelkezések nem foglalkoznak a Felek területére való belépés kérdésével és nem csorbitják a Párizsban 1955. december 13-án aláírt Európai Szervezeti Egyezményt.

II. rész**1. CIKK, 2. BEKEZDÉS**

Ezt a rendelkezést nem szabad úgy értelmezni, hogy megtilt, vagy megenged bármilyen szakszervezeti biztonsági záradékot vagy gyakorlatot.

2. CIKK, 6. BEKEZDÉS

A Felek elrendelhetik, hogy ez a rendelkezés nem alkalmazható:

- a) azokra a dolgozókra, akik szerződéses vagy alkalmazotti viszonyban vannak, de annak teljes időtartama nem haladja meg az egy hónapot és/vagy egy munkanap nem haladja meg a nyolc órát;
- b) ahol a szerződés vagy munkaviszony eseti és/vagy sajátos természetű, feltéve, hogy ezekben az esetekben az érvényesítés elmaradását objektív megfontolások igazolják.

3. CIKK, 4. BEKEZDÉS

Úgy értendő, hogy ezen rendelkezés céljaira ezen szolgálatok funkcióit, szervezetét és működési feltételeit a nemzeti törvények vagy szabályok, kollektív megállapodások vagy a nemzeti viszonyoknak megfelelő eszközök határozzák meg.

4. CIKK, 4. BEKEZDÉS

Ezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az nem tiltja meg az azonnali elbocsátást bármilyen súlyos vétség esetén.

4. CIKK, 5. BEKEZDÉS

Úgy értendő, hogy valamely Fél az ezen bekezdésben megkívánt rendelkezést csak abban az esetben érvényesítse, ha a törvény vagy a kollektív megállapodások vagy döntőbírói ítélet nem engedi meg, hogy a dolgozók túlnyomó többségének béréből levonjanak, ez alól kivételek azok a személyek, akire az említettek nem terjednek ki.

6. CIKK, 4. BEKEZDÉS

Úgy értendő, hogy minden Fél, amennyiben érintett, törvénnyel szabályozza a sztrájkjogot, ha minden további korlátozás, amit ez a bekezdés jelent a joggal szemben, igazolható a G. cikkely rendelkezéseivel.

7. CIKK, 2. BEKEZDÉS

Ez a rendelkezés nem akadályozza meg a Feleket abban, hogy saját törvényeikben megengedjék a fiataloknak – akik még nem érték el a megállapított minimális életkort -, hogy munkát végezzenek, amíg ez elengedhetetlenül szükséges szakképzésük szempontjából, ott, ahol ilyen munka az illetékes hatóság által meghatározott feltételek mellett és a fiatalok egészségét és biztonságát védő intézkedések közepette történik.

7. CIKK, 8. BEKEZDÉS

Úgy értendő, hogy valamely Fél a jelen bekezdésben foglalt kikötést akkor vállalhatja, ha törvényben biztosítja a feltételt és ha a tizennyolc év alattiak túlnyomó többségét nem foglalkoztatják éjszakai munkán.

8. CIKK, 2. BEKEZDÉS

Ezt a rendelkezést nem lehet úgy értelmezni, hogy abszolút tiltást fogalmaz meg. Kivételek lehetségesek, például a következő esetekben:

- a) ha egy foglalkoztatott nő olyan helytelen viselkedésben vétkes, ami indokolja alkalm-

- zásának beszüntetését;
b) ha az érintett vállalkozás megszűnik;
c) ha lejárt a foglalkoztatás szerződésben rögzített időtartama.

12. CIKK, 4. BEKEZDÉS

Az ezen bekezdés bevezetésében szereplő „az egyezményekben lefektetett feltételektől függően” egyebek között azt jelenti, hogy azon juttatások tekintetében, amelyek a biztosítás fizetésétől függetlenül rendelkezésre állnak, valamely Fél elvárhatja bizonyos előírt időszakon át a helybenlakást, mielőtt más Felek állampolgárainak megadná ama juttatásokat.

13. CIKK, 4. BEKEZDÉS

Azok a kormányok, amelyek nem voltak a Szociális és Orvosi Ellátás Európai Konvenciójának aláírói, ezen bekezdés tekintetében ratifikálhatják a Kartát, amennyiben a többi Fél állampolgárainak megadják azt, ami összhangban van az említett konvenció rendelkezéseivel.

16. CIKK

Úgy értendő, hogy a jelen rendelkezésben nyújtott védelem az egyszülős családokra vonatkozik.

17. CIKK

Úgy értendő, hogy a jelen rendelkezés minden 18 év alatti személyre kiterjed, hacsak az alkalmazandó törvény értelmében a nagykorúságot nem éri el előbb úgy, hogy az nem csorbítja a Karta egyéb konkrét rendelkezéseit, különösen pedig a 7. cikket. Ez nem jelent kötelezettséget arra nézve, hogy az oktatást kötelezővé kell tenni a fent említett életkorig.

19. CIKK, 6. BEKEZDÉS

Ezen rendelkezés alkalmazása céljából a „külföldi dolgozó családja” alatt legalább a dolgozó feleségét és nem házas gyermekeit kell érteni mindaddig, amíg ez utóbbiakat kiskorúnak tekinti a fogadó állam, és a bevándorló dolgozó eltartottjai.

20. CIKK

1. Úgy értendő, hogy a társadalombiztosítási ügyeket, valamint más, a munkanélküli segéllyel, öregségi nyugdíjjal és özvegyi nyugdíjjal kapcsolatos rendelkezéseket ki lehet zárni a jelen cikk hatálya alól.
2. A nők védelmére vonatkozó rendelkezéseket, különösen ami a terhességet, szülést és a szülés utáni időszakot illeti, nem lehet a jelen cikkben meghatározott hátrányos megkülönböztetésnek tekinteni.
3. Ez a cikk nem akadályozza meg a tényleges egyenlőtlenségek felszámolását célzó speciális intézkedések elfogadását.
4. Foglalkozási tevékenység, amely természeténél vagy a megvalósítás környezeténél fogva csak az egyik nembeli személyekre bízható, kivonható a jelen cikk vagy egyes rendelkezéseinek hatálya alól. Ezt a rendelkezést nem lehet úgy értelmezni, mint amely előírja a Feleknek a munka természete vagy körülményei miatt az egyik nem számára fenntartott foglalkozások törvényben vagy rendeletben való felsorolását.

21. ÉS 22. CIKK

1. Ezen cikkek végrehajtása céljából a „dolgozók képviselői” kifejezés olyan személyeket jelent, akiket a nemzeti törvények vagy gyakorlat annak ismer el.
2. A „nemzeti törvények vagy gyakorlat” kifejezés esetenként felöleli a törvényeken és szabályokon kívül a kollektív megállapodásokat, egyéb egyezségeket munkáltatók és dolgozói képviselők között, a szokásokat és az érvényes eseti jogot.
3. Ezen cikkek végrehajtása céljából a „vállalkozás” kifejezést úgy kell értelmezni, hogy

az jogi személyiséggel rendelkező vagy nem rendelkező, kézzelfogható és kézzel nem fogható összetevők bizonyos csoportja, amelyet azért alakítottak ki, hogy pénzügyi nyereség céljából árukat vagy szolgáltatásokat állítson elő, és rendelkezzen a saját piacpolitikájára kialakításához szükséges hatalommal.

4. Az értelmezés szerint ezen cikkek végrehajtásakor a vallási közösségeket és intézményeket ki kell hagyni még akkor is, ha a 3. bekezdés értelmében „vállalkozások”. A meghatározott eszmények által ihletett, vagy bizonyos erkölcsi fogalmak, ideálok és felfogás által vezérelt tevékenységeket folytató szervezetek, amelyeket a nemzeti törvények védenek, olyan mértékben zárhatók ki ezen cikkek hatálya alól, amennyire ahhoz van szükség, hogy a vállalkozás irányultságát meg lehessen védeni.
5. Úgy értendő, hogy amely államban a jelen cikkekben előírt jogokat a vállalkozás különböző létesítményei gyakorolják, az érintett Felet olyannak kell tekinteni, amely az itt szereplő előírásokból eredő kötelezettségeket teljesíti.
6. A Felek ezen cikkek végrehajtásának köréből kihagyhatnak olyan vállalkozásokat, amelyek bizonyos számú dolgozónál kevesebbet foglalkoztatnak, ha ezt a számot a nemzeti törvények vagy gyakorlat meghatározza.

22. CIKK

1. Ez a rendelkezés nem érinti sem az államok jogait és kötelességeit a munkahelyeken bevezetendő egészségügyi és biztonsági rendelkezések elfogadása tekintetében, sem pedig az azok betartását ellenőrző szervek hatáskörét és felelősségét nem befolyásolja.
2. A „szociális és szocio-kulturális szolgáltatások és létesítmények” kifejezést úgy kell értelmezni, hogy egyes vállalkozások biztosítanak dolgozóik számára bizonyos szociális és/vagy kulturális lehetőségeket, nevezetesen jóléti támogatást nyújtanak, sportpályákat, kisgyermekes anyák számára szobát, könyvtárat, gyermeküdültetési tábor stb.

23. CIKK, 1. BEKEZDÉS

Ezen bekezdés végrehajtása céljából a „lehető leghosszabb ideig” kifejezés az idős személy fizikai, pszichés és szellemi képességére utal.

24. CIKK

1. Úgy értendő, hogy a jelen cikk szempontjából a „foglalkoztatás megszűnése” és a „megszűnt” kifejezések a munkaviszonynak a munkáltató kezdeményezésével történő megszüntetését jelentik.
2. Úgy értendő, hogy ez a cikk minden dolgozóra kiterjed, de az adott Fél a cikk védelme alól részben vagy teljes egészében kizárhatja az alkalmazottak következő kategóriáit:
 - a) azokat a dolgozókat, akiket munkaszerződéssel meghatározott időre vagy meghatározott feladatra alkalmaztak;
 - b) próbaidős dolgozókat vagy olyanokat, akik alkalmasságukat bizonyítják, amennyiben ezt előre meghatározták és az időtartam elfogadható hosszúságú;
 - c) az eseti alapon rövid időre alkalmazott dolgozókat.
3. Ezen cikk céljából a következők különösen nem képezhetik a munkaviszony megszüntetésének elfogadott okát:
 - a) szakszervezeti tagság, vagy részvétel szakszervezeti tevékenységben a munkaidőn kívül, vagy a munkáltató hozzájárulásával munkaidőn belül;
 - b) hivatali posztra törekvési dolgozói képviselői minőségben való fellépés miatt;
 - c) panasz benyújtása, vagy az illetékes közigazgatási hatósághoz történő folyamodás; vagy részvétel a munkáltató elleni eljárásban, akit azzal vádolnak, hogy megszegte a törvényeket vagy szabályokat;
 - d) faj, bőrszín, nem, családi állapot, családi kötelezettségek, terhesség, vallás, politikai vélemény, nemzetiségi vagy társadalmi származás;

- e) anyasági vagy apasági szabadság;
 - f) a munkából való ideiglenes távollét betegség vagy károsodás miatt.
4. Úgy értendő, hogy a foglalkoztatás jogos ok nélkül való megszüntetése esetén adandó kártérítésről vagy más megfelelő segítségnyújtásról a nemzeti törvények vagy szabályok, kollektív egyezségek vagy más, az országos viszonyoknak megfelelő eljárások döntenek.

25. CIKK

1. Úgy értendő, hogy az illetékes nemzeti hatóság, miután konzultált a munkáltatók és dolgozók szervezeteivel, felmentéssel kizárhatja a dolgozók bizonyos kategóriáit a jelen cikk által nyújtott védelemből munkaviszonyuk speciális természete miatt.
2. Úgy értendő, hogy a „fizetésképtelenség” kategóriáját a nemzeti jognak és gyakorlatnak kell meghatároznia.
3. A jelen rendelkezés által lefedett dolgozói követelések tartalmazzák legalább:
- a) az előírt időtartamra vonatkozó dolgozói bérkövetelést, amely időtartam három hónapnál nem lehet kevesebb az előjogok rendszerében és nyolc hétnél kevesebb a garanciális rendszerben a fizetésképtelenséget megelőzően vagy a munkaviszony megszüntetése előtt;
 - b) a dolgozók fizetett szabadság iránti követelését azon év során végzett munka alapján, amikor a fizetésképtelenség vagy a munkaviszony megszűnése előfordult;
 - c) a dolgozókat megillető egyéb összegeket más fizetett távollét alapján, ami előírt időtartamra szól, és ami nem lehet kevesebb három hónapnál az előjogok, és nyolc hétnél a garanciális rendszerben a fizetésképtelenség vagy a munkaviszony megszüntetése előtt.
4. A nemzeti törvények vagy szabályok előírt összegre korlátozhatják a dolgozói követeléseket, és ennek az összegnek szociálisan elfogadható szinten kell lennie.

26. CIKK

Úgy értendő, hogy ez a cikk nem kötelezi a Feleket törvényalkotásra.

Úgy értendő, hogy a 2. bekezdés nem terjed ki a szexuális zaklatásra.

27. CIKK

Úgy értendő, hogy ez a cikk eltartott gyermekeik, valamint a szűk családjukhoz tartozó egyéb családtagok iránti kötelezettségekkel rendelkező férfi- és nődolgozókra vonatkozik, akik egyértelműen gondozásra vagy támogatásra szorulnak, és ezen dolgozókat az említett kötelezettségek korlátozzák a gazdasági tevékenységre való felkészülésben, bekapcsolódásban, részvételben vagy előrehaladásban. Az „eltartott gyermekek” és a „szűk családjukhoz tartozó egyéb családtagok”, „akik egyértelműen gondozásra vagy támogatásra szorulnak” kifejezések olyan személyeket jelentenek, akiket az érintett Fél nemzeti törvényei ilyeneknek határoznak meg.

28. ÉS 29. CIKK

A jelen cikk végrehajtása céljából a „dolgozók képviselői” kifejezés olyan személyeket jelent, akiket a nemzeti törvények vagy gyakorlat ebben a minőségben elismer.

III. RÉSZ

Úgy értendő, hogy a Karta nemzetközi jellegű jogi kötelezettségeket tartalmaz, amelyek végrehajtását kizárólag a IV. részben előírt ellenőrzésnek lehet alávetni.

A. CIKK, 1. BEKEZDÉS

Úgy értendő, hogy a számozott bekezdések csak egyetlen bekezdésből álló cikkelyeket tartalmazhatnak.

B. CIKK, 2. BEKEZDÉS

A B. cikk 2. bekezdése céljából a Módosított Karta megfelel a Karta azonos cikkének vagy bekezdés számának, kivéve:

- a) a Módosított Karta 3. cikkének 2. bekezdését, amely megfelel a Karta 3. cikk 1. és 3. bekezdéseinek;
- b) a Módosított Karta 3. cikkének 3. bekezdését, amely megfelel a Karta 3. cikk 2. és 3. bekezdésének;
- c) a Módosított Karta 10. cikk 5. bekezdését, amely megfelel a Karta 10. cikk 4. bekezdésének;
- d) a Módosított Karta 17. cikk 1. bekezdését, amely megfelel a Karta 17. cikkének.

V. rész

E. CIKK

Megkülönböztető bánásmód, amely objektív és ésszerű indokoláson nyugszik, nem tekinthető diszkriminatívnak.

F. CIKK

A „háború, vagy egyéb rendkívüli helyzet” kifejezést úgy kell érteni, hogy az kiterjed a háborús fenyegetésre is.

I. CIKK

Úgy értendő, hogy a Függelék 21. és 22. cikkekhez fűzött rendelkezéseinek megfelelően kizárt dolgozókat nem kell beszámítani, amikor az érintett dolgozói létszámot megállapítják.

J. CIKK

A „módosítás” kifejezést ki kell terjeszteni, hogy vonatkozzék a Kartához adandó új cikkekre is.”